

వసం--మిత్రమా! నీవును నీలాటి మనుజు వేన వేలు సంపాదించు గలవాడవే. దానికి నీమనస్సునింక నాయాసపెట్టికొనకుము.

కృష్ణ--అయ్యసమేమియులేదు. ఓళ్ళేసింది సంతోషముగా వేయున్నది.

వసం--ఎందుచేతి ?

కృష్ణ--అమ్మగి నడుగుటకుంబోయి నేను జూడకలసినదానినిజూచుటచేత.

వసం--ఏమీ సత్రాజిత్తునకు మణికోగ్రూవల గుమారీమణి గూవనున్నదా యేమి ?

కృష్ణ--వసంతకా! నీయూహయుక్తియుగా వేయున్నది. నీకిది యెవ్వరైన తెప్పిరా!

వసం--ఎవ్వరేల? నీముఖమే చెప్పచున్నది.

కృష్ణ--ఏమిని?

వసం--నేడు దేవియైన కృష్ణి తప్పక కోపభివనమును బ్రవేశించునని.

కృష్ణ--దుర్మార్గుడా! నీవుపోయి నిష్కారముగా దేవికి నాపై వనుమానము గలిగించెదనుమి!

వసం--పశూవుల గొల్లయిల్లందు నింతిగము నిన్ను వేదించుచుండినను నస్మరిత బ్రహ్మచారిని లోకి ప్రభ్రాళి వహించినవై దేవికెంద తెన్ని కొండెములు పెట్టిన నేమి ప్రయోజనము? కాని యాసత్రాజిత్తుమారీమణి నీ కక్కడ నెట్లు పడెదని?

కృష్ణ--వయస్యా! వినుము. నిన్నటి సాయంసమయమున మణినడుగుటకై సత్రాజిత్తు నింటికిని పరివచచ్చుచుండగా నందందు నైందవ కిలాజాల సంఘటితంబులై సాగసుధాసర్వకములగు కలకాతిభిత్తికలచే మెప్పురుచు నక్రంకపరప్రభా పుటైన యాతిని కీ సాధాగ్రంబునందలి చతుశ్చాలప్రాంగణ ప్రదేశంబున బంధనముంపి ప్రసూనాంధసార సుబంధంబుచే బుష్పంధయంబుల కోగిరమ్ము వెల్చుచున్న సభమిల్లబంధంబు గంధవాహంబును సాకంబుగఁబ్రోది నేయుచు గాలవెల్లివెనున్న యల్లకిలుములయిల్లాలిలీల దెల్లదామగద్దియవై గొలుపు దీప్తయల పలుకుల వెలందినలెను, వెండికొండ నెత్తింబుల విహించు నలమం చుంగొండరాచుల చెలువున వైవ్రవిహార లాలసయుగుచుండి బంగారపు టనంటి మోకలాని నడిమిలేతిమువ్వయందలి వన్నియం బుక్కిరించి యుమియు చున్న తన మివ్వంపు టంకంబులకాంతి తనరతనాల నగల జగి వెల్లువలతోడం గలిసి యాకసంబున కకాలంబు నిర్ద్రచాపలాభంబు గలిగించు చుండిన

యొక్క కాంతాగర్వంబు విషయంబుతోడి విద్యకీర్తిచన నెఱుఁపుఁ గన్తి జుగోఁ
గలిసి యేమేమో మంతనములాడుచున్నదాని, పెండిము

సీ॥ అజుని నృప్తికి నెల్ల • నవతంసకంబుగాఁ
దార్కాణ మొనరింపఁ • దగినదానిఁ
ద్రుజగతీలావణ్య • దీప్తిరాశియనంగ
నభిరామ విగ్రహ • యైనదాని
అసమభాణునిపేరి • యొందజాలికుచేతి
మంత్రపింఛమనంగ • మలయుదానిఁ
గవివాక్కులకుఁజిత్ర • కారుకుంచియకేని
వలఁతియైమించు చె • ల్యుబుదాని
గీ॥ విమల శృంగారరస సము • ద్రమునఁబుట్టు
నగ్రమాణికవ్యమనిచెప్ప • నైనదానిఁ
బూడఁబూడ సుకొక్క • వింత • సోయగమున
నలగునిమవాలుగంటిఁ గ • న్నారగంటి॥

వసం--ఈమెయేనా సత్రాజితుని కుమారి?

కృష్ణ--మరియింకెవరు?

వసం--తిరిగి యేదో నానెత్తివీడికిఁ జేసేతెచ్చితివి. నేనేకర్మ మెఱుంగకున్నను
నీలాటి కార్యముల కన్నిటికి నీకు నేనే తోడ్పడుచున్నానని రుక్మిణి యిదివఱ
కే నాకొంప త్రవ్వచున్నది. ఆమె యనుమానమునకుఁ దగినట్లై బానిసకూతురు
మదనిక యెట్లులేలువలెఁబాటుచాలున నాపై రుక్మిణితోఁ గొండెములుచెప్ప
చుండును. ఇట్లుండఁగాఁ దిరిగి యిక్కంత యొక్కడనుండియో నాప్రాణము
నక్త దాపరించినది. అయినను నీవుగూడ మెచ్చికొనుట కామె యెట్లుండునో
చెప్పుము.

కృష్ణ--మిత్రమా! ఆమె యిట్లుండునని, పోల్చి, యెట్లు చెప్పవచ్చు? చూడు,

గీ॥ తుల్యగుణ ధర్మవస్తుల • తోడఁబోల్చి
వర్ణమిట్లుండునని చెప్ప • వచ్చుఁగాని

పడతితోఁబోల్ప సృష్టిప్రపంచమందు
సదృశమేదియు లేనచో శత్రువుగునె? ||

వసం--అవును సేనునుబ్రహ్మచర్యము వేదకుమన్నానుగాని నాభార్య కాయకంటి
తోఁ బోల్పదగినవస్తువు సాకెచ్చటను నగపడినదికాదు. తెల్లగ మండుటంబట్టి
యు నీలోకుటంబట్టియుఁ బొరలుతీసిన నీరుల్లిగడ్డ సమానమగునేమోయని తలం
చినను నాభార్య కాయకంటియందున్న చపలస్వభావము దానియందు లేకుం
డుటచేత నుపమ సరిగాఁగదిరినదికాదు. అట్లే సృష్టియందొక్కొక్కచోట నెక్క
డను బోలికలులేని యాశ్చర్యపువస్తువులు గనంబడుచుండును.

కృష్ణ--మిత్రమా! అక్కాంతామణిని సృష్టించిన యాసృష్టికర్తకే దాని సౌందర్యం
బాశ్చర్యమగ్యమై యుండఁజూపునని నేనిట్లు దలంచెదను.

వసం--ఎట్లు?

కృష్ణ--ము॥ తననిర్మాణకళావిలాసమునకా, తృప్తిమెచ్చుచున్ ధార క
ల్కినితెచ్చార్పకచూచుటమిగులదా. కౌడదృష్టిదోషంబు దా
న నెకన్నుల్చుటంబులై చనియె సంస్కంబయ్యెమధ్యంబు నా
తనపోకుండఁ బడలికిక గమనమాంద్యంబుక దటస్థించెఁగా॥

వసం--ఓహో! యిందనుక వికృతాంగియైన యాయంగననా నీవు వర్ణించుచున్నది?

కృష్ణ--మూర్ఖుడా! నయఁబలుయందలి నాంచల్యంబును, నశుమునందలి కార్యక్రం
బును నడలయందలి మాంద్యంబును మందరీచఁబలుకుసహజాలంకారములుగదా!

వసం--అలాగైన లంకగుమ్మడికాయవలెనున్న యాలంబోదరమును నాకు సహజాలం
కారమేమైనది. కాని నావలెఁబఁపఁగూడదు యాబ్రహ్మసిక్తాంత నింత
సక్రింగా నెట్లుసృష్టించఁగలుగు? ఆ మెను సృష్టించినది నీవంటి రసికభామణి
యవ్వడో కానోవు.

కృష్ణ--అనియేమోకాని,

మ॥ భువనానందకరుణ గళానిధిని నేపుణ్యండుసృష్టి చెనో
ప్రవరామోదవిలాసమాకమలమేభవ్యండునిర్మించెనో
చివురుబోణిముఖంబుఁగూడ నతఁడొసృష్టి చెనేకాని, యీ
నవలావణ్యసుధాప్తిలేశమయినకారాలేద యారెంటికి॥

వసం--మొత్తమువీరికి నీవు చెప్పినదంతయుఁ దావలచినదిఁగదా మురిగినది గంగయ
ను సామెతికు సరిపోవుచున్నది.

కృష్ణ--ఎందుచేరి?

వసం--అకాంతాచుణ్ణివాఁడ్రేపేచేనమృతనికన్న ముద్రునే హస్తగాఁ దీసివేయుటచేత.

కృష్ణ--స్వప్నముగాఁ దాగతివ్యము కనుపడుచునేయున్నది; చూడు

గీ॥ కళలలో నొచ్చుతగ్గులుఁ గాఁబడవు
మధ్యమున నల్లచగు పుట్టుమచ్చలేదు
రాహుదాష్టావిహానీ చేఁగ్రాగలేదు
భోజినమౌమునకు విధుఁ గానా॥

వసం--ఓహో! నీవాచెలిం జూచినప్పటినుండి ప్రపంచముందలి సుందరవస్తువుల నన్నిటిని
నిగసించుచున్నావు. ఇంక దేనియైన రుక్మిణి యామెదాని యామె మామకొన
వలసినదేనా?

కృష్ణ--మాఱిదా!

గీ॥ కన్నియఁ గ్రొత్తమొకదానిఁ గాచిచూత
పట్టపూడేవి రుక్మిణిఁ గాయఁగలకె?
పచ్చిసేనగముఁబు దాఁబడయుచునవి
యినుఁడు ఛాయానికై పుండుచుకె? చయస్య! ॥

నేను రోవీయెడ నట్లు యపరాధమున శీయఁగలనా?

వసం--అపరాధముకాక మర యివేమిటి?

కృష్ణ--ఓయి ఛాందసుఁడా! భోగోక్త సుందరవస్తువులు నీవధో పరద్రుహులయై
గ్రములుగావా?

వసం--తిరుపవస్తువులదాము భోగోక్తములని చెందుట ముగ్ధహృద్వల్లభినికాదు.

కృష్ణ--మిత్రమా! నీవు నామాటనవ్యక్తులన్నావు. నీవన స్వాత్రాజ్యలక్ష్మియనందగిన
యాతీలావతీ చెనూ! లాంబునెను నీవుఁగ్రుచ్చగా వర్ణింపలేకపోయినందులకుఁ
జింతించుచున్నాను. చూడు

సీ॥ కలువరాయకి వంకలుదిగ్గు సిద్ధిపుఁ

గళలచెమొమ్ము చుక్కందనంబు

అరవిచ్చ మొగిల్చిక్రొవ్విరిసీల సలరారు
 సలిపెంపుఁజుత సంపదలబెడంగు
 కలికిదిల్లఱి జుకిఁ నెలుల నుల్లసమాడు
 తులలేచిబెభ్యుచూపులసారంగు
 పలచనై కావినఁ నైలఁ మున్ నెలమావి
 చిగురాకుమోవి సోయగఁపుమెలపు

గీ॥ పదియనార్వినై బుగారువనైకన్న
 మిగమిసని మేలిసెమియుఁడనదలంప
 సంజీకౌశేత యాదిమోదెందువలయు
 నలలెయఁద బు తూచినట్లనతఁడె॥

కనం--విక్రమా! నాఁడెరిగదగాని ఎఱుంగముగా కన్గింపవలయునూ యంతస
 గముగా కన్గించితఁ.

కృష్ణ--పరియెకటి చెప్పిననము.

కనం--వినుచున్నాను.

కృష్ణ--మీ! నీస స్మరిములై, నవిభ్రమములై, సోతరాగంబులై
 విరలస్మిగ్గములై విరాగకములై, స్ర్విభ్రామంబులై
 తరి వాణలములై కలిశుముల నొత్తనన్వగిక్తేనేయు నే
 పురుషోవాఁ కృతార్థుడై తిలజగత్సూక్ష్మాభివ్యుండుగుక

కనం--అల్లా! నీవాపాటి పద్యుడైతేవా?

కృష్ణ--కనంకా! నేనిదిచ్చినది యెల్ల చెప్పగలను? ఈవిషయమున పద్యకర్తయైన
 పాశ్చాత్యుల ప్రకారముగాఁ గావ్యమును నిర్వహించునా?

కనం--కదా న్యా! చింతించకుము; అది మోహన సౌందర్యశాస్త్రమైన నీకు నవరూపవతి
 యైన యాకన్నీయంబుననినో నాపకృష్ణుని సమైహన విద్యయంతయు
 నిక్రమముగా కృషయనియే నేదలఁచెద. ఇంతకు నక్కంత నిర్వృక్తిమాటు
 చూడవలెననిచినా?

కృష్ణ--మిరిమా! చూడకేమి?

కం॥ కలువలమై వెదజల్లిన
చెలువున, బాబిల్లి లేక చిక్కని తెలి వె
న్నెల రసముంజలికినక్రియ
పొలంతుక ననుముంచె నిద్రింపుంజూపులగోళ॥

వెండియు నాయంగన నన్ను జూచినభంగిఁ దలంచుచు నాయంతరంగమూలక నాన
లకుఁ దావిచ్చుచున్నది.

వసం--నీచిత్తపెప్పడు వ్యక్తిమై న యాశలను వహించుకాని యామె నిన్నెట్లు చూచి
నదో చెప్పుము.

కృష్ణ--సావధానముగా వినుము.

మ॥ తొలుత నగ్గనుజ్జ్వలార్పక కి న్కోదోహోదే లేసిగ్గునక
దలకొంచెంబుగవంచి కేలగాట్రవేల్దాటింపుచుక బ్రక్కి- ను
న్న లతాగిగ్గచుమాటజేసియరకంటక సాను రాగంబుగాఁ
జెలినాపై మలపెక్ విల్లొలలిరిలంన్నిగ్గుబుగ్గ చూపులక॥

వసం--అట్లుగాక నిన్ను జూచినగోడనే మేడమీదినుండిగివచ్చి నీతోడవై గూర్చుం
డు ననుకొంటివాయేమి? నీవై నావైదలికి వలపంకుకంచినది గనుక నే నిన్ను
యెయ్యముగాఁ జూచినది. నీవంటి కాముకులపాలిటి కటి క్రేగంటి చూపులే
మరుని తూపులు.

కృష్ణ--అవాలగంటి క్రేగంటిచూపులతో వరుని తూపులెట్లు పనికివచ్చును? చూడు,

మ॥ మును బూదూపులదీయవిల్లుగొని యాముక్కుంటికన్నుటచే
తను భస్మబలుపోయెగాని మరుండితన్వగి భూవల్లికా
ధను పుకదాల్చినెలంత సాయగపు నిద్రించూపులక దూపులే
యనుసంధించి యదల్పినక గెలువఁజేయూనాఁజె శారీరతిక॥

వసం--అపస్తంభుడట్లు భస్మపైపోయినను విరహులజేధింప మానలేదుకదా. ఎట్లయిన
నేమి?

కృష్ణ--ఎట్లుమానను? అలాసవతి నన్నాలాగున నిజలొకన గుఱులన ధారలచే
ముంచివేసినప్పుడు నాస్థితియేలాగున నుండెననుకొంటివి?

శశం--ఓయీ! అమాముఖడా! ఈమాటగూడ నాలోచనీయమే పండికొక్కరలెగ
న్నములుత్రవ్వటకే వీడు నీయంటేతీరినాడు. వీరినికే దొందరగా బోసులో
నేయ నుపాయమాలోచింపుము.

శశం--ఓయీ దుష్టబ్రాహ్మణుడా! ఈలాటి యిచ్చకాలతో నీవు చిరజీవిత కాశివర
బ్రతుకుచున్నావు.

శశ--మామా! వినుచున్నావుకదా వీరియన్యాయంబులుబలుకులు.

కం॥ తనపైవచ్చిన యీనిం
దను నాపైద్రోసి తాను • తప్పుకొనంబ
ల్కినపల్కులివ్వ నమ్మకు
చెనకీని దలదడిపి బాస • చేసినయేనిక॥

సత్రా--ఈవృత్తాంతమంతయు నాకు కత్యాశ్చర్యముగానున్నది. నేనెవరిమాటలని న
మ్ముదును. స్పష్ట! శతధన్వ! మీకిరువుగకు నేనొకమాటకైపైద వినుండు. నాకు
సత్యమునునొక్క కన్యారత్నంబుకలదుకదా. ఇంతయేటికి?

శా॥ ప్రారబ్ధంబున దీయబడ్డ ననుజ • ప్రాణంబునెవ్వఁడు తే
నేరండమ్మఃశియందమా యెచటనే • నిక జిక్కగావచ్చునేఁ
డోహోశతధన్వయో మఱియు నీ • వో లేక యింకెవ్వఁడో
చోరుండటికినాకు దానినెవఁడి • చ్చుక వాడె నాయల్లుడో॥

శశ--ఓరీ! శశంశా! కార్యము మించికచ్చినదే. నేనామణి యెక్కడ సాధింతును. సా
ధింపకున్న సత్యనాకెల్లదక్కఁగలదు.

శశం--(గహస్యముగా) సాధించిననులేకున్నను బురువునకైన మాటయని చూడుము.

శశ--మామా! అట్లైన నీవామాటమీఁద నిలిచియుండుము.

శశం--ఓయీ! నిర్భాగ్యుడా! ఇప్పటికైన వీడు దొంగయౌట నీకు రూఢమయ్యెనా?
అమణి వీడేహరించివాడు-నీవివ్వకు కూతునిచ్చెదవను నాసతో దెచ్చియి
చ్చెదవని చెప్పచున్నాఁడు.

సత్రా--నాకవ్యరట్లించిననేమి? మణి మఱల నాకులభించుటయే నాకుంగానలసినపని.
అలాగుమణి యిచ్చినవానికే నాకుమరియ్యట తథ్యము.

రథం--సత్రాజిత్తూ! కన్యావిశ్రేతవై యదివశకేమాత్రము ధనము సంపాదించినాడత
 పిల్లనిచ్చెననా యానతెట్టి నగలక్రిందననియుఁ దీరలక్రిందననియు నీకలిధన్వి
 యొద్దనుండి యెంతసామ్యములాగి నానేమి?

సత్రా--మహాబ్రాహ్మణుడవైన నీవు నన్ను క్షేపింపవలసినదే.

కృష్ణ--మిత్రమా! ఈకలిధన్వి మణి హరించియేయుండునా యేమిచిగురుగా వీడే మణి
 హస్తయైనవో నాకోరికలన్నియు కర్థములుకదా.

రథం--విచారింతము రమ్మ.

కృష్ణ--సత్రాజిత్తూ! నేను నమ్మికి ప్రయత్నించెదను. నీవనినమాట మాత్రము
 తప్పిపోవము.

సత్రా--ఇటు సూర్యుండటు నుదయించుకొంటు?

కృష్ణ--అలానైన మాకు నెలవిమ్ము. రథంకా! రమ్మ. (నిష్క్రమింతురు)

సత్రా--నేనును బోయినవస్తును. (నిష్క్రమించును)

కలి--అయ్యో! నాయవృష్టశిఖిఁద్రుడిపింప నీకృష్ణుడెక్కడనుండినాఁపరించెనో అయి
 నను గృష్ణుఁడంచేసినదేమున్నది; అక్కటా! ఎంతలా నెంతవైపనీత్యము పోనది

మ! అక్కటా! పీటలమీఁది పెరిగివృక్షనే • యా నాఁపనాపాదువే
 తకు నేలాచనెనో శ్రమంతకము తో • డా మాత్ర నేనుండదే
 టికిజోరుండుమ.కికహరించి వనవా • టివానిశాసించె నిం

తకుబ్రాహ్మణమునాకునారమనీకిక • దప్పించెబంతంబునక॥

అయ్యో! కేవలం! ఇంకను నాకీదురాశయెందులకు. అక్కడవాలమక్కనానం
 టి నిర్భాగ్యుడగునక్కనా? కాగలవివాహమునకిన్ని విఘ్నములే దాపరవాగ? ఇది
 గణించి తెచ్చి సత్రాజిత్తున కిచ్చినదా యామచ్చకంటి నాభుభాగ్యముగట
 మాయావియగు గోపాలునితోఁ బ్రతిఘటించి నేను మణిసాధించెదననుట కలగాని
 వృత్తాంతంబు. ఏమిసేయుదును (అలాచించి) కేవలంకదా! ఈవిషయమై మనవిగ
 మిత్రుండగు శింబరాసురుండేమై న సహాయముచేయునేమో? వాడు కింకమిత్రుండ
 గుటంచేసి కంఠధ్వనియగు కృష్ణునితో నెల్లప్పుడు బలదీర్చిరోధంబు వాడంపు
 చుండును. మధురాపురంబునకేగి వానింబిలిచికొని వస్తువా!

రథం--స్వామి యాజ్ఞయొనట.

శత--శీఘ్రసంబుగఁబొమ్ము.

శేవం--(నిష్క్రమించును)

శత--శేవంతుఁడేగునంతట వాఁడు పురు. రాపురంబుననుండునోలేదో

శేవం--(ప్రవేశము)

శత--ఏమి శేవంతుఁడా! అప్పుడేవచ్చితివి?

శేవం--శింబరాసురుఁడెచ్చటికివచ్చెను.

శత--ఏఁడీ ఏఁడీ?

శింబ--(ప్రవేశము)

శత--మిత్రమా! అందఱును క్షేమామా?

శింబ--అయ్యో! రామకృష్ణులిరువురు సజ్జవులైయుండఁగా మాకు క్షేమామెక్కడిది? మాడు,

శా|| శూరోత్తంసునిఁగంసునిఁ జెలులతో • జుట్టలతో నేనతోఁ
బోరక జంపిన రామకృష్ణుల శిరం • బుల్ నెలపైరాలిచ్చి వీ
రారాభంబునఁ దగ్గిశద్వయవి ని • ర్యద్రక్తకల్లోలిసి
ధారాస్నాతుఁడఁగాక నాహృదయసం • తాపంబుచల్లారునే

శత--(హాస్యముగా) శేవంతుఁడా! వీనికి రామకృష్ణులపై వైరము విస్తారముగానున్నది యిది గానకార్యంబునకు ఎల్కొలె యనుకూలముకదా. అదిగాక లలంచిన మాత్ర యాలఁడికిఁగిడికవచ్చుటయు పాపప్రయత్నంబునకొక, శుభసూచకంబునకొక లలంతును. ఏమందువు?

శేవం--అవును. కారణకార్యంబులకెల్లపు డీలాటశుభశకునములు పొడఁగట్టుచుండుట సహజము. వీనివలన పాపపనిపూర్ణముగాఁ దీరికపోదు.

శత--మిత్రమా! శింబరా! సమయమువేదియున్న నీకు రామకృష్ణులేనాఁటికేనిఁజక్కర పోరు. ఏనాఁటికోయన నేలయిప్పుడు నామూలకముగా నీకుసమయముదొరకినది

శింబ--అదియేమి? చెప్పు చెప్పు.

శత--నేనువలించిన సత్రాజిత్తుకూతును నానగూడవరించి నావివాహమునకు భంగముఁ జేయుటకుఁగృష్ణుఁడెప్పుడు ప్రయత్నించుచున్నాఁడు.

శింబ--స్థినిచ్చువాఁడు సత్రాజిత్తు నీపక్షమైయుండఁగాఁ గృష్ణుఁడెట్లు నీవివాహమునకు భంగముగావించఁగలఁడు.

శత--అవృద్ధరాజునకొకమాటయు యొకపలుకా! తాను ప్రసేనునికారణమునఁ గోతాపి

యినమణి నెవ్వఁడు తనకు సంపాదించియిచ్చునో వానికిఁగన్యసిచ్చెదనని యి
ప్పుడు చెప్పుచున్నాఁడు.

కంబ--నీకుఁగన్యనిచ్చుటకు నొప్పుకొని యుదినఱకే వివాహప్రయత్నిములు సయితము
చేసివారఁడుకదా.

శత--అయ్యో! అంతయు సిద్ధమైనవివాహమునకే యిన్ని యగఁచాట్లు! ఎమిచెప్పడు,
మ॥ సరసాలాపములాడుచుక బడతులో • సత్యాసతీ! పెండ్లిరే
పరుదెంచుక శతధన్వి నీమగని పే • రానక్తివల్లింపుమా
పౌరపాటొంచెదు పెండ్లిలోనన ముదం • పుంగోపములజ్జయుక
భెరయక మోమరవాంచుచుండునటతఁగ్నిరత్న మొయ్యూరియై

కంబ--మిత్రమా! చింతింపకు నిర్వృకపరాకమ తేనోవిరాజియగు నీకంబరాసురుఁడు
నీకై తనప్రాణంబులనైన నర్పింప సిద్ధముగానుండఁగాఁ గృష్ణుఁడెట్లు మణిసాధిం
చి తెచ్చిసత్యంబెండ్లియాడఁగలఁడు. అదిగాక యాశ్చర్యమంతక-మేపాంతఃతేననీకేమి
వినుము,

మూలిననృత్తము॥ ప్రకటితఘనమాయా • ప్రాధవిద్యానవద్య
ప్రకృతివిధులమత్తా • రాతినానాకుఁగృష్ణం
హాకగణనయె కేళీ • యుక్తినామానికంబే
టికే గొని చనుదెంతుక • నీవివాహావబోణిక॥

శత--మిత్రమా! నీవచనములు వాకిప్పుడు సుధారసధారలుగానున్నవి. ప్రాణమిత్రుఁడ
నఁగా నీయట్టివాఁడేకదా. చూడు,

ఉ॥ బాగుగనున్నచోఁ బరమ • బంధువులందఱుభూమిలోననా
బాగుమఱొక్కలాగయిన • బంధువుఁడొక్కఁడు గానరాదుబా
గోగులనొక్కరీతి నెవఁ • ఁోచ్చి సుహృద్జనవృత్తినుండువాఁ
డగద ప్రాణమిత్రుఁడు న • మీడితెబంధుఁడు మానవాళిక॥

ఇక నాకార్య పరివార్యముగా నెఱవేలుననియే నేదలంచెదను.

కంబ--నెఱవేటినదేయనుకొనుము ఇంకను దానికై చేయవలయు కార్యాలొననమెఱే
గింతురమ్మ.

(నిష్క్రమింతురు)

ఇది ప్రథమాంకము.

సంపూర్ణము.

సాత్రాజితీయము

ద్వితీయాంకము.

(రంగము) ద్వారకాపురబాహ్యద్వారవనము.

(ప్రవేశము శతధన్వివేషకుడు శేషంతుడు)

(కన్నులు నులుచుకొనుచు సుడలువిటుచుచు నావులించుచు) రామరామా! బొత్తుగానిద్దరయన్నమాటలేకయవయవములన్నియు విటుగగట్టిపట్లున్నవి. కను తెప్పలకుఁ గొండంతబరువుగట్టిపట్లుండి తమంతటతాముమాతలుపడుచున్నవి. యెట్టులోబ్రయత్నముచేసి తెప్పలుపైకెత్తిలిని కనబడువస్తువులన్నియు నేమో బూచులుగా గనబడుచున్నవి. ఒకపగలా ఒకరాత్రియూ మూడుపగళ్లు మూడురాత్రులు నిద్దరయన్నమాటలేక కన్నపువొంగలవలె నూరంతయు నేనును మాస్వామియగు శతధన్వియు నాతనిచెలికాడు శంబరాసురుడును మఱికై వెదకివెదకి అలసిపోసి విడికి వేసారితిమి. మ్రొక్కిడిమానకులందిను వారక్కసిముండకొడుకునకేమి. వాఁడెన్నిరాత్రులైనను నిద్రగాయఁగలడు. నేనెక్కఁగూడము భోజనకాలమున కాలస్యమైన వోద్రునుగాని నిద్దరకట్లోర్వను. ఇప్పు డీయుద్వానవనమునకువచ్చు కళావతితో గొన్నితమాన్యములు చెప్పి రమ్మని స్వామియైన శతధన్వి నన్నుంబంపె. కళావతి యిచ్చటనున్నదేమో పిలిచెదను (అని) ఒకకళావతి! కళావతి! (ఎవ్వరు పలుకకుండుటంజూచి) ఎవ్వరున్నారెచ్చట వల్లకాటినారు ఆరిచి యడచి నాగొంతుపగిలిపోవలెనదేకాని ఇచ్చటపలుకువా రెవ్వరులేరు ఆరానిసకూతురు నిక్కుచు నీల్గుచు సొక్కుచు నోలుచు నెప్పటికిచ్చటికివచ్చునూ! అందనుక నేనీక్రామ్యవిగున్న నీడఁబరుండి వోయిగా నిద్రాసౌఖ్య మనుభవించెదను.

(పరుండి గలువెట్టి నిద్రపోవుచున్నాడు.)

(ప్రవేశము విమాపకుడు వసంతకుడు)

మాకృష్ణుండేవోర నాసాత్రాజితింజూచెనొకాని యాతనివిరహమంతయు ఈమొగిచానిచావునకు వచ్చినది. అసత్యభామిఈకదలికారామమునకు వచ్చియున్నదేమో

చూచిరవ్వుని నన్నారెడు వంపగా నిచ్చటికి వచ్చితిని. (అని నడచుచు) ఈ కలంకుల నెక్కడను జేలువలయలికిడియే లేకున్నది. (అనిముందుఁజూచి) ఓహో! వీరదేవఁడు. కృతయుగమునాటికుంభకర్ణుఁడు పాటల నీర్వాపరమునఁ బ్రత్యక్షమయినాఁడు. ఓహీ! వీనిగొల్లు ధీరసాగరపథసభ్యునిని ననుకరించుచున్నది. దానికి వంటివెడల నోరుపెఱచికొని ఈఁగలుమాఁగుచున్నను జెలియక గుఱుపని నిష్ఠిర బోవుచున్నాఁడు. వీఁడులేవఁతునివలెనున్నాఁడు (అని నవ్వింపుచు)

లేవం--కి రావఁతీ! యెంత నేపటికి వచ్చితివే? [అనికలఁచుచు]

వసం--వీఁడేమోకలఁచెంచుచున్నట్లున్నాఁడు. వీనిచేరి నింకను ప్రేరించెదను. లేవఁతుడా! యిప్పుడే వచ్చితిని.

లేవం--కి రావఁతీ! శలిభర్త కృష్ణరూపమునవచ్చుచున్నాఁడు. సశ్యభూప సుద్యావనమునకుఁ దీసుకొనిరమ్ము

వసం--ఎప్పుడు?

లేవం--సంజెవేళను. సిమ్మట శంబరుఁడు సశ్యభూప రూపముతో వచ్చును.

వసం--అలాగా? [అనఁబో] మాయావిష్టున శలిభర్తఁడు సాత్రాజితికిఁ బ్రకొనిపోవుటకుఁ బన్నిన పన్నాగముకాబోలును. నేనైతఁడంటము మాగోపాలునఁ జేరించి ముందారని నిక్కడికిఁ దీసికొనివచ్చెదను. [అని నిష్క్రమించును]

[పిమ్మట గిరావతి ప్రవేశించుచున్నది]

గిరా--కృష్ణునివైన నే కాబోలు మేల్పడి మిక్కుటని యిన పదనారాపముచే నస్వస్థతగా నున్న భర్తృశాకికై మృణాళములును లేతయోటాకులును గొనిపోవ నేని యుద్యావనమునకు వచ్చితిని. ఎంత చెప్పినను మాశలిభర్తనుమాత్రము సశ్యభూప వలించునట్లులేదు. మ్రుందు నడచియూచి! ఏటికో లేకంబుడిక్కడఁ బడుకొని నిద్రించుచున్నాఁడు. లేవఁతుడా! లేరమ్మ. [అనిచేతితోఁ దట్టును]

లేవం--గుఱుజేట్టుచు బొర్లుచున్నాఁడు.

గిరా--వచ్చివఁడా! బావురుట్లులు పోట్లాడిచున్నట్లున్న నీగుఱుక వినిన నాకుభయమగుచున్నయది. ఈపాటికి నీవునిద్రలేమ్ము.

[అని కొట్టుచున్నది]

లేవం--(అదిరపడి లేచి వికారముగాఁజూచుచున్నాఁడు)

గిరా--వీరి కుంభకర్ణుఁడా! నీదయ్యపుఁజూపులుమానివేసి యీపాటికినీవు మేలుకొమ్ము

లేవం--ఎవరిది. (పరికించి) కళావతి! నీవంటే నీకడుపువక సత్యభామను నేను చెప్పి
 కలుదానవవమునకు (దీపికొనివచ్చితివా?

కళా--ఎవరు చెప్పినట్లు?

లేవం--నేను నీతో చెప్పలేదంటే?

కళా--ఎప్పుడు?

లేవం--ఇంతకుముందే!

కళా--నేనెఱుంగనే

లేవం--(తనలో) నేను నిర్దుష్టమబ్బునను తెచ్చుకొనిన నందర్భముగా వాగితినియేమి?
 యేమో కానిమ్ము (ప్రకాశముగా) కళావతి! స్వామియైన శతభద్రుడు గారు
 నీకుఁగొన్నిరహస్యములు చెప్పవని నన్ను వెను ఇచ్చిదినుము.
 (అని తలపట్టుకొనుచున్నాడు)

కళా--అక్కడనుండి చెప్పకూ. ఇక్కడ నెవరున్నార?

లేవం--ఓ.సి పిచ్చిగానా! గోడలకు సహితము చెవులుండునే.

(అని చెవిలో రహస్యముభివయించును)

కళా--నాచియుపాయమాఁగొందినావు.

లేవం--మేమిఁగొనిందినను నీసహాయములేనిది శతభద్రునకు సత్యభామ దక్క
 నేడు.

కళా--నాచేతనెన్ను పొట్టునడవను. నాబహుమతిమాట మఱచిపోకలవని మీశతభద్రు
 నితో జెప్పము. అసత్యభావ కృష్ణునకుంగాకుండ నేనును ననేక మాయోపా
 యములంబునుచునే యున్నాను. రుక్మిణి పితకతైయగు మదనికతో "ఏమీ
 కృష్ణుడు సత్యమైండ్లిమాడుటకు బ్రయత్నించుచున్నాడంటే. ఈవృత్తాంతము
 మీరచితో జెప్పముఁ నీకును నాచికానుకదో" కును" అని చెప్పితిని. రు
 క్మిణియట్లును కృష్ణునిప్రయత్నము సాగనీయదు.

లేవం--నుచివనిచేసితివి. నీవు నీశక్తియంతయు శతభద్రునకై దారపోసి పనిచేయును
 నీకష్టముంచుకొనువాడఁకాదు.

కళా--మాచెడఁగదా నేనుతోందరగా వృణాశములు నేకరించుకొని పోవలయును
 లేకున్న నానొకయె నన్నుజూచిన మొగము మాడ్చుకొనుచుండుఁ సత్యభామకు
 మాతంతకొపమువచ్చును. దాసమునకై యొకరికి శరీరమమ్మకొనినప్పుడు స్వ

తంత్రతయొక్కది? కూతురున్న నొకతప్పునిలుచుండిన నొకతప్పు నీవుపొమ్ము
నేను సందేహే కీయవ్యానవనునను సాత్రాజితిత్తులయిన దీనికొనివచ్చె
దను, శతధన్యు యథావిధిగా రమ్మయము.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు)

[ఇది ప్రవేశము]

[పిమ్మట వసంతకన్యితీయడై కృష్ణుడు ప్రవేశించుచున్నాడు]

వసంతకా! మనమా రేవంతుని కలవరింపుటలుపలయందు విశ్వాసముంచి యీకడ
భికారామమునకువచ్చితిమి- నీవు చెప్పినవృత్తాంత మెంతకఱకునిజమో యూహించ
రాకున్నది.

తనం--యూహించుటకేమున్నది. శతధన్యుడును వారేవంతుడును నిరంతరమీ దురా
లోచనములజేయుచుండిన గాని నిద్రయందుగూడనవి తలఁపునకువచ్చికలవరిం
పుట మూలకముగా వెలిబడవు. మితినిర దినమండల గుఱువుకొప్పపుట్ట
దుగదా!

కృష్ణ--ఁగియేకాని వారికలవరింపుటలన నీవేమని యూహించితివి?

తనం--నీయందు సత్యకనురాగముకలదని స్పష్టముగాఁ దెలిసినది.

కృష్ణ--ఎట్లు తెలిసినది?

తనం--నీయందా వెను కలఁపుండుటజేసియే నీరూపముధరించి తాను సత్యకడకువచ్చెద
నని శతధన్యుడు చెప్పినట్లు రేవంతుడు కలవరించెను.

కృష్ణ--మిత్రమా! ఈవిషయమయి నీకున్నంత విశ్వాసము వాకులేకున్నది ఏమన,

చ॥ పరిచయమేమి మోషడను, • పావనసత్కులధన్యకన్య యీ
వరకె మర్ణిగుఱించి యుప • వాదము మోసితి నాపెతండ్రిచే
నిరవనియేమిసేయనది • యేమగునో భవదీయవాక్యముల
పారిపారినూపుచున్నయవి • పో మదిను య్యెలలీలనాసలక॥

తనం--పరిచయము నీవకలిగించుకొనవలయునుగాని యూరకయెట్లుకలుగును? అడుగ
నిది అహ్మయైనను బెట్టు. పోనీ నీవామెను చూచితివికదా- యస్పదామెను
గుఱువైనబట్టగలవా? అది చెప్ప?

కృష్ణ--అయ్యో మిత్రమా! అట్లందువేమి?

చ॥ తలఁపునగట్టిగానిలిపి • ధారణజేసి లతాంగి రూపము
దలఁచుకొలందినాచెలియ • థాస్థితి నచ్చునబోసినట్లుగా

మెలగెనునానమక్షమునఁ మేరుగగుర్పొనుమకోయథార్థపు
బులకలొ నిర్ణయి-పుమివిఁ నుద్దియనిద్దపుఃజాపుఃదూపులో ॥

వసం--ఇదియన్నియు మన్మథపీఠాచమానేకమైసప్తకు పుట్టుచుండు వికారములు
కృ--అహ! భగవానుడా! కాసుదేవా! నీవొక్కండవే జగదేకమండపు చూడు.

మ॥ కిరుకఁనిన్నుహరుండు ఫాలనయనాఁ స్నిగ్ధాల్పి భస్మంబుగ
ప్రీతయేనిఁ బెనుబూదివై జగములన్ వేధింతుపూదూపులన్
గొనివజ్రాయుధధాఁ నేగెలిది అంకులటియాడింపనె
వ్వనిసీవేమియొనర్పవంగజ! భవద్వ్యాపారముల్ చిత్రముల్ ॥

వసం--మిత్రమా! యీకదలికారామముచూడుము.

కృ--ఈయారామమాకన్యామణిలావణ్యమే శాకున్తలకరుడచ్చుచున్నది చూడు,

మ॥ అభిలు, సహజము, ల్కృతసలఁయంబులు, కల్వలుపుష్పగుచ్ఛముల్
నలినమృణాళముల్లతలఁనంటులు, నెమ్మదికిలతాంగి సాం
పులదలఁపించినాకునలఁపుండమిఁ బెంచుచునున్నవింకనే
నలకలచాణిలో సరసఁమాడి కృతార్థుడనౌట యెన్నఁదో॥

వసం--మిత్రమా! నీవు విస్తరిలో వడ్డించుమండఁగనే తొందరపడుచున్నావు.

కృ॥ ఇదిలోకి సామాన్యమేనూడు.

గీ॥ వేడ్కఁగార్జ్యంబుదొరకొను • వేళకన్న
నానహెచ్చుఫలోన్ముఖం • బగుచునుండ
నధిమగుమెల్కఁగానున్న • యదనుకన్న
పెద్దదై చెట్టు ఫలమిచ్చు • వేళేనాన ॥

వసం॥ ఇంతకు నీవలపున్నము • లోన్ముఖమైనదని వ్రోయుకలిగినదా?

కృ--సత్యామనససంతసమయమునంగాని చిగిల్పనేరదు.

వసం॥ ఆమెనీపాటికికదలికారామమునకుఁ గళావతితీసికొని వచ్చియేయుండును.

కృ--వచ్చినదేమో చూచెదము ముందు నీవునడుపుము.

వసం--నాకు శుభలేఖవ్రాసియిమ్ము. రావలసిన దోవతులచాపక్కడనే రాబట్టు
కొండును

కృ--దోవతులచావుకాదోయీ కంకణములేవచ్చును.

వసం--వేసికీ కంకణములు?

కృ--నీరెండుచేతులకు

వసం--కాదు రెండుకన్నులనుము

కృ--అదియేమి

వసం--నీకును నీత్రాస్త్రకన్నియకును మధ్యరాయబాండులు చేసినందులకు దుక్కిరించేవి
నాచెన్నుపాము విఱుగఁగొట్టుటచేత నారెండుకన్నులకును గావలసినన్ని
కంకణములు అనఁగా కన్నీళ్లు

కృ--వసంతకా! భయంపడకు

వసం--నీవుకూడ నాశిక్షలఁ గొంతపంచుకొందువు గనుక నాకెప్పుడభయములేదు.

కృ--సరికాని వసంతకా! యింకను నానెచ్చెలియిచ్చటికి వచ్చినట్లగపడదు.

వసం--రాలేదని నీకట్లుతెలిసినది?

కృ--మిత్రమా! ఎట్లుతెలిసినదా! మాకుమిచ్చట,

ఉ॥ తరుసంతానము నూత్నదోహదనితాం • తక్రీల నింసారలే
దరయౌదెమ్మెరకుఁ గురంగమదగం • ధామోదమేలేదా నా
సరసాలాప వయస్యలగలిసి ము • చ్చుట్లడినల్లననా
తరమందుఁ బ్రవహించు లే కురుసుధా • ధారాసరిజలముల్ ॥

వసం--అలానైన గొంచెము ముందునడువుము

కృష్ణ--(నడచుచు) మిత్రమా! ఇక్కడనిలుము నాచెలియచే నోహదక్రియలం గాంచి
వధిల్లు నీవనస్సుతులేమయిన నాయమరాక యెఱుంగునేమో యడిగి చూచెద,
మ॥ మెలఁతఁగాంచితివేయశోకమ! గుండే • మేఘల్కవాకల్కిల్లె
నలుకాతన్నునటంచునన్ను? సురపా • న్నా! నిన్నునుగన్మైన
ప్రస్థలపాల్చేయునటంచు నల్కవినలే • వోమాట! సీవేనియున్
దెలియంబల్కురసాలమా! చెలియనిన్ • గేలంబిలాలిం చడిన్ ॥

(కొంచెముఱకొని) మిత్రమా! నాపల్లవపాణికమ్మొవి తినచిగురాకువన్నియనవ
హసించుచున్నదను నీరసముచేఁగాఁబోలు నీసాలమును నాకువలయుడఁగోపకత్తి
మనోహరించి యూర్జునాది చూడు

వసం--ఊరితోలేదు దానిమూగమైగలు నీకుఁదెలియలేదు కాని పిల్లగారిచే మెల్లఁగాఁ

గదలుచున్న తనచిగురాకుచేతులతో నీచెలియ యావంక గా వచ్చుచున్నదని నీకుఁ జెప్పచునేయున్నది చూడు మాప్రక్కనుండి మట్టెరవలిగూడ వివ వచ్చుచున్నది.

కృ--(చెవియొగ్గి) నిజమేసుమీ!

గీ॥ దట్టమగుతీనె పొదరిండ్లు • దాటియిటకు
వచ్చుచున్నదిచూచు నా • వ్రాణపదము
నిబిడచుగుమేఘపంక్తుల • నిర్గమించి
శోకనేతెంచు జాబిల్లి • లేకివోలె॥

వసం--ఏదీ ఏదీ ఎక్కడెక్కడ (అని చిరుడులు త్రొక్కుచున్నాడు)

కృ--యూర్పుడా! నీవిప్పుడల్లరిచేయకుము. నిన్నుక పెద్దమర్కటమనుకొని స్త్రీజనము బెడసిపోవును

వసం--పెద్దమర్కటము నేయైనయెడల నేనొప్పువాడనేయగుదును. అజాతియేకదా సముద్రమునకు నేతువుగట్టినది

(పిమ్మటయశోక్తముగా సాత్రాజితి కళావత్సమంజువాణాలతోఁ బ్రవేశించుచున్నది)

వంజ--భర్తృవారికా! ఇటుయిటు

కళా--నెచ్చెలీ! గమ్ము ఈకదలికా రామము చిగురాకుచేతులతో నిన్ను గారమ్మని పిలుచుచుఁ జిలుకపలుకులచే గుశలప్రశ్నలడుగుచున్నది

సాత్రా--కళావత్స! నేను నానెచ్చెలులైన యిచ్చటికి నైతీవియల నెట్లులెట్లులాదరింపవలయునో యట్లులే యాదరించెదను ఆవైపునకుఁబోవుదము రమ్మ

కృ--వయస్యా! ఈమెసాంవర్ణంబునదృశ్యముగదా చూడఁ,

చ॥ పొలఁతుక నెన్ని నాళ్లు తల • పోసి సృజించెనో యవ్వొడించి, యా
కళింకుఁగనుల్క పోలముల • కాంతియుఁబల్చనిమోవికివి, వ
ర్తులకుచపాశిసంపదయు • దోర్మగలీల పిఱుందుచందము
మలచినరీతిఁ దాపినక్ర • మమ్మునఁదీర్చినయట్లు రాజలె॥

మిత్రమా! ఈకళ్యాగర్తుమును జూచుటకు నాకునేత్రద్వయముచాలకున్నదికదా
వసం--ఎట్టులా యింద్రుఁడు వేయికన్నలను సంపాదించినాఁడు నీవట్లు చేయక
పోయితివి.

కృ--వసంతకా! నీవిప్పుడు హాస్యములు చాలింపుము. తదేకనిష్ఠాగ్రేణఃడన్తే నాయ
న్నమిన్నం గన్నలారఁగాంచెదము

శా॥ అమూలంబుగఁబుల్కరించెడి వయ • న్యా! మేను, పూజోనిని
మోముండామరపై, విశాలనయన • పుంగల్వపూదోయిపై
సామోదస్తనమంజరీయుగళిపై • నత్యంతముఁ పైర్వరలీ
లామోదంబున మత్కటాక్షమధుపం • బాసక్తిగ్రీసింపఁగన్

వసం--వయస్యా! నీవుక్షణమాత్రమారటంతుము. ఈచెలులసంభాషణము విందము
కృ--అలానైన వానికి నగపడకుండ నీపూవుటీరముమాటునఁ బొంచియుండదుగమ్మ

(అట్లుచేయుచున్నారు)

కళా--(స్వగతము) కథధవ్వఁడు లేవంతునితోఁ జెప్పిపంపిన సైపుప్రకారమారని కోర్కీ
దీర్చుట కేవల యొకమామోహయము బన్ని భర్తృహరికను నిక్కడను దీసికొని
వచ్చితి కథధవ్వఁడును గృహపంబుధరించి యాపాటికిక్కడకువచ్చియేయుం
డును. అతఁడేలాగో యీసాత్రాజితని నేఁడెన్నికొనిపోకమానదు. కృష్ణుఁడే
తనకుఁ బెనిమిటికాఁగలడని క్రుల్లిపడుచున్న భర్తృదారికపాంఠయ్య నేటి
తోఁ జల్లారును

మంజ--ఏమే కళావతి! ఇప్పుడెందుకే పడిపోయినట్లు నన్నును భర్తృదారికను నీసం
దేశేర నిక్కడకుదీసికొనివచ్చితివి?

కళా--మంజువాణీ! ఇంతలోనే యలసిపోయితిఁటే. చేతులార వనమునాటికొనిన
పూలతీగఁకు నీరుపోసి తగిన తెరువులకు నల్లునెట్టికపోయినయెడల వానికి
జక్కందనమెట్లువచ్చునే?

సాత్రా--దానే కళావతి! నీవు చక్కఁగాఁ దికితివే

కృ--వసంతకా! ఈకళావతిపలుకు పొగడఁదగియున్నది చూడు,

గీ॥ ఒకరికొక రీతుజోడుగ • నుండకున్న

నాయికానాయకులకేయి • హాయిగలదు

లతలకుందగు జెట్లు చె • ట్లకునుదగిన

లతలుగూడనిచోటఁ • జెల్వంబుగలదె॥

కళా--భర్తృదారికా! ఇక్కడఁబాడు; దట్టముగావేసిన చలువపందిళ్ల నల్లుకొని నిండా

రఘూదివ సన్నజాజలమీదను బండిగురివిందపూవులమీదను బ్రాచీ తీయని లేని
యనుగ్రోల్చియుటుపిమ్మట నామూల ముదురబండినఁపనసపండులలోని యొడికలఁ
జవిమానుటకు నేమో సరసములాదిగొనుచున్నట్లు జాంజామృతముఁ బలు
వెత్తుచున్న యీ రేటిదంపతుల కోలాహలము వినుము

సాత్రా--కళావతి! అదేమోకాని యీ రేటిదంపతులకోలాహలము నా చెవులకుఁ గట
వగుటయేకాక తలదిమ్ముగూడ ఘటించుచున్నదే

కళా--అలాగా! ఇంతకు నీమనస్సిక్కడలేదులే

సాత్రా--(కొంచెము కోపముతో) మఱియెక్కడనున్నదే?

కళా--ఎక్కడ వెండునుండును? యెల్లకాలమునీకా (శంకించి) ఎందుకులే

సాత్రా--కళావతి! ఏమిసరసములేయివి?

కళా--ఏమి సరసములా? వెండిసరసములు.

సాత్రా--ఎవరిది వెండి

కళా--ఎవరు తొందరపడుచున్నారోవారిది

సాత్రా--చాలునులే నేనేమియుఁదొందరపడుచుండుటలేదు

మంజ--అలాైన నీకీ కులుకెందుకుగాని వెండియనఁగా నాకోకచిత్రమయిన యూహ
నోఁదినది; భర్తృవారికా! పుష్పాడికును పసపుఁజీర ధరించి చిగురుదోయిఁటి
తో మొగ్గలను ముతైపు సేసల నీసురహాస్యవై బోయుచున్న యీమాధవీలతిక
యేలాగున్నదోచూడు;

కళా--భర్తృవారికా! యేలాగున్నదోఁజెప్పనా?

సాత్రా--చెప్ప

కళా--తీపు నీవు పెండిహంసురదై శిరఃస్థునివై నెగిసి యెగిసి తలఁ బ్రాలుపోయక
ప్రసదేలాగుండువో యాలాగున్నది

సాత్రా--కళావతి! చాలును ఆశలెధన్యునివై నీకున్న బారీయంతయుఁజైఁబొంగుచున్నా
వు కాఁబోలు యీలాగునఁ బరిహాసములాడుచుండు నీకడ నేనెందుకు నిలువ
వలయు? మఱియొకచోటికే పోవుచును; మంజవాణీ! రావోదము

(మంజవాణీచేయిపట్టుకొని పోవుచున్నది)

కళా--పోనీ! నీకింతలోనేకోపమయిన నేనే తెల్పిపోవుదును (స్వగతము) ఏలాగో నే
నిక్కడనుండిచెల్చి కృష్ణునిరూపముతోఁబచ్చిన శిరఃస్థుని యీమొకడఁకంటె దీని

శ్రుశృదఁగింపవలయుఁగాదా. ఇప్పుడు నాకిది యొకమిత్రగూడ దొరికినది

(పరికిరింపుచు)

కృ--మిత్రమా! ఈకళావతిపట్టునట్టి యొకన్నియను శతధన్వనికే యిప్పించి తనపం
తము నిగ్గించుకొనునాయేమి?

వసం--పద్మినికిని దోహదముగఁడైన చంద్రదానకును నెవ్వరు సంబంధము కలిగింతురయ్యా
అపాడుశతధన్వనిపేరు వినినతోడనే నీనెచ్చెరిముఖవైఖరి యేలాగున్నదో
దానినైన నొజింపజేసి?

కృ--నిజమే సుమీ చూడ,

ఉ॥ ఇంచుక లేనియల్క నటి • యించి ముఖాబ్జములేతసిగ్గునక
వంచుటకన్యకాతపోకి • నైజము కాఁగల భర్తపేరు నూ
చించుచు నెచ్చెలుల్ పదిహా • సింపునెడక జగురాకుమోవిపైఁ
గొంచెవునవ్వులోఁగలుగు • కూరిమిచెప్పక చెప్పుచుండినక॥

అట్టిమందహాసాదికంబులేనియు లేక శతధన్వనిపేరు వినినతోడనే చిదిముడిపా
టుతోఁ బెడమొగంబయి నానెచ్చెరి యాకలకుంబోవుటఁ జూడఁగా నాకిప్పు
డూహింపచ్చినట్లే యున్నది

వసం--వయస్యా! అదిగోఁగళావతి యీలాగున వచ్చుచున్నది. నేను సికిడమండఁగా
నాబానిసకూతురు చూచినదా నన్ను దెలిసికొనును. కావున నేనీపాదయందు
దాగియుండును. అప్పుడు గాని నీరూపముతోవచ్చిన శతధన్వనిగా నిన్నుజూ
చి పొరపడను

కృ--అవును నీవాయీరమునందూఱుము

వసం--[అట్లుచేయుచున్నాఁడు]

కళా--(ప్ర)వేఁచి ఇంకను మాశతధన్వఁడు కృష్ణరూపముధరించి రానేరేదేమి (నడు
చుచు) ఇదఁగో ఏమిందీ శతధన్వఁడుగారా!

కృ--శతధన్వఁడెవ్వఁడే?

కళా--ఎవరన్నవా?

కృ--ఓసీ! పిచ్చిదానా! నీనుకృష్ణుడనే

కళా--ఔనులెండి నాకుఁదెలుసును దొంగకృష్ణుడవు

కృ--కళావతి! ఎట్లుకనిపెట్టితివే?

కళా--ఓయబ్బో! నేదీనినగుంటలో నేనేపడుదునాయేమి!

కృ--నీవు మాకులమాతీతనమున సంపదచేసినదానవే కాని నన్నిప్పుడు శతభయ్యుడని యెవ్వరెనఁగనిపెట్టఁగలరా?

కళా--మొట్ట మొదట నేనేపారపాటువడనుంటిని. ఇప్పుడుకృష్ణునకునునీకును నేమియు భేదములేదు.

కృ--నన్నిప్పుడావన్నెలాడి వరించునా?

కళా--ఇంకేమిసందేహము కృష్ణుడే తనకుఁ బెనిమిటికావలయునని యూహక యువ్వ భూరువునుగి కాని యాసగ్యభావ యెల్లెనను నీవిప్పుడేవానిదక్కించుకొనుము

కృ--కళావతి! ఇనియంతయు నీవుచేసిన సహాయమేకదా నీయుపకారములు నే నెల్లదీర్చికొందునే

కళా--ఎట్లుదీర్చికొందునో మాచెప్పద. ముంజేతులకంకణాలకు నద్దాలెందుకు? కుడువఁ బోవుమఁ కూరాకు రుచియునుగుటయెందుకు. నేనికఁ బోయెదఁగాని నీవు మె లపఁచుకోఁ గార్యముసాధించుకొమ్ము

కృ--పోమ్ము

కళా--(నిష్క్రమించును)

కృ--దీనిమాటలంబట్టి విచారింపఁగా నశ్యకు నాయెవ ననురాగమున్నట్లులే తోచు చున్నది

వసం--బాత్తులగఁ బువ్వెళ్ళుకొని వచ్చి ననున్నా! నాకు నిష్వకు నభ్యునిలుమట నేను. ఆకొస్తునూగురుంటఁ గాకుగా దుమ్ముపట్టినావు. నారి యూహమేమి తీశ్చోవుకారి నెఱుక్కపాతికి పుంజువడలతో నాయుము నికలేనుగాఁ దీక్షిపోవును. నీకళ్లుచేయుము

కృ--అంగుడనేకారి నీవిప్పువల్లరిచేయును. అయిష్టిదూపుల కళావతి యెక్కడ నైనఁ పొంచియుండి నికలను మిష్టిదూపులఁ జూచుచున్నదేమో.

వసం--దానికిదగిన వేటకాడను నేనిక్కడనే యున్నానుకదా. నీవిప్పుకు నిశ్చంక ముగా సాగ్రాజితో మాడ్గడవచ్చును. అదిగో నామె పంజావాణిగో నీలా గే వచ్చుచున్నది.

మంజు--ధర్మవారికా! కళావతి కోపమునచ్చి వెళ్లనే వెళ్లెనుగదా.

సాత్రా--మంజువాణీ! పోనిమ్ము నేనానినన్నదేమున్నది. అదే వన్నెప్పుడు పుల్లవిలు పుమాటలనుచుండును. నాకండ్రి నాకుఁజేసిన యపకారమునకే నేమిక్కిలించుచుండఁగా మీఁదుమిక్కిలి కఠోపతిగూడ నూటిపోటిమాటల నన్ను బరిహాసము లాడుచుండును.

కృ--వయస్యా! ఈయమఘ సత్రాజిత్తుచేసిన యపకారమేమి?

వసం--నిన్ను నింటికిఁబిలిచి యీ మెను నీకిచ్చి వివాహముచేయకపోవుటకన్న నామె కింకేమియపకారము చేయవలయు?

కృ--నీవ్రాతక నాకాసలుపెంచుచున్నావు.

మంజు--ప్రాణసభ! నీతండ్రి నీకేమియపకారముఁ గావించెనమ్మా?

సాత్రా--నావివాహవిషయమయి యతఁడు నాకుఁజేసిన దపకారముగాక మఱియేమిటి?

కృ--వయస్యా! ఆకన్నయ తనవివాహవిషయమయి ప్రసంగించుచున్నది. నీవును శ్రద్ధతో నాకన్గింపుము.

వసం--వినుచు న్నాను.

మంజు--నెచ్చెరీ! ఏమన్నావు?

సాత్రా--ఏమనుకొన్న నేమిప్రయోజనమే

చ॥ వరునికులంబు, శీలమును, • బ్రాయమునారసి కన్నెమానసం
బరసినపిమ్మటక బరిణ • యంబానర్చించుట పాడిగాక ని
ష్ఠురముగఁబైడికానవశి • క్షుద్రునిమెక్కనిఁగట్టి. కూతుకా
పురమురు గూలద్రోయుతల • పుల్లలిదండ్రులకుంటధర్మవే॥

మంజు--ప్రియసభ! నీతండ్రివైడి కాసవడి నిన్నిప్పుడెవ్వని కీసెంచియున్నాడు?

సాత్రా--ఎవ్వనికనిచెప్పును. శ్రమంతకపనికి సంపాదించి తనకెవ్వడిచ్చుకో వాని?

మంజు--వానికి యెవ్వఁడు ప్రయత్నించుచున్నాడో

సాత్రా--మఱివ్వఁడున్నాడు నాదురదృష్టదేవునితెన్న శతధన్యుఁడుతప్ప

మంజు--అపాడు శతధన్యుఁడు నీకు బాగుగాఁ దగనివాడే సుమీ

సాత్రా--మంజువాణీ!

గీ॥ త్రాచుపామును మెడలోనఁ • దాల్చినచ్చు
గాలకూట విషంబును • గ్రోలనచ్చు

చిచ్చనందేహమిచ్చమై • చేర్పవచ్చు
చెనఁటిశతధన్యునివరించి • చెఱుటకన్న॥

కృష్ణ-వసంతకా! శతధన్యుడే మణిసంపాదించి తెచ్చి తన్నువివాహమాడు నేమోయని
యాయమ మిక్కిలిశంకించుచున్నది కుమారి.

మంజు-ప్రాణసఖీ! కొన్ని నాళ్లనుండియు నీవేలాగో కనబడుచున్నావు. అరవిడిచిమా
తోనైనమాటాడవు. పెంపుడుచిరుకరుఁ జక్కెరఁదినిపించుదుఁ బలుకులనేర్పవు
ముద్దుముద్దుగా నీటియెబలికింపవు. ఏకాంతమున నీలానీవే యేమియోయాలో
చించుచుండువు. వెన్నెలరాత్రులయందు మునుపటివలె మాతోఁగ్రీడింపవు.
అదియుంగాక నీయునికిఁజూడ నెవ్వనితో యొక్కమహాపురుషునకై మేలుపడి
ఁట్లున్నది.

సాతా- (నిట్టూర్పుచుచున్నది)

మంజు-నెచ్చెలీ! ఏమోయాయాసపడుచున్నా నేమిటే?

కృష్ణ-వయస్యా! మంజువాణిచెప్పినట్టిమె యెవ్వనికొఱతో క్రూరమైన మున్మథార్తికిఁ
జిక్కియేయున్నది. చూడు,

చ॥ పడఁతిక పోలముల్ సగము • పండినమేల్ మలగుపుటాకుకై
వడిఁజెలువారెగ్రొంబనిమి • వన్నియతోడివిశాంసురచ్చవి
యునుగనివేడియూర్పులను • నుగ్మలిలేజగురాకుమోవియు
గమనసివాడియున్నయది • కన్దవనిద్దుర లేమిఁదెల్పెను॥

సాతా- (ఉలికిపడుచున్నది.)

మంజు-ప్రయాసఖీ! ఏమేయట్లులికిపడుచున్నావు? వట్టివెట్టిబాగులదానిని నేనేమియు
నీలాటిసంగుల నెఱుంగను. ఎందుకీ నీకింతపరితాపము ?

సాతా-మంజువాణీ! నేనీపరితాపముతో బ్రతుకుటదుర్లభము

మంజు-అయ్యో! నేవిప్పడేమిచేయుదునే (తత్తరముతో కదలికా పత్రాదికంబులఁగాని
వచ్చి) ధర్మదారికా! ఇదిగో యీమంచుకుంపులుల వైనజల్లనిమ్ముగంధమలం
దనిమ్ము లేతవైన యీయరటాకులవైనగప్పనిమ్ము, ఇదిగోఁబచ్చకర్పూరపుదు
మాఁమూదనిమ్ము చల్లనితామరపాకు నీవేలను నీవనిమ్ము (అట్లుచేయుచున్నది)

సాత్రా-మంజువాణీ! నిష్కారముగా నీవెందు కాయాపదయొనగనే. నెచ్చెరి! యిప్పుడు నాకుఁ బాపమిమడుదయగుచున్నది.

కృష్ణ-మిత్రమా! ప్రకృతిగురుమూలమైన యాకామినీమణి శరీరమున కింత యాయాపముఁ దెచ్చి పెట్టిన యాకామివాక్కుఁడెవఁడో!

గీ॥ అరయ నేపుణ్యమూర్తి నా • మాతృరములు
చెలియమదిమడి నెయ్యంపు • మొలకలయ్యె
నేమనోహరుఁడీ కామి • నీమనంబు
చూఱగొనిజన్మసార్థక • స్ఫురణఁగాంచె॥

వసం-మిత్రమా! నీవుగాక మరెవ్వరకాయగాని తన్మగపడకు

మంజు-భర్తృదారికా! నీవునాప్రాణసఖిగాన వడుగుచున్నాను. పద్మినిచేత నూర్చు నివలె నీచేతఁ ద్రేపింపఁబడిన యానీకకళామణి యెవ్వఁడో?

సాత్రా-మంజువాణీ! అద్భుతహీనురాలైన నేనుద్గర్భజనాను రక్తమై యాలాటిదురవస్థకుఁ బాలైతినిగదా

మంజు-నీకును దుర్గభుఁడైన యంతమహాపురుషుఁ డాతఁడెవ్వఁడో?

సాత్రా-మంజువాణీ! నాకేకాదు సిద్ధవిద్యాధరాది దేవకన్యలకీరియు సతఁడు దుర్గభుఁడేనే.

మంజు-అతఁడెవ్వఁడో నాచెవినివేయవుగా?

కృష్ణ- వసంతకా! ఎట్లయినను నాకోర్కి కడముట్టునమయము వచ్చినది. మంజువాణీ ప్రశ్నమునకీమె యేమనిప్రత్యుత్తరంచుచునా

గీ॥ తత్తరపుటాసమల్లాదు • చిత్తమునకు
వెలదివాక్యంబునుధగూనె • ఏమమయగునొ
దప్పివడి మిన్నుజూచు చా • తకమునోటఁ
బసునదదివానచిన్నొడ • ప్పరపుఁబిడుగొ॥

మంజు-ప్రాణసఖీ! మాటాడవేమి. నినునమ్మిన నెచ్చెరినైన నాయొద్దఁగూడ నీకుఁజెలుకనవోనోలాగో?

సాత్రా-మంజువాణీ! సిగ్గనన్ను నోరెత్త నీయటన్నను నెట్టులోచెప్పెద
మంజు- చెప్పయి.

కృష్ణ వయస్యా! నీవును శ్రద్ధతో వినుము.

సాత్రా—

నీ॥ ఎవనిజన్మమున యా • దవవంశముఖలైక

గణ్యమై పుణ్యవ • రేణ్యమయ్యె

నెవనిచార్చిత్రంబు • భవసాతకలతాల

విర్రమై భువనప • విర్రమయ్యె

నెవనిరూపము గోప • యువతీమనోభాగ

ధేయమై మునిజన • ధేయమయ్యె

నెవనిశౌర్యము నిర్జ • రవిరోధికాం

తావిలాపమై త్రిజగత్క • లాపమయ్యె॥

గీ॥ చేడ రుక్మిణి యెవ్వని • జెట్టబట్టి

ధన్యమై కాంతలందు మూ • ధిన్యయ్యె

అసాగసుగాడు దీచుల • తైనవాడు

గోపికలజోడు నామది • గొన్నవాడు॥

నసం-నయస్యా! విన్నావుకదా.

కృష్ణ-నసంతకా! నేనుబయలుపడుట కిదియేమంచి నమయము. నీవీ యుద్ధానవనద్వా
రముననుక యారమునందాగియుండుము. శతభన్యుడుగాని మఱియెవ్వరుగాని
వచ్చుచుండిన ముందుగా నాకుఁదెలియఁజేయుము. నీవునట్టియొటితోటివాఁడ
వీరహాస్యము బయలుపఱచిక నూరుమూసికొనియుండుము.

నసం-ఇదిగో నేను నోరుమూసికొనియేపోవుచున్నాను. (పొదయందుదాగును)

సాత్రా-మంజువాణీ! అందరానిప్రూణపండువ కట్టుసాచి నేను పరిహాసప్రాత్రుకాలనై
తిగదా. లేకున్న జగన్మోహనసౌందర్యవంతుఁడయిన కృష్ణుఁడెక్కడ, నేనె
క్కడనే?

కృష్ణ- (ఎదుటికివచ్చి)

మ॥ ఎవనికదుర్లభుఁడంచు నెంచెదొలతాం • గీ! వాఁడెన్నీకైమనో,
భవసంతాపమునకదపించుచుఁగడు • భారంబుగాదీర్చువు

బవళుల్ రేలునుబుచ్చుచుండెవళిసీ • ప్లతోల్లనచ్చయ్యలక
నవనీహారంబొమిళిస్థలయజ • న్నానోపచారంబులక ।

సాత్రా- (సంభ్రమమునలేచిసిగ్గుతో) మంజువాణీ! ఈతఁడు మనప్రసంగమంతయు
వివరణముగాఁబోలు. (పూవుటిరముమాటునఁదాగును)

కృష్ణ-అచ్చెల! నిత్యపడిసిగ్గుచేఁగలదు లేదనునట్లులున్న నీయన్నున గొననియాడఁ
బూవుటిరముమాటున కలపోయెదవు? మనోహరిణీ!

చ॥ త్వరపడిపోవఁబోకు తెఱ • వా! పెటవారెవరిందు? మన్మథ
జ్వరపరితాపతప్తము భ • వత్తనువల్లిక యిల్ల పిల్లతె
మృరసయినక సహింపదును • మీ,మరియాదలకేమి,తుమ్మెదల్
మురియుచునీముఖాబ్జమున • మూఁగునుచేరకుపూవుటిరముక
(సమాపించి)

(స్వగతము) ఆహ! పృథ్వీవిలాసకుతూహలాదిహావనచేష్టలలితంబయిన యీ
జ్ఞావతిమూర్తియిప్పుడు నామానసంబును వశించి నాకన్నించుచున్నది.
ఆహ! యిప్పుడీమెయందు,

మ॥ క్రమమూర్తివహించె హావ,మనతా • రంబెత్తి వర్తించె వి
ధ్రుమమాకారముదాల్చె భావము, సురూ • పవ్యక్తమయ్యె విలా
సము, మైదాల్పించె లీలయని మె • చ్చుకదాదృశంబైన యీ
కమనీయాకృతి కామసృష్టికి నలం • కారంబుగానంచెదక ॥

సాత్రా- (స్వగతము) అయ్యో! ఈపాపిష్టిసిగ్గుచేఁ బ్రియునితో మోరారహితము
టకుఁగాని కన్నారజామటకుఁగాని కీర్తనలను గావంటిదా! నేనిప్పుడు
ప్రియున కేమనిప్రశ్నకృతరంబిచ్చిన బాగుండును. ఇట్లనిచూచెదను. (ప్రకాశ
ముగా) మంజువాణీ! ఇదియేమిటే పట్టపుదేవియైన దుర్గదేవియందు బద్ధామరక్త
మైనతనమనస్సును నానిమిత్తమున నీతఁడెందుకు నాయాకృతిపెట్టుకొనవలయు నే?

మంజు-ఏమోనీ! నాకీలాటిసంగతులు తెలియన (నేనుపోవుచున్నాను)

సాత్రా-మంజువాణీ! నేనునువచ్చుచున్నాను. [పోవోక]

కృ—నెచ్చెరీ! అలాగైన నేను నిష్కాశ్రయిందికొని రావలసివచ్చినదే [చేయి పట్టుకొనును.]

సాత్రా—[చేయియిచ్చి యావలమోహము] వల్లనీపల్లవా! నిష్కాశ్రయిందికొనియున్న యచ్చుమిచ్చులు వేవలెలున్నారు.

కృ—దేవీ! వారందఱికి నీవగ్రగణ్యవయ్యెదవు. అదియెఁగాక, పుష్పబాణుని యిం పఁ నీవులేక యెందలున్న నేమిప్రయోజనము చూడు,

మ॥ కళింగుజూపులఁదూపులక బొమల సిం • గారంబునకబాపముక జలుగుంబల్కులఁ జల్కరాఁయరదముక • శృంగారవేదీసుచిక గలితజ్యాలతికకజయించి, నుమబా • ఇప్రాజ్యసామాజ్య ని స్తులభాగంబులఁదేల్ప నీకోలఁది యిం • తుల్లేరు నాకెవ్వరుక ।

సాత్రా—కామకా! నీవంటి రసికులైకపురుషులు మావంటి ముగ్ధాంగవల నీలాటిపలు పులచేతనే లోబఱచుకొందురు.

గీ॥ పదుగురిల్లాండ్రో వేగ • వలయు భర్త
యింపునయగారముల మొగ • మిచ్చకముల
నెవతె నేటుదేర్పవలయునో • యెఱుంగఁడని
క్షణము నెగ్గించుకొనలేదు • కాపురంబు ॥

కృ—మానినీ! ఏమి నీవు నన్నింకను సందేహించుచున్నావుగదా. నిన్ను నేనెంతటి యసామాన్యప్రతిపత్తిచేఁ జూచెదనో నీవెఱుఁంగఁగలవు. విశేషించి,

మ॥ తరుణీ! నికవిధివానిపోణిమిని వా • క్షానంబునందుంతునో
ముంవిద్యేషిసిరికబలెక సను నురో • భూమికబ్రతిష్ఠింతునో
హరుఁడా పార్వతి నెట్లొ యట్లనిను న • థాంగంబునకదాల్తునో
త్వరలోఁజూచెదవేల నేడటిమిచె • ప్పక ముందుగా మానినీ! ॥

అన్నమిన్నా! ఇప్పటికైన నన్నుగన్నెత్తిచూడుము.

సాత్రా—ప్రియా! నేను స్వతంత్రురాలనుకానుగదా. మాతృండిమావీరతృండికారణమునఁ గోటసాయన శత్రువంతకమాణిక్యంబేటాగునైన సంగ్రహించితిచ్చి నాతండ్రికి

చ్చినవంతయుం జక్కంబడును. కరుణించి రెద న్వేషణమునకై త్వగపడి యీతె
చ్చి నన్ననుగ్రహింపవలయు.
కృ—దీనికా నీవుసందేహించుచున్నావు. డేవీ! నీవు మేరువనుదెక్కున్నను నేనుతేకుం
దునా? ఇంక విచారంబుమానుము,

* మణిగణనికరవృత్తము *

మతివెలవిడుపుము • మణివెదకి జగ
త్రితయమునను నెల • దినముల మితిలోఁ
జతురతఁబడసి యొ • సఁగి వినుమిక నీ
పితరునిమతిదని • పెదగుణవతిరో! ||

సాత్రా—ప్రియా! అలానైన ద్వరపడుము. నన్నమాత్రము హఠాత్తుండుటకహామునీ
యొద్దనుంచికొమ్ము.

శా|| మారాగ్నిదెగ్రాగి నీలమణిదా • మంబైన ముక్తామణి
హారంబియ్యది నీకొసంగెద ననుం • గా! నామచిత్తంబునో
నేరాప్తంబుననుండినక మఱితు ను • మ్మిఁన్ను! నీరాకకు
స్వేరాసకదివసంబులక యీణములక • లెక్కించుచుండుకబ్రియా! ||

[హామిచ్చుచున్నది.]

కృ—డేవీ! ఇది కామజేవునిప్రసాదముగావునఁ గన్నలవద్దికొనియెద. (అట్లానట్టి)
నా న్పరీ ముక్తామణిమాలికా! నీవుగదా యింక మాయమరాగలతికుఁ జక్కని
దోహదంబిచ్చి కృద్ధిపొందింపవలసినదానవు. మాకు నీయట్టియాప్తబంధపు
లింకలేదు.

మ|| రమణీరత్నము నీయెడకగల గుణ • ప్రాశస్త్యముండేసి తాఁ
గమనీయస్తనసీమమై లగదలం • కారంబుగా నిన్నుదా
ల్చిమనంబిచ్చి ప్రియాభివంచు నినుబంచె • స్వప్రియుగూర్చును
త్తమముక్తామణిమాలికా! యికను దౌ • ర్థ్యంబెట్లుగావించెదో!

మంజు—[అవ్వలనుండి] కర్తృచారికా! త్వరపడుము; త్వరపడుము. సాయంకాలము
గుచున్నది. చూడ;

గీ॥ తరువిడిచి నూత్నపద్మినికా • దవిలినట్టి
పెనెమిటియినుండు పచ్చినకా • గని యనూయఁ
గోపరక్షిమచే నాడు • స్కొనియె నతని
సపరకాంత యడచూడు • మంబుబాక్కి! ॥

పాత్రా—ప్రియుడా! ఆలాగైన నేత్యరపడవలయు.

కృ—నేనును ద్వారపడుచు నేయున్నాను.

(విమ్మట మదనికితో రుక్మిణిప్రవేశించుచున్నది.)

మద—అమ్మా! రుక్మిణీ! ఈయద్యావకనమునఁజప్పక వెన్నదొంగను నేబట్టి నీకీ
యఁగలను గమ్ము. [అని సడుచుచు] ఇడుగో గర్భాతుడైన వసంతకుండు
బావురుల్లివలె నీపాదలోదాగియున్నాడు. వీనినదలింది వృత్తాంతపరయుదము

రుక్మి—ఎక్కడెక్కడ [అని సమీపించును.]

వసం—[తనలో] అయ్యో! నేనిప్పుడు చావనేచచ్చితిని.

మద—దేవీ! ముందు నీవు వీనిపై నాగ్రహింపకుము. నేను మెల్లమెల్లఁగాఁ గృష్ణుని
సమాచారమంతయు వీనిచేతఁ బ్రేరించెదను. [ప్రకాశముగా] అయ్యో! వసంత
కా! నీకు నోటిమీఁదికిఁ జేయివచ్చినదేమి?

వసం—[పాముని చేతితో పైగచేయుచున్నాడు.]

వద—అయ్యో! పాపము బ్రాహ్మణుడా! నీకీమూగతనమెప్పుడువచ్చినది?

వసం—ఏమే! తొమ్మహాతురా! నేను మూగవాడనా?

మద—ఇప్పుడుకావుగాని సూరెండుకుమారులొంటివి ఎవ్వరు నీమూలివైదన్నవాడు?

వసం—అ! గోపాలకృష్ణుని వేడుకచేలికాడనైన నన్నెవ్వడే మూలివైదన్నవాడు?

మద—చఱియేమియులేక యీసూరుమాసికొనుట యెందుకు?

వసం—మూయకున్న గుత్తముగానుండవలసిన గోమాస్యమొక్కటిఁ జేజవలెదిన పంజరము
లోనుండి చిలుకవలె నానోటనుండి యెగిరిపోవునుగనుక.

మద—అట్లయిన నీనిప్పుడు నోరుఁజేచియే మాట్లాడుచున్నావుగాదా?

వసం—లేదు; లేదు. ఇదిగోమాసికొనుచున్నాను. [అని సూరుమాసికొనును.]

మద—ఇదుగో తెలిచితినిమాడు. [అని చేలివైగొట్టును.]

రసం—ఏమే! మదనికా! బ్రాహ్మణునిగొట్టుచున్నావు?

మద—అయ్యో! యిక్కడిదీరహస్యము? నాచెలిలోదూరి బాధించుచున్నయి.

రసం—ఏమే! మదనికా! నారహస్యము బారిపోయినదాయేమి?

మద—నాచెవులొదూతినదడే. దీనికేనా నీవింత సేపు మోరుమాసికొనియున్నది?

రసం—మదనికా! నీకుఁదెలిసినదాయేమే?

మద—తెలిసి చాలసేపైనది.

రసం—నారహస్యము!

మద—నీరహస్యమే.

రసం—కృష్ణుఁడుద్యావవనమున సాత్రాజితిగో మూడుచున్నాఁడనురహస్యమే!

మద—అహా! అదియే. చచ్చికవాఁడా! నీవిందునకా యిక్కడనున్నది. [కొట్టుచు]

అమ్మా! రుక్మిణీ! యింక నీనిర్భాగుని నీచెట్టినకు విలిచికట్టుము.

రుక్మి—దుష్టబ్రాహ్మణుఁడా! నీనైజముమానవైతివిగదా?

రసం—అమ్మా! మొనటిమండియు నాకిదియేమాడు. ఈనాఁడు నేచేసినతప్పునకు మద

నికయే నావెన్నపాము చావఁగొట్టినది. నీవింకనూకొనుము.

మద--అమ్మా! నీనితో నేమి మనముపోదము?మ్ము. [నడచి] డే! అదుగోవెన్నదొంగ.

రుక్మి--మదనికా! చూచుచున్నావుగదా భర్తగారిద్దుయము

మద--అమ్మా! నీవీసమయమున మెట్టిబడఁగూడదు.

కృ--[చూచి] అహా! డే!రుక్మిణీ! రానేవచ్చెవుగదా?

సాత్రా--[పాటిపోవును]

కృ--[స్వగతము] నేనిప్పడీమెతో నేమనిమాట్లాడుదును?

రుక్మి--[సమీపించి] కాముకా! నీప్రయత్నము నారాకలన భంగమైనందులకు నన్నుక్షమింపుడు.

కృ--[తనలో] ఓహా! ఈమెకోపకార్యమును మిక్కిలి సాధముగా నుపక్రమించినది.

గీ॥ కినుకఁజిగురాకుమోవిచి • గొపలేదు

వెలది కనుబొమ్మలను ముడి • వేయలేదు

లేతనవ్వలలీల చా • లింపలేదు

నలుక నికఁమానుచు నే • మనివచింతు ॥

అయిన నిశ్చయమాచెడి (ప్రకాశముగా) దేవీ! నీవు మఱియొకవిధముగాఁ దలంచు
మన్నావాయేమి?

రుక్మి—ప్రశ్నోత్తరమునకుఁ దలంపులతో నేమిపని?

కృ—దేవీ! నీ జేసునుకొంటివోకాని నేనుమాత్రము నిక్కముగఁ గాంతా! మఱి న స్వేషింప
నిక్కడికివచ్చితిని.

రుక్మి—దేవు, నిక్కముగ మీరు కాంతామఱి న స్వేషింప నేవచ్చితిరి. పాపమ స్వేషణ
కాఁగ్గిమె చేఁజక్కినదికూడ నావలన జూఁపోయినదికదా?

కృ—దేవీ! నమాటలకు నీవు వక్రార్థములుచేయకుము. నీకన్న నాయనురాగమున
మఱి దావలమైన యాకాంతామఱి యెవ్వతె?

రుక్మి—చాలుచాలు నీనయగారములు.

శా॥ పోనా న్ముంతయు నేటితో, చెలిసనీ • మోమోటముల్పాలులే

స్వేష్ట నీచ్చకమాడి నన్నను నయిం • పంబోకు నీమాననం

బేఘాబోజిపయి రహించునీక నం • దే యిట్టి శృంగారవి

దానానాత్యముఁజూపి, నేలుము లేనీ • యానందకల్లోలిని॥

(పోబోవును.)

కృ—అ, దేవీ! అసరాధిని నిష్కలముగా శింఁచుచున్నావు. ఇది యవతీజన
మంత్రమైన నైనగుమేచూడు.

మ॥ ఇదిముందెన్నఁచో తప్పొనర్తునని, ముం • దే భర్తలక లొంగఁజే

కొనక, గన్బొమలక ముడించి, కిసల • క్రకంబు మోవి బిగిం

చ, కినుఁదోయినె గెల్పునించి, పయికి • చేసేత నిష్కారణ

ప్రకిట్టక్రొసముఁజూపు టంగనలకుఁ స్వాభావికంబేకదా॥

(చెలికత్తనో మదనికా! నీవైన నావిషయమై దేవిగారిలోఁ జెప్పనే.

పద—చెప్పవలసినదేదియో యదివరకే చెప్పియున్నాను.

రుక్మి—గోసాలా! నీమదన సామ్రాజ్యమంత్రయగు వసంతకుండ నీయవిషయవృత్తాంతం
మంత్రము నాకుఁజెప్పినాడు.

కృ—దేవీ! క్కలవఁ బుట్టినిల్లగు వసంతకునిమాటలనమ్మియో నీవు నన్నింటికోపగించు
చున్నావు. అయినను సత్యదేవిచెప్పెకో నన్నడుగనిమ్ము. వసంతకా! నావై
లేనియపం ధమేలమోపితివి?

వసం—అయ్యోగామా! నేను నీవు చెప్పినట్లు నూరుమాసుకొనియే కూర్చున్నానయ్యా!
యీలోస్తుకూతురు మదనికియే వాచేతయేమో నేనించినది.

మదీ—నే నేమి ప్రేరించితిని?

వసం—ఏమో నాకు భాపకములేదు.

రుక్మి—ఓ బ్రాహ్మణుడా! కృష్ణుడిక్కడనున్న సంగతి నీ వెఱుంగవేమి?

వసం—నే నెఱుంగను.

మద—ఈ నీ నిన్ను నీ వెఱుంగుదువా?

వసం—ఏమో నే నెఱుంగను.

మద—నీవిప్పుడిక్కడ నెందుకున్నావు

వసం—ఏమో నాకు తెలియదు.

మద—దేవీ! యీ బ్రాహ్మణుడు వట్టి క్లీరేందుగాని వీని మొదట శిక్షింపుము.

వసం—అమ్మో! రుక్మిణీ! చేయవలసినది యిదివలె మదనికి చేసినదిగదా!

కృ—(స్వంతము) ఈ ఛాందసుడు తెలివితక్కువచే నేదినా మీదియే యుండును.
మదనికి మొదటినుండియు నాపై దేవికి చెప్పచునే యుండునుగదా!
అదియుంగాక,

గీ॥ మగలనడవడిపై నను • మానవహుడు

రాసువారూరకే తప • తోడినకయ

లున్నవియు లేనివియుఁబన్ని • యాదుమన్నుఁ

జెప్పవలసినదేమినికి • తెలులయలుక॥

రుక్మి—మదనికా! ఈలాగున బరాధవింపఁబడియు నికిను నేనిధూర్జోపాలునికడ
నేల నిలువవలయును? పోదమురావే [అని పోవుచుండు]

కృ—(చేయిబట్టుకొని) దేవీ! నేనింత చెప్పకొన్నను నీవు వన్నపరాధియనియే అలం
చుచున్నావుగదా? అలాన నన్నే క్రమమున శిక్షింపవలయునో యాక్రమము
న శిక్షించి దిద్దకొమ్ము చూడు,

మ॥ కనుబొమ్మలో ముడియించి మోహనకళా • క్షత్రీలదగ్గించి యొ
య్యనఁ గమ్మోవివిగించి, లోనదరహ • సాంకూరముకడించి కో
పన! పైపై బెదరింపనేల నను నీ • బాహుమృగాళంబులక
మనసారంబిగియించి దోషినయినక • మర్దించుమిచ్చారతిక॥

రుక్మి—కాముకా! ఇంకను నన్నేలపరాధ వించెదవు?

మ॥ పెడమోమెన్నఁడులేదు, దాస్యమునకుఁ • వేసారలే, దీలువుక
గడవకలేదొకయింతయేనిఁ, బాలయ • ల్కంబూనలే,దిట్లునీ
యదుగుండమ్ములఁగొల్చినిల్చికొనున • య్యంబీవెయినాఁటికం
గడిలోనకదెగనమ్ముచుంటఁగన • యింకికైతున్నేపాణములే?

కృ—(తనలో)అహ! ఇంకనీమె ననునయింటు యెట్లు!

గీ॥ చిత్తమనుపాత్రముననున్న • స్నేహరసము
మంసుకోపానలంబున • మరగుచుండ
శాంతివచనామృతంబుపైఁ • జల్లుకొలది
మేరమీటునుగాని చ • ల్లారఁగలదె

(ప్రకాశముగా) దేవీ! నీవుకోపకార్యము జక్కఁగా నిర్వహించితివి యింకనైననా
యెడం బ్రసన్నురాలవుకమ్మ ఇదిగోజూడు,

మ॥ ముదితా! బాసయొనర్తు నెన్నఁటికిఁద • ప్పూజేయనంచుకభవ
త్పదపద్మంబులపై,నితంబతటిపైఁ, • బాలిండ్లపైమోవిపై,
వదనాంభోజముపై,గ పోలములపైఁ • బల్మీటుఁగేలుంచినే
నిచె యింకేనిబ్రసన్నురాలవగుమిం • తిమానికాశిన్యముక

రుక్మి—మంచిచాతుర్యము నేర్చుకుంటి(అనికోపముతో వెళ్ళుచున్నది)

కృ—వసంతికా! యింతయు నీవుచేసిన యనగకమే!

వసం—అందఱు నన్ననువారే యింతకు నాకుఁ గలిసిరాని దినములువచ్చినవి.

కృ—వసంతికా! దేవియెట్లు పోవుచున్నదో చూడు! ఇంకనామెమందిరమునకే!
ప్రసన్నురాలిం జేసుకొందమరమ్మ [అనివెళ్ళుచు] నీవిక్కడ నేయుండి శతధ
న్యూని వృత్తాంతమరయుచుండుము.

వసం—అలాగుననే నీవుపొమ్ము ఇప్పుడిక్కడకు శంకరాసురుడుఁసత్యభామయైనచు
ను గాఁబోలునేనీ పోదమాటునఁ బొంచియుండి వానివర్తనము గనిపెట్టెదను

కృ—అట్లేచేయుము [అనినిష్క్రమించును]

[పిమ్మటమాయాసత్యభామ ప్రవేశించుచున్నది.]

మాస—నేను శతధన్యుని మిత్రుడనైందులకు! వెట్టులైనఁ గృష్ణునివంచింది య
నియొద్దనుండి శ్యామంతకమాణిశ్యంబు సంగ్రహించి శతధన్విచే సుత్రాశక్తున

ప్పించి యాతనికుమారీమణియగు సత్యభామను శత్రుధన్వనిభార్యగాఁ జేయఁగల
యను. కృష్ణుఁడొంతి మున్నె మణిసంపాదించి చేతిమంచుకొని సత్యకై యీ
యద్వానవసమునకువచ్చియే యుండును. ఇప్పుడు సేనధరించిన సత్యభామారూప
ము చక్కఁగా నున్నదిగదా [అనిచూచుకొని] ఛీ! ఛీ! గర్జితరశ్మిమణివైన
నేను నీచవటకునివలె నిల్గొడు రూపువహించుట మిక్కిలి వైచర్యముగా నున్నది
సుమీ! ఆ! అట్లననేల,

గీ॥ పాలవెల్లిమధించిన • కాలమందు

మోహిసరూపమునుదాల్చి • మోసగించె

నసురికులమును విష్ణుని • యంతవాఁడు

కాన నాకిదియొకతప్పు • లోనిదగునె?

వసం—ఈరక్కసిమండకొడుకు నిజముగా సత్యభామయన్నకై యున్నాఁడ సుమీ
ఓరీ పీనికులుకు పాడయిపోనూ? ఇదియవ్వని యీలాగు వచ్చుచున్నది.

మంజు—[ప్రవేశించి] భర్తదారికా! యెక్కడఁగితివే? నీకొఱకై యద్వానవసమంత
యు వెదకితిని.

మాస—ఇక్కడనే యుంటినే [స్వగతము] ఇది నన్ను నిష్కంపుసత్యభామయని
యే లలించినది. దీనిపేరు మంజువాణియే కాదు [ప్రకాశముగా] మంజువాణి
గోపాలకృష్ణుఁడెక్కడనుండి వెడలిపోయినా?

మంజు—రుక్మిణియే యతని వెడలించినది.

మాస—[తనలో] ఓహో! రుక్మిణిగూడ మోసపోయినది కావోలు ఇంతకు సేను
నాటినిపన్నిన మాయాలతిక చక్కఁగాఁ దిగిరించినది.

మంజు—భర్తదారికా! యేమిటే ఆలోచించుచున్నావు?

వసం—(జనాంతికముగా) ఈతెలివిలేకున్నకుండ మంజువాణి యీరక్కసుని మా
యారూపమునుజూచి ధ్రిమిసినది. ఇంతి నానిర్భాగ్యపుత్రశత్రుధన్వఁడు కృష్ణుఁ
డై వచ్చునుగావోలు మొత్తముమీఁది నిదియంతయు నొక నాటకమువలె ను
న్నది. దీనికి నే నేనుకృతధారుడను

మంజు—అడుగొనే కృష్ణుఁడువఱల నీకైవచ్చుచున్నాఁడు.

మాస—మంజువాణీ! మనముపోడిమురావే యవరయినఁ జూచినచో బరిహాసమునకై
బ్రాత్రులమయ్యెదము.

వంజు—ఈండవే అతఁడేమిచేయునో చూతము,

[పిమ్మట మాయాకృష్ణుడు ప్రవేశించుచున్నాడు]

వసం—ఓరి నిర్భాగ్యుడా! శతభవ్యుడా! కృష్ణవేషము వేసినప్పుడు నీమొగానికంత తెలివించినదిరా? కాని నీకర్మమేమిబాగున్నదికాదు. ఇక్కడినత్యభామ మ్రుక్కడిమానిసులందిను గక్కసిముండ నిన్నుగూడ విడిచికొని తినునులే పద మాక్క-అహ! (తనలో) కన్యాలాపయగు నత్యభామకై నేనెన్నిపాట్లు పడవలసి వచ్చినది. ఏదియైతే నను,

ఉ॥ అక్షయకాయసిద్ధిబడి • యంగ ముముక్షులు పెద్దకాలము ప్లాక్షురియ్యుపడేక్షియు • ధ్యానముజేసి కృశింతురేను స త్యాక్షరయ్యగ్రామత్రమున • సందిలి నుత్తమకాయసిద్ధి స ద్వీక్షణపాత్రమైన భ • విష్ణుని కృష్ణనిరూపమూనుట ॥
మతియుఁ గామాతురుండైనను నేనిష్టదనన్యసామాన్యమయిన గౌరవభాగ్యమునే పొందియున్నాను యట్లు,

మ॥ అరయ్యగొనలఁబెట్టికాలము విము • క్తాహరులై యన్యముకొ బరిపాటింపక సత్తిహానియతిచె • వర్తించు నిష్కాములై నఋషిశ్రేష్ఠులకదిరాని యలకృ • ప్తస్వామిసామాన్యముకొ దిరుణ్ణలోలతనందొక ఊరములో • నొక నేనుగాధన్యవడక ॥
భగవానుడైన కృష్ణుని సహస్రబేరింగిన వాడనయ్య నీసత్యమెహిహావేళముచే నాతనినే వందలపదిలంచితి కామినీభ్రాంతియెంతయకార్యంబులఁ జేయింపదు?

కాని, యీసామాన్యమున్నూ నేనెంతయు గర్వపడవచ్చు ఎందుచేతననగా,
గీ॥ ముజ్జగములేలు నిండ్రుండు • మున్నహల్య
వలచి నీచంపుగోడియై • మెలంగ నేను
సత్యకై కృష్ణమూర్తివై • సంపదించు
నేనే మిక్కిలిమాన్యండ • నిండ్రుకంటె ॥

నేనింక సాత్రాజితియొద్దకుఁబోయి తత్వాగ్రహణమహాత్మక పానుభవించెడి. (నడుచుచు నెడవఃన్నదరుట సూచించి) ఏమిది ప్రియరాజైన సాత్రాజితిని సమీపించుచుండ నపకేసముగా పానుశ్రేష్ఠుండమగుచున్నయది. నాకృష్ణ రూపము యథార్థముగానున్నదిగదా (చూచికొని) ఇంక నీయపకేసములు నన్నీమిత్యగులవు. అదిగో నాభాగ్యలక్ష్మియగు సాత్రాజితి తనచిరిత్రయి

యగు మంజువాణితో నేమోమేలమాడుచున్నయది సమయమువేది యామె
సరసకేదెదను.

వసం--(తనలో) ఇప్పుడు వీనితోఁ గొంతపరిహాసముచేసెదను. (అని మాయాకృష్ణుని స
మీపించి) కృష్ణా! అదిగో నీమదనసాంప్రద్యలక్ష్మీయగు సాత్రాజితి తోఁదర
గా సమీపింపుము.

మాకృ--(తనలో) ఈవెట్టిబ్రాహ్మణుఁడు నన్నుగృష్ణుఁడనియే తలచినాఁడు వీని
తో విక్కిలిజాగరూకతతో మెలంగవలయు. వీఁడు నాకడనుండుటయు నొక
మేలే. అందవలన సందియమేమియులేక యాసాత్రాజితి నన్ను గృష్ణునిగాఁద
లంచును (ప్రకాశముగా) మిత్రమా! వసంతకా! నీవు నాయొద్ద నేయుండి యీ
మదనతంత్రమంతయునడుపుము.

వసం--నడుపుచు నేయున్నాను. యింక నునడువఁగలను.

మాస--మంజువాణీ! నీచేలిలోనిదేమిటే?

మంజ--అది బాజిపూబంతి కొంతనేపు నీతో బంతులాడవలయునని నాకు ముచ్చట
గానున్నదే.

మాస--నీముచ్చటకు నేనేల భంగముచేయవలయును కానియ్యు
(ఇరువురు బంతులాడుమందురు)

మాకృ--అహా మిత్రమా ! కందుక కేరీలోలమైన యీబాలామణి, తనరూపరీతినిభజి
ముల నామనంబును మఱిత నాకర్షించుచున్నది చూడు,

సీ॥ మంచుముత్తైములావ • రించు తామరప్రాలెఁ

జెమటచే మోముక • చెన్నుఁదాల్చు

వలలోని జక్కవ • పులుఁగుజంట తెఱంగుఁ

జనుదోలుపైట సం • దుననటింప

అలరువిత్తునిదాడి • కలరువాడ్యములట్లు

కంకణార్పుణార్పుణ • త్కారమెసఁగ

కలువరేకులమూఁగు • నళిపోతములరీతిఁ

గందోయిముంగురుల్ • సిందులాడ

గీ॥ కీలుగంటూడి పిలుదుల • వ్రేలుకురుల

వేగ నొక కేల వెడముడి • వేసికొనుచు

అలపుటూర్పులతో బంతు • లాడుచున్న

జోటి ముటిముటిముగులు • మూటగట్టు ॥

మా స---గోపాలా! మీవంటియెట్లు కామితంబు తెలింగితిచ్చుటకు నేనేపాటి స
రురాలను

మా కృ---పాతాజితి! ఏమట్లు చీనోక్తులు పలుకుచున్నావు? అరణ్యకన్యాసాహు
స్యమైనలాభ్యభాగ్యంబునదులకూఁగనీ వేమాకోరికలుదీర్చున్నమామమతెవ్వ
రుదిక్కు? మాడు,

మ|| అలకాధీశునిపెన్ని థానములలో • నబ్జసనుండేర్చి కుం
తలనీలంబుల నేత్రపద్మముల దం • త్రక్షేణికుండమ్ముల
గళశంఖమ్మునబాదకచ్చనముల • క్షేపేసీమావంటియ
గ్గులబ్రోవంగలదానిజేసెదన • నేర్పుంజూపినీరూపము
మాస---రల్లనీపల్లవా! నిన్నుబ్రోవంగల కాతానామము వేనవేస్తుచి.
నసం---ఎంతయున్నేమి? నీవంటిదొక్కయు నీతిని కెంతదనుక లభింపలేదు.
మాస---అయ్యా! నేనుమాత్ర మెంతపాటిచిక్కనివానను?

మాకృ---చాలా! అలాచకు;

గీ|| అలమహేశుననంతము • హర్షమట్లు
మెలఁత!నీచక్కదనమున • మితియుఁధార
యరయలేడయ్యెఁగాననే • మఱలనిన్ను
బోలిన నెలతస్పృశముంప • జాలడయ్యె

మా స---అయ్యా! మీకీయప్రస్తుత ప్రశంసయేటికి? యేకాంతముననున్న పరకాంత
ననును మీరింత చనవునఁ జూకనఁజేసి మాటాడుచున్నారు. ఇదిమాగోరం
బున కెంతయుఁ దగని ప్రవర్తనముగదా.

మా కృ---ప్రియశశీ! నీవునాకుఁ జగపఁచితిరాలవేకాని పరకాంత పెల్లవుదువు?
మాడు,

చం|| నిలిచినఁగూరుచుండినను • నిద్దురవోయినఁగల్వరించిన్
బలికి, వ్రాసినన్ మనము • నన్ సతమేయవతిన్ దలంచి ని
చ్చలపులకాంకురప్రకట • సాక్షిచేష్టలతో రమితునో
యలచెలివామనోహరివి • యాహృదయేశ్వరివీపులాతివే?
కావున నాకెంతయు స్వతింతురాలవే,

కసం--మిత్రమా! నీకొఱకే బ్రహ్మాదీనినింక చక్కగా స్మరించినాడు మనము బైబలు
డుటకీడియే సమయము

మా కృ--రమ్యురౌదము [హయాశత్యభావము సమీపించుచుండఁ బూబంతి కనఁజే
బడుచు] హా! కామినీమణి! యెంతవయసుమాలినపని చేసితివి

చ॥ అనురునురైతినిప్పటికే • యంగజుకోల్తలకోలతాంగీ! సా
హసమున నీవువానికిన • హాయమూగావిఁ చెందునాపయి
వినఁతివే భరించుటకు • నేనలభీష్యుడనోత్రిశూలినో
యసితనరొరుహాక్షి! కను • మానను సీకడగంటిచూపుల

మా స--మంజువాణీ! యెంతపని జరిగినదే! గోపాలకృష్ణ! నాయవిసయమునకు న
న్న తమింపవలయును.

మా కృ--బాలా! తమించుటకు నీవుచేసిన తిక్కెమున్నది! చూడు,

శా॥ ఏలాజుంకెద? వేనునీకథితి నై, యేతెంచితోగావున
బూలంబూజయొనర్చినిల్పితివిన • న్ముగ్ధగాన వత్సీదపా
లీలావణ్యరసంబులంజలికీక • ల్కీ! తానమాడింపుమే
మోలే నీయధరామృతంబునకెస • మ్రోదించినేపోయెడ

కసం--ఈమందభాగ్యుడేమి యువ్యిక్కురుచున్నాడు పాపము నీనిరువక్తగాచిన
నాకు సెక్కుమాలనుండి నవ్వును నొకమాలనుండి జాలియుగలుగుచున్నది.

మా స--మంజువాణీ! మనకుఁబ్రార్థయినది రౌదమురాజే. [తెగ్గుచుండ]

కసం--చెలీకాడా! పోనీకుము.

మా కృ--అరీచికురా! యేమియింత యవాదరణము?

శా॥ ఏమాటాడక చూచిచూడనటలీ • విల్లెగుచున్నావిదే
మే? మేమిథులమాచునీకడకుని • క్లేతేర మర్యాదగా
నేమంబారయవా? పథశ్రమభవ • త్వేదంబుజల్లార్పవా?
మోమోటంబునఁగామితంబెఱిఁగిన • మ్రోదంబునగ దేల్పవా?

కసం--ఓబాలా! సత్యాన్యాయుడనయిన నేనుగూడ నోరుచేసికొని చెప్పచున్నాను
నీననోటివచ్చిన యీకృష్ణునకు నీకత్తికి మించకుండ నేగోమర్యాదచేసి పంపు
టపంచిది. పిదప నీయిష్టము.

వసం—కామని! యింతవ్యక్తిముగాఁ జెప్పచున్నప్పుడు నీపీఠినవశక్యము చేపట్టక
లక్షణ.

పంజా—కృష్ణదారికా! నిగమేనమ్మా! కూడునీకు శరణీయుడే
మా—పంజావాణీ! నిన్నెవ్వరచ్చిట రాయబారములు నడుపమనలేదుకాని యూ
రకొమ్ము.

మా కృ—ప్రేయసీ! నిష్కారముగా పంజావాణీపై నేలకోపగించెడు? దాని
రాయబారములతో నేమిపని? చూడు,

చరిత్ర తడవులనుండి మన్మథుడె • తానయితీటిచిరాయబారముల్

కడకొనునన్ను సమసము • ఖంబుచకంపెచుగాన, నాకునై

నుడివిట లోనికోరిక, న • నుకమటియాజడి బెట్ట కింతకున్

గడిగినమధ్యవర్తయగు • కామునిజల్మనఁ జేసినట్లగున్

వసం—కాంతా! పాన్మథునితోబాటు నేనుగూడ మీకిరువుకొక పాన్మథునితోనే
నామాట నీవుచూపుగాఁ దీసివేయరాదు.

మాస—హాహా! నేనుకాముని జల్మయెందుటకాదు కాని నీవునామూలముననీభా
వ్యులంతిచే జల్మనయి పోయిము.

మాకృ—నీటిమట్టచే నేనుపాతించి చుక్కనగుచున్నాను

మా—ఎవరచే?

కృ—గీ॥ తరుణీ! చెయ్యునీయనా • దరిముచేత

ముక్కుననెకోరిసముంచి • ఛక్కించు

చేరికువిలుకానిప్రోదిరా • చిల్కచేతి

నలుకఁగి న్నెచ్చెయ్యుకో • యిలలచేత

పంజా—ప్రాణసఖ! ఇంతగా బలిమూలుచున్న యీగోపాలజేవుని నీవు నిరాకరించుట
మక్కులి విరసముగా నున్నదే

మాస—చాలులే నీవు మహానరగురాలివి దొడ్డినావు.

పంజా—పోనీ నా కిందుకే నీగొడవ నీవేమైనఁ జేసికొమ్ము నేబోయదను

[విక్రమించును]

వసం—మిత్రమా! నేనుగూడ నిక్కడనున్నవో నిక్కచే నీవు బలిమూలినకొలది నిలువ

యుండిన కటికబియ్యపు రొట్టెవల నీబిడకగిసికొని పోవునుకాని కేబోయెద
నీవుమాత్ర మీమెనెట్టైనఁ దిక్కించుకొనుము. వేసాకము. ఏమన,

ఆ వె॥ కాముకునకు కేమి • గర్భాతురున కేమి

విసుగుస్కినునున్నఁ • బొసఁగ నెంచు

కార్యమైనదాకఁ • గాతచే దాతచే

దిట్టులెన్నియేనిఁ • నవలయును

(వెళ్ళుచువీరొండోరుల నిట్కువంపు మీపములు కనుగొనురాక నేనిక్కడనుంటినా

యారక్కసిముండకొడుకు నన్ను గొలుకున్నఁ బ్రంగివేయును పోవున నేబో

యి మాక్కిష్టునకు పీరివారి యెఱింగించెదను. (నిష్క్రమించును)

మాస—మంజువాణీ! పోకుము నేనును వచ్చుచున్నాను.

మాకృ—(చేయిబట్టుకొని) ఓసి కనురాణా!

చం॥ సరసతచేత నిండనుక • సాగితమేలిమితేకపాయె

కరమరమాని సేమమధు • రాధరిసారసుధారిసంగులం

స్మరశరతాపదాహమును • మానివిషేషించదాక నున

చరణసరోజముల్ విడువ • చానలొ! మచ్చుధునానెప్పినక

(కొక్కిలవై పోయి)

మాస—(గనలో) ఈకృష్ణుని గాటమైనవ్యాపాహమున ముంచి నామాయాబాలమునఁ

బడవైచితి. వీనియొద్దనుండి శైలులొకము సంద్రసింపి కదియే తిగనయ

ము. మాయలహతీయైన శంఖరాసురుండెంతటి బాలదా. ప్రక శమగా గోపా

లకృష్ణ! అస్వతంత్రురాలనయిన నన్ను నీవెంత మామెటనెట్లైన నేనెమిచేయఁ

గలను?

మాకృ—నీవస్వతంత్రురాల వెట్లయితివి;

మాస—మాతండ్రి సమ్మతి నాకు లేదుగనుక

మాకృ—నావిషయమయి వింతండ్రి యన్యధాయోచింపఁదె

మాస—శ్మశంకంబిచ్చిన యెడల

మాకృ—శ్మశంకంబిచ్చియే తిగవలయునా?

మాస—నీవునన్ను వివాహమాడియే తిగవలయునా?

మాకృ—అవును

మాన—అలాగే నిచ్చియే తీరవలయును.

మాకృ—(కనగా) నేనుగోపా కృష్ణుని గూఢముఃపచ్చినను నీసాత్రాజితనింకను శృణుంతకమపేక్షించి యుపేక్షించుచున్నదే. ఇప్పుడేమి చేయను యిట్లని మా చెద, (ప్రకాశముగా)

గీ! నెలది! గాంధర్వవిధినన్ను • జెండ్లియాడి

ముదటనాకోర్కిఁగొన్నము • పిదప మునిని

చెచటచూసిన నేగళి • యిదిచెచ్చి

యిది! నన్ను బరిగ్రహి • యిందు నిజము

మాన—అదియే విధియను.

మాకృ—(కోపముతో) ఓ! ఓ! త్రిమామచన్న కొలంది నీవుమఱిత యవినయము మాఱుచున్నవు. యిప్పుడ నీకడ్డము వచ్చునాచెవ్వరో చూచుము. నిన్నీ శతధన్వంతు (నీ కంటి నొచ్చుచుండ) దక్కించుకొనక మానదు. (అనిపట్టుకొనును.)

మాన—ఏమిది! శంభువ్యవహరమున్నాడు కను శంభునియాయే? (ప్రకాశముగా) సుందరా! ఎందుకొకటి నీకుంచి నీ బతుకీవెనకదా? చెప్పుము?

మాకృ—(కనగా) త్రిమావతలైన గోరుగారి నాపేరు చెప్పనే చెప్పితినే. ఇప్పుడింక ను నానినా మీర. (ప్రకాశముగా) ఓసాత్రాజితీ! నేనెవ్వఁడైన నీమనస్సు చూచు నీమనోవనము.

మాన—అటు గాదు కృష్ణుడవేమనవో నేనున్ను వివాహమాదువు

మాకృ—ఎందుచే?

మాన—నాకాంక్షింకెందురాగములేదు.

మాకృ—అలాగయిన కృష్ణుడవు నేనుగాను మఱియవ్వరిని వివాహమాదువువు?

మాన—నాకు శతధన్వనివైనను గాగముమందు

మాకృ—[తనలో] నీ స్థితిగూతురు కలకాలి యీసాత్రాజితీకి గృష్ణునిపై ననురాగముకలదని యబ్ధములు చెప్పినట్టిటికో? ఇప్పుడు నాపేరుచెప్పకయెడల నీమనస్సు జేపట్టక పోవునా? ఓసాత్రాజితీ! నేనును నిజముచెప్పనా?

మాన—చెప్పుము.

మాకృ—నేను నిజముగా కృష్ణుడనుకాను

మాస—మరియెవ్వడవు.

మాకృ—నీ కన్యనివై ననురాగముగలతో యట్టి శత్రుధన్యుడను యింకనన్న నాన రింపుము.

మాస—అలాగయిన నేను సత్యభాషనుకానే.

మాకృ—మతియెవ్వతవు?

మాస—మరియెవ్వడనుము

మాకృ—త్వరగా చెప్పుము. ఎవ్వడవు?

మాస—నీప్రియమిత్రుడను శంబరాసురుడను

మాకృ—అయ్యో! యెంత మానము నాటిని. ఎత్తమా! శంబరా! నీవీ సత్యభాషామూహ మన నెప్పుడిక్కడను వచ్చితివి.

మాస--నేనెప్పుడువచ్చిన నేమిగాని నీవంతకు సత్యభాషతో మాటాడితివా?

శత--నీతోడనే మాటాడితిని.

శంబ--అయ్యో! మనము శ్రవ్యపల్లమున మన మేపడితిమి. ఇదినిక్కముగా గఠావతి చేసిన పొగపాటు

శత--కఠావతి యేమిచేయును యింకను నాయున్నట్టిని సాటిగానున్నది. ఇంకను మన కీ పగటివేషములెందుకు? నీ సూయపద్యమపసంహరింపుము.

శంబ--[అట్లుచేసి] అవచ్చునది కఠావతికాబోలు

కఠా--[ప్రవేశించి] నేనుచేసిన సహాయమునకు సూత్రధన్యుడమి బహుమతి చేయు నో అదుగో శంబరునితోఁగూడ నిక్కడనే యున్నాఁడు[సమీపించి] అయ్య శత్రుధన్యుడా! నీవిషయమై నేనెంత శ్రమతోఁ బరిచేసితిని సత్యభాషామ నీయొడి లోనుంచితిరా? మఱి నాకానుక మాటచెప్పుము.

శత--ఓ! రాలగాయా! యేర్పువానిని మఱింతిమేడ్చించుచున్నావు నీవునామో మన పెద్దబండఁగొట్టితివి

కఠా--ఏమయ్యో! అట్లనుచున్నావు?

శత--ఇదివరకయిన సత్యభాటు చాలునుగమ్ము. కృష్ణుడెక్కడ నున్నాఁడు?

కఠా--ఇప్పుడే శ్రమంతికాన్వేషణమునకయి బయలుదేరి సోవుచున్నాఁడట

శంబ--అట్లైన మఱియొక యాలోచనము చెప్పెదగమ్ము

[అందఱు నిష్క్రమింపరు.]

ఇది ద్వితీయాంకము.

గీ॥ కాంత! ముక్తామణీమాలి • కా! మరంత
 సాత్రకుడ నిన్ను బెలికెడ • గానినాడ
 దగ్గటనెయ్యగ్గనకీవీని • తాపమాను
 గొంతవల కేరియు బామి • కొంతువుగద॥

ప్రసేనునిబాడ నీయగ్గయ్యునందు న నేపించియే పుంబునకు ముడలెదను. వెంట
 టకచ్చిన పుంబున మెం పూమున నన్నయగియో? (అని నడిచిచూచి) ఎవ్వనిదీ
 శివము! పొల్లనైనను కీలకే దెవకొక బులునకులచ చూడఁబెలుకంటదినవి
 ఏమి! యిచ్చట పొంకితము లుచునున్నవి. ఇది సప్తక ప్రసేనునికే. అ
 హా! ఇయ్యే చెరు మెం సింహశకంబు గానవించుచున్నది యాసింహకు
 ప్రసేనుని వధించియుండ నా! ఆల్లా న నేసింహమును వధించిన బలశాగియెవ్వ
 డో? ఎక్కుమెట్టిది • • దీప్తిమయిక కొండచలితు ముందు శ్రేష్ఠోచరమగు
 చున్నయది. ఆహా! యా స్వతరా ముంబునోహా మగానున్నది.

గీ॥ చలువల నుండ కొంపవోనక • బాంబుచున్న
 సన్న లయ్యేయింక ప్పి • శ్రేష్ఠరాజు
 కిరిము చూడనే మదనారి • గురియుచున్న
 చూడనేదండవిధుల • నాటియగుమి॥

మతియు

కా॥ ప్రవీనులైకి ధాతు
 చ్చవీచేతఁజిత్తురిత్తు • సానుతతుల ప
 యచనీధరము గిహించె
 మిపులక హాచాపయన్తి • మీఘముఘోలే॥

వెండియు నీకొండనెత్తములయందండ గానినడకల పడుచున్నవి. యిందెవ్వరం
 దునో చూచెదను. హాహా! యిదియొక గుహకాబోలును ఇక్కండం బాటవి
 కనోరుల వనికపట్టెయుండునా? (ప్రవేశింపబోయి) గాడా-ధకారబంధురం
 బై యిక్కండంబు దిగక గాహము గానున్నదే.

గీ॥ ఖలజనుల చిత్తిముకబోలి • ఘనతమగ్ర
 పూర్ణమై రాత్రి చరవార • ములకువసతి

యగుచు లాకాపురంబున • దగనయ్యి

కందగంబేగి జెన • కం దరంబు॥

(మెల్లగా నడుచుచు) నడిచివలెనని మొకురుగానకచ్చుచున్నది. ఆహ! యి
దియొక దివ్యభవమునందున్నది. ఈకుహంబున నెవ్వడో భాగ్యశాలి
కాపురముండనోపు ఇదిగో నిచ్చితి నాణీతోలిక ప్రేలాడుచున్నది. ఆహ! యి
దియే శత్రువునది నాణీకన్య (పరిశ్రమించి) భగ్యాస్థి యవని యీవంక
కు బరువెక్కుకొని నచ్చుచున్నది.

(ప్రవేశము వాసి) ఎంతా నీవు బంధువుగియేది? నీవు వంగకలెనున్నావే.
అయ్యో బాంధవ! నీది పరువునా)

కృ--(అనగా) ఈకుహంబున కనుగొన!

(ప్రవేశించి) బాంధవ! నీతోపముతో ప్రవేశించును.)

మ॥ తులువా! యెన్నడునీ ప్రవేశించును • నీసాధ్యమైనట్టి

విలమున జేరివా! దినాదినమున • నీరుండవేయెనచో

నిలుమీ యిది బంధువునా భయకృ • న్నిష్ఠాతపాతంబుతో

దులహుగంగల నాదము హృదయే • సూరించుని ప్రాణములే

కృ--భగవంతుని!

గీ॥ అది నీది కుమునయ్యి • యనది చేత

బంధుత్వంబున పాతంబు • ర్బలుచుగాను

పాతంబునాదించిన • పాతకర్మ!

నిలుము ప్రాణధనముల • నీహరించు

బాంధవ! నీది నీకుగా మూడుచున్నాడవు నీవెవడవురా? పంధనమా!
పంధనపాత! నీవెవర?

మ॥ ధనరాజ్యంబులు బాంధవ విక్రమబలా • ధారంబులై యుండును

కన్యచెంతకన్యకలక వినింపనవి సంగ్రామంబున భద్రమె

వ్వనిదోవానివినినావ నెడుచు • త్రాంతిక బడక బోకుమీ

యనిలోనన్ను జయించితేని మనీసి • నారమ్ముచేనై నచో

కృ--ఏమిరా! చోరభావణీ! నీచోరకాస్త్రపాండిత్యమంతయు నీకృష్ణనియొద్ద నె
ల్లడించు చుంటివి.

జాంబ--ఓహో! కృష్ణుడవనిచేనా! అమ్మకి నువ్వో... నాని మాపించితివీ
కానీ,

కం॥ ఏదీ వే ఏ అకురా

పోదము మనస్సొనాడి • యుగం... పా?

నావొగతి నుదేగో

నీవొరితనమెయిచా • పుట్టామగులెక్

ఉ॥ గోపసతీమనోధనము • గొల్లగొట్టినో... (తెలుసువు)

గావురముల్ హరించిపో • కిమ్మసేన్నె... రేం

దీ పడికించి తల్పుమొక • నియునాయె... వా

యోనినయట్టలాపించ • నెండుమునుచ్చి... చ్చి?

కృ--భిల్లాకపతీ! చాటినా చా... క్రియ... మో... క్రియ... ముగ

ప్రాయుడవైన నీవేమో... పు.

జాంబ--నేనెంతి పుగప్రాయుడ... ము... క్రియ... కే... పో... వినుము.

సీ॥ అడలుచుండగబట్ట • యీ... దానన

ప్రబలీనా... దా • గా...

చదపుర్వుచేబుచ్చి • నెకిలము... పి

వివరి... పి... దా • ప్రి... మ

చిటుతమీనులమ్రోగు • కు... గా

చా... నాడప్రగాదా • కి... మ

కనవుమెనవునట్టి • ముసలీయెక్కును... మ

యెసంగనాడప్రగాదా • అ... మ

గీ॥ గొల్లగొట్టినో... పుట్టామగు

బాలు పెరుచ్చుద్రాపితి • ప... ములను

బగులగొట్టిననన్నుజా • బలు... మ

నెన్నెఱుగకవాతెదు • ఎన్న... మ

కృ--ఓరీ పరిసిందోపాయజా!

కం॥ చిమలదోమలఁ బీల్చెను

సమగటిమిమాత్రమేమి • నెగజినదోరీ

వేమాటలేల? పద రణ

భూమిక న వినిరి యిచ్చుచు • బో మనబలముల్

జాంబ--ఓహహ! మాటిమాటికి యుద్ధము యుద్ధమని మఱియుచున్నావు. యుద్ధమ
ననేమని నిలలంపు?

స॥ గొల్లయిల్లాడ్రోహం • సల్లాపములుగావు

సమరక్రియాప్రసం • గములుగాని

తరుణాంగుశీన్యాస • మురళీరసముగాదు

సమద్రోగిసింహనా • దములుగాని

చలువుఁ డెక్క-ళ్ళిప్పై • నెలవంకలినిగావు

తనువుసింఁచెడుబాణ • తతులుగాని

మెసఁవగాఁగి పుపారి • మిసిమిముద్దలుగావు

నిష్ఠురంబగుముష్టి • నిహతిగాని

గీ॥ కొమరుఁడవుల యుభార • నములుగావు

సమదిమాతంగబృహిత • చ్చటలుగాని

బాలికాపాకాజల • కేళిగాదు

వాలుగొండ్రొడ్రో రణ • కేళిగాని॥

కృ--ఓవృద్ధులూహ!

ఆ॥ అనయవంబులెల్ల • నవసి నెమ్మేనిలో

సంధిబాధములును • సడలిపోయి

నయసు సచ్చెగాని • వాఙ్మూలశౌర్యమ్ము

చావదింక మెచ్చు • జనునునిన్ను॥

జాంబ--హహ! యేమన్నావు? నాదివాక్యశౌర్యమా! భుజశౌర్యమకాదేమి?

శా॥ ముష్టాముష్టిగి విప్రునేనుగుటిగాఁ • బోరాడుచో విక్రమా

వస్థంభంబునఁ బట్టినిదుచరణ • ద్వంద్వంబు చక్రక్రియ

బుష్టిగిట్టునఁ దిప్పిరాలనుశిరం • బుగ్గొట్టుచోసగువి
స్పృష్టంబాభుజశౌర్యమో మఱివచ • శౌర్యంబానాదారయన్.

కృ--బాంబవంతా! అప్పుడునీభుజశౌర్యమును లోకులు మెచ్చకపోరు

బాంబ--మూర్ఖా! ఒకరు మెచ్చవలసినపనియేమున్నది?

శా॥ రిక్షస్సైన్యముఁజొచ్చి మున్నుభుజద • ర్పింబేర్పడఁ గాల్గితో
విత్తేపించుచుజేతులఁజరచుచున్ • వీరావళిఁదున్నుచో
సాక్షాద్విష్టుఁడురాముఁడ ననుభవీ! • శాబాసినెన్ నివున
న్నాత్తేపించిననేమి? మెచ్చిననునే • మా? వల్లవీవల్లవా!

కృ--ఆత్తేపించుకుఁగాని మెచ్చుటకుఁగాని యిప్పుడెట్లువీలగును సంగర సంగంబున
మనయిరువుర భుజబలంబుల తారితవ్యంబులఁ జరిగిలింపింపవచ్చునుదా?

బాంబ--అట్లయినప్పడె యుద్ధభూమికి నడువుము. (అనిచేయఁబట్టిలాగికొనిపోవును)
(పిమ్మట పాండవులుఁడప్రవేశించును)

అక్కటా! యిల్లువెడలింపవచ్చుదురపు కృష్ణునిబాడయే నేఁబాడ్చినది. యాగువాలో
నుండి కృష్ణుని కంఠస్వరముమాత్రము వినఁబడుచున్నదిగాని పోయిమాచదనన్న
వావంటి వాఁడొంటిగాఁబోవఁడగినదికాదు. ఈసమాచారము పురంబులోని పె
ద్దలకెఱింగింతును. (అనినిష్క్రమించును)

(పిమ్మట కృష్ణబాంబవంతులు ప్రవేశింతురు)

బాంబ--కృష్ణ! ఇంకయుద్ధప్రక్రియచాలును,

శా॥ విద్యేపంబునఁజేసి యింతదచుకన్ • వెన్నాడిపోరాడ న
స్యద్విర్యంబుగంగు నోడితి జయిం • కఁజాలనిన్నింక నా
క్షాద్విష్టుఁడవునీవు కానియెడఁదా • కఁజాలునన్నేడు? పా
దద్వంద్వంబులవ్రాలినాడ నెకనా • రాగాత్మ్యమునైపుమా॥

కృ--బాంబవంతా! వానభుజబలంబుల తారితవ్యంబుటికైన నీకు బోధపడినదా?

బాంబ--స్వామీ! చక్కఁగాబోధపడినది

సీ॥ భవనసంతతి సృజం • చువిరించియెవ్వారి

బొడ్డుకొదామర • పురుటిపాప

సిరులిచ్చిరక్షించు • తరళాక్షియెవ్వని
 పేరురంబున కర • విందమాల
 విశ్వపావనమైన • నినువాక యెవ్వని
 యదుగుఁదామరలోని • యలకుఁదేనె
 భూభారమువహించు • భోగింద్రుఁడెవ్వని
 పడక కేర్పడినట్టి • పట్టుపాన్పు
 గీ॥ సురలనెదిరించి వేల్పుటో • గిరముగొన్న
 పక్షిరాయఁడెవ్వనికీ • నెక్కిరింత
 విశ్వమయుఁడైనయామహా • విష్ణునీవ
 దేవదేన! యనంతకీ • ర్తిప్రభావ!

మ॥ మచువశంబున భూభరంబుదొలగిం • పంబుట్టి, ధర్మప్రవ
 ర్ధనకీర్తి ధరణీమతఁ గొని, సుమ • త్రాపుత్రుతోఁగానకుఁ
 జనకాజ్ఞంగొనియెగుఁడెంచి, ఖరర • త్తస్సంఘముఁదున్ది మా
 కనుకూలించినరాఘవేంద్ర! గుణసాం • ద్రా! నిన్ను ధ్యానించెదఁ

శా॥ సుగ్రీవప్రముఖుల్ బరీముఖులు నీ • చుకనమ్మరాదంచునే
 కగ్రీవమ్ముగినాడినఁ గృపణర • త్తాదీక్షఁజాటింప భీ
 ట్రిగ్రస్తుండగువైరితమ్ముశరణా • క్థింబ్రోచు నిష్కారణ
 వ్యగ్రానుగ్రహధీరరాఘవపర • బ్రహ్మంబు నన్నేలుతఁ

మ॥ అరుణాంభోజవిలోకనోగ్రమును బ్ర • త్యావీళిపాదంబు రా
 ద్రుసావేశమహాబ్రహ్మసవికటో • గ్రభూలతాబంధన
 త్వరితాఘో, దశేంద్రియగణము • బ్రహ్మాస్త్రసంధాన ధూ
 ధియోధానిలవీరరాఘవపర • బ్రహ్మంబు నన్నేలుతఁ

[అని పాఠముగింది]

పురాణపురుషా! శీలామానుష విగ్రహుండవైననిన్ను దొలుతఁసాక్షాద్విష్ణువనియెఱుం
 గక గర్వాతిరేకంబున నపరాధం బొనర్చినందులకు నన్ను తుమింపవలయును.
 ఇదిగో ఇదిగో! గూడ నాకుమారీమణియైన జాంబవతినిగూడ నీకునమర్పించు

చున్నాడను పరిగ్రహించి నన్నుగ్రహింపజాలయును.

కృ—భల్లూకపతి! ఘోషమేగాక నేటినుండియుఁ జాట్టికముగూడ లభించినందులకు సంతోషించితిని,

గీ॥ ధీరమతివీవు రామావ • తారమందుఁ
గవులతోఁబాటునాచెలి • కాడనైతి
పోరి యిప్పుడు కృష్ణావ • తారమందు
గన్నియమెసంగి నామాము • గారివైతి

మామా! నన్నొక్కమానుగట్టిగాఁ గొంగలించుకొనుము. నీశరీరవిప్పుడు వశశరీరం బయ్యెడు పనికితోడను నీకుమారిపనికితోడను ప్రయోగపయ్యెదను. నాకు సెలవిమ్ము.

[అకాశమున] కృష్ణా! నేనుదేవమరినకు గంధర్వుండను శ్రూరుండగు నరకాసురుం డనుగానతీర్థహమ్మెల్ల ముట్టిడివేసి పూజ్యులగు శనీవిడొజులంజేఱఁబెట్టి చిరకాలగుప్తులగు నవృక్షకుంభమునుగొని యిడపోవుచున్నాఁడు. దీనజనబాంధవుండనగు నీవుదేవకన్యామున నప్రమత్తుఁడవైవైతొందినంగాని కుధాకుంభము దక్కనేరదు. జేవా! త్వంపడు త్వంపడు.

కృ—(తనలో) నేనిప్పుడేమి చేయును? ప్రియురాలగు సాత్రాజితికి నేనిడివగుదువు గదచిపోయినదికదా. నాకై యాకామినియంతె పరితపించుచున్నగో? ఏని యెట్లియినను దేవకార్థమనివార్యము. పగోపకార్థాన్నియు స్వాత్మ్యమివరించి నవాడేకదా ధన్యతముండు (ప్రకాశముగా) దేవమరినకునో గంధర్వా! ఇదిగో నేనువచ్చుచున్నాఁడనుమిరికి ? డియకుండు. మామా! నేను తిరిగి కొలఁగినాళ్ళ కేనచ్చి నీకుమరింగొనిపోవును. ఆలస్యపయ్యునేని నీవ మాపుకంటునకు నీసుతం గోడ్కొనిగమ్ము. సెలవుకొనెదా.

జాంబ—కృష్ణా! మఱితువునుమీ

కృ—ఎన్నటికట్లు తెలంపకుము (నిద్రమించును)

జాంబ—నేడుగదా వాజస్థముస్థాకంబు ర్యు (నిద్రమించును)

సా త్రా జి తీ య ము.

చతుర్థ కము

(మంజువాళి పూజాపూజకాండ ప్రవేశించుచున్నది)

“మంజువాళీ! నేడుసాయంకాలము నామోక్షానికి శుభంబుగా దుర్గాపూజ నిర్వహింపవలయు నీవుద్వాహనమునకు నుండువానిని నాంజేయగితుసుమంబులగుచి కళావతితోఁగూడ నుండుముగా మున్ను” అనిధర్మవాక్కి చెప్పినది కళా నేమి స్వప్నవలయు, కాని యిప్పుడు కళావతి యొక్కడ వెదకుదును. ఎందుకంటే మున్నుదాహన శత్రుభవ్యునితో గానికే గురగుడలు. ఏమైన నేచ్చికోసనిమ్ము నామోక్షానికి నీవునా నిగాఁడని బోధమను.

కళావతి యాంజేయమునకు ప్రవేశించి

ఏమీ మంజువాళీ! ఎదుటనున్న నన్ను నాది మాంజేయము పరువెత్తుచున్నావు ఇంతలోనే స్వశ్రవ్యమువచ్చినదే?

మంజు—నాశ్రవ్యము గాతరే పనితొంద నాంజేయము నన్నుమాంజేయమిని

కళా—అంత పనితొందర యేమివచ్చినది?

మంజు—నేడుసాయంకాలము దుర్గాపూజకై పూజయింపబడిన దుర్గావతికడను ద్యావనమున కిగురుంటిని నిన్ను బిలిచికొనిమ్మని చెప్పినది అప్పుడతమున వెదకనక్కరలేకుండ నిక్కడనే దొరికితివి. బోధముగా?

కళా—(స్వప్నహా! కృష్ణసమాగమమునకు కాబోలు నిప్పుడీ దుర్గాపూజ. ఈవిషయ మాత్రధన్యుని కెఱిగించిన నతిదేవునిన నుపాయముచే నీనెనుదక్కించుకొను నేమి. ప్రకాశముగా) మంజువాళీ! నీవు పోయినమ్మ నేనిప్పుడే మిమ్ముఁగలిసికొనియదను. [ఇరువురు నిష్క్రమింతురు]

(ఇదిప్రవేశకము)

[అనంతరమున సాత్రాజిత్రి మంజువాణిగో, బ్రవేశించుచున్నది]

సాత్రా—మంజువాణీ! దుగ్ధాలయమునకు వాడిదీయవే

మంజు—భర్తృదారికా! ఇటు ఇటు

సాత్రా—ఏమే! నేటిదినముగూడ గడచినట్లేకదా? ప్రియుడింకెమి నచ్చునే?

శాళిలనా! యొక్కడనున్న వాడొస్త్రీయుడే? లారాడొ? యెందేనియున్

గలయంద్రిమ్మరి వేసటకమశికినై • గాసిల్లెనో లేనినో

బొలయల్కంబచరించి నాగునిమనం • బుక్త్రప్పెనోఁదైమి, హా

కలకాలంబిటుచింతనో జరుగ సా • ఖ్యోబెన్నెన్ నాకింక ?

మంజు—నెచ్చెరీ! అన్యధ్యపడకు నీనై నలపులేక యడంబకాలము పడలలేదు
కాని మఱేదియో యొకానొక బలవత్కారమున పతినికి రాను దీరిక లేకుండ న
చ్చునని నేనూహించెదను.

సాత్రా—మంజువాణీ! నీవుమనదల నట్టివెట్టిబాగులవాడేమియీ కుడుముచేలికిచ్చిన
పండుగయని యుబ్బుచువు. ఇంతకు నేనెంత పరిహాసపాత్రుకాలమైతి నే!

ఉ॥ అక్కట! బేలనై వలపు • లాటజి పూవెల్లియైతిఁగాక, నా
దిక్కున కారణంబికిరు • దెంచు? మశింగినియింపవానికే
మక్కట? యింతగామనలు • నావలపున్నప్రియుండు? బాగుబా
గొక్కతెకాపురంబునకు • నువ్విఘ్నలూనిన దక్కనేర్చునే?

మంజు—నెచ్చెరీ! నీతోవాడంతయనురాగమున మాటాడి మణిసెట్టులైన గణియిం
చి నెక్కునని నెక్కుబాసలిచ్చి ముక్తాహారమున నలపుఁగాన్కాగాఁ బరిగ్రహిం
చి యేగినవాడు నిన్ను పఱచునటే ?

సాత్రా-- అక్కట! ముక్తాహారపు మాట స్మరణకుఁదెచ్చి నామనస్సును మఱింతకలనక
పఱచితివిగదా. (ముక్తాహారము నుద్దేశించి)

మ॥ తరుణీ! నీవెయదృష్టశాలినివి ము • క్తామాళికా! గోపికా
వరశృంగారగళిపగూహనమునన్ • ధాసిల్లి హైమాంబుశీ
కరగంధాదుల నస్పదీయతనుయో • గ్రకాంతసంతాపదు
ర్భరమున్ బాసికృతార్థత గుణవతీ • వ్రాముఖ్యముంగాంచితే॥

మంజ-- నెచ్చెనీ! కుండొల్లుమాగడిల్లుము

సాత్రా--ప్రాణసఖీ! నాకుంటబనించు తెల్లు. ఈయద్యానమున నెక్కడఁజూచినను

బ్రాణిలక మెంతసంగోపమున గమడివయాత్ర గడి పురున్న నోచూడు,

సీ॥ పలిదమ్మిమెడమెడం • బెన్నె చికిని కిన్ను

లరమోక్షీకునికెడు • సంచదోయి

మావిలే-గురుడ • మృలమొండోరులనోళ్లు

గలిపి సేవించుకో • యిలలజంట

బొండుమల్లియపల్లె • మానయందు జతగూడి

తేనెయోగిరమాను • తేటిజోడు

కులుకుగొయ్యారపు • బలుకులకనడకలక

సాపారుసాపురా • జూపతులును॥

గీ॥ ప్రకృతిలోనికగన్నడ • ప్రాణులెల్ల

ననఘదాకణ్యసాఖ్యులు • లంచుచుండ

నకటకట! నాకునాసాఖ్య • మనెడుమాట

దూరమైపోయెగదిసరి • నీరుహాక్షి!

మంజ-- ప్రాణసఖీ! నీకుసాఖ్యపుమాట దూరముకాలేదు కడుగడుఁజేరువయే య
గుచున్నది.

సాత్రా-- చటి! ఇదేమిమాట? నాప్రయుఁడు కృపాంకమునక్షయేగి యొకవత్సరము
కంటె నెక్కుడుకాలేదే?

మంజ-- ఎక్కడిదే? ప్రహరిహమునఁ గాలముగిక్కిలు చున్నహముగాఁ దోచుచున్న
నికాని గడుపుగడిచి వాఁముదినములకంటె నెక్కుడుకాలేదు.

సాత్రా-- అక్కటా! గడుపు గడిచియేపోయెనుగా! ఇంత నే నేమనిజేయును?

చ॥ గడువను స్వేచ్ఛచూది మునుఁగంబక కీవిరహాబ్ధి నానఁగో
గడచెడిసంచు నింతదను • కక నెడనీదితి నింకనిప్పుడో
పడఁతి! గతించెనానయున • భంగురభంగవిభంగమయ్యెనా
గడువను తెప్పయుం జెడితి • గాకడియానలతోడనేమికోక ॥

కావున,

మ! మనసా! యాసలఁబెంచికొంచు దపిలు • సుబోకుమికేచి నే
మరిమోహించితిబై సమాలి బహుకా • తాఫీనుఁజొనాని నుం
త నిజాబానభిజాతేశారవమెయు • న్నన్మనికు వై రాగ్యము
గ్గొనియాకృష్ణునియందెకా దళులను • మన్మనిస్పృహఁజెంగుమా॥
మంజు—భగవానుడైన కృష్ణునియందుఁగూడ నిస్పృహత్వేననో నీవైరాగ్యమునకు ఫల
మేమున్నది?

సాత్రా—వైరాగ్యమంటిమాత్రము పొందుచున్న ఫలమే? చెప్పము. అదిగాక స్వీయ
కాంతాభోగ్యుడైనవాఁడు నా కెట్లుభోగ్యుడగును?

మంజు—నెచ్చె! నీపూరి హతాశురాలవుగానుము. నేనిప్పుడకృష్ణునిమందిరమునకేగి
ననుమోచితిములైనవాక్యముల వానిని వినుముఁ గఱగించి నావెంటఁగోహ్మి
వస్తువు ఇంటిలో నీవు దుగ్ధాపూజ నివ్వతింపుము.

సాత్రా—ఓసి పెట్టిదానా! నీవేమిక్ష్ణుని గోడ్డెచ్చుకేమి! ఎంతకునానోచనముగఁ
బక్రిలికేమాడు,

మ! సుమబాణంబులఁబోని నెచ్చెలులకే • శుద్ధాంతకేవిగూ
సములందేలేకువానఁ జూచుట తట • స్థంజానె? సీకయ్యే
ని మదీయంబగునెయవన్గ నెటఁవి • స్విఁగంగి సాధ్యంబగున్
రమణీకోటి కెఱుంగకుండ? నలదీ • ప్రారాధమున్వృత్తమా

మంజు—నెచ్చె! ఇంతయెందుకు? నేను సమయమేటిగి కృష్ణునిఁగాంచి నీ కరినినుండి
ప్రత్యక్షముఁ దెచ్చినప్పుడు నన్ను “మంజువాసీ”యనఁకులువుము.

సాత్రా—మంజువాసీ! నీయిప్పటివల్కులకు నవృత్తేంద్రుఁ డిమకులచే నాయాశాలి
కమాతాకు వేయుచున్నది. కావున నిప్పుడ యాకృష్ణునిపొందిరంబునకేగి నయవిన
యముల నాతనిమనంబుగఱగించి యిట్లునుము. “కృష్ణా! నాఁడంతయనురాగ
మున మాచెలిఁబంజుకరించి మఱుమొగ మైనఁ జూపకుండుట నీయట్టి సీకునకు
దగినపనియా? అయ్యో! మాసాత్రాజితీ యవస్థయేమని నీకువక్కాణింతును”
అని మఱియు నిట్లునుము,

ఏలదోటలోనాఁడు • దిలకించుట మొదల

కన్నారనిద్దుర • గాంచదనుము

ಎನುತಿದ್ದು, ಯುವಿದ ನಿತ್ಯ ಕಾತಿ

యితరు నెచ్చని వరి • యొడచును

నునది నీగానకై యెహరుజ్జూచుదురుండి

కణము యుగముగా • గడిపురము

మౌనాత్మకముచేత , ముగ్ధుడైపోవు

నాన యిచ్చితి సగ • మయ్యెననుము

5. సమయమాత్రాబేధచిత్రం • నూతననమ

చి శివార్థయు నీయదే • హస్తాననుము

వంశపు ప్రేమన్న గిరిబుర్రె నం • బంధుమనుషు

బోధియన్మనాని కే • పరిణి యనుము॥

మరియు — ఇది గొలుసు కేసులయినవి.

ప్రశ్న - ఈ చట్టమున కిదింటి శుభకారము లయ్యెనుగాక. పాటి దుర్గుణ
 కారమున క్షమించితిమి.

చ. ౩ - ఆరాధనోపాయము

పాత్రా— అయినా కిందివి వెచ్చికి! సాక్షాత్తుడగు కృష్ణునితో నీవు సమ
గా వేసి 'మహాశక్తును'!

ను! (చిచ్చెట్టు) గు నాను మోముగినియే • కార్యంతరాసక్తిను)

—మొదటి పాఠశాల నా మతం ఏది • తీ! యంత నెవ్వారిలు.

విచక్షుడు. ఎల్లోన చాతయు రసా • విక్రూటి, శ్రీఘృబుగా

సామెతలు నామరస బోధక • విశ్వమూలముగల్గె॥

మీ సు— అంతా! నాన్న చెప్పినట్లుగానే!

సా.శా— గోర్నియుండొమున్నును నాకువేక్షిచేరింతచెప్పతి. కోపంపకుము . పోయిముక్క. శాంక్రెత విక్రమమునునని పండేహింపకుము కళానలియిప్పుడెకమృదు.

పం. — (గ్రీష్మ) మంచు.

సాగ్రా— (స్వగతము) మంజువాళి శిలివిక్రమకనిమాత్రముకాదు. కార్యముసాధింప
నేకమును నానావిధములమునకును సక్రమముననే లూపాపాదకమునకు

కృష్ణుని హరిము (ప్రేమించియే యుండును కాని శత్రుత్వచేరివిత్కృష్ణుని పనిచేసితిని!

గీ॥ పాలితి యటకేగి నేమేమి • పలునగలదో

చెలియపలుకులకతలేమి • నలచుకొక్కొ

వలపులిగిన నతడౌరా • ఎలయుగాక

పిలువబొచ్చినజలుకన • నలునగలదొక్కొ ॥

ఏమో మెట్లుకానన్నగో భావించుము మౌనమునైనను లేవి కోవలెనో యెకను.

పరిక్రమించు.

(పిమ్మట కొకమూలముగడి క నతి గంభీరాను శత్రుధన్యులతో

(ప్రవేశించును.)

కథా— (నూముననుండి సాత్రాజిత్వమును పొంది శత్రుధన్యులతో సంగీతం నీకలప లదీసి సాత్రాజిత్వము ఇచ్చి దాని మొట్టగా ముగించుచున్నది ఇప్పుడైన మెలకువతో నామెను కట్టించుకొనుము. మెలకువగల దిలిపి తిక్కునగానుండి మొట్టముతో నాకడకు వచ్చి నన్ను సూచించు. ఇంకొక నీకు పంచివచ్చుచున్నది. ఎ. కానినిస్సాక్షిము గాకించుకొనునో ఇదిగో నాకలనసేములేపంద నీకాపెను నొందెగా నుచు చిలిపి నేనుపో యికస్తును నేనిక్కడనున్నయెడల నన్ను శోధించు. నాకాక్షాతమున నా కమామతికిమాము పం నామను చేరును.

శత్రు— సత్ర పాము (ఆరిశంబరులూరి పుత్రము! శత్రు! ఇప్పుడు నాకలమున నాకీమొప్పలకుప్పకవించెదవు?

శా॥ ఈరామామణి, యువరాజున పేరు • నీకలమున నీకలము

స్వారాజ్యబనియేల? నిన్యముల లగ • చాలిచ్చి నేనాపుత్రా

చీరగభావముఖిదేవయో • పెద్దత్తు ములేనన్నుదా

రమ్మన్న నీ! యటంచు వలమో • నై నీరత్రు లోన ॥

శంఖ— మిత్రమా! శత్రుధన్వ! ఈక యువకులూరి యేమిప్రయోజనము? నన్ను భుజివకువచ్చి రాయదారములుపట్టినేల? నీవాచానమగ్నినిబొంది యాక న్యాలలామ పునంబుబాడ నా యుము.

శం — దీనిమనములాడ నిప్పుదాముట యేమి? ఇదిగో కంఠానోద్రమును నోసి
లిని, దీని నాపాడమున్న నే గిట్టమగదా అండుచు నే,

మ! ఎల్లప్పుడోగొని కాకుకి నే నదు క • స్నేయైతి పేరీసున
నృబలయల్క-క వహించికాదు పెడమోముంబెట్టుకొంపంబునక
సోలుపుగూపులగదా, చూచు విసం • పుంజుపులకనన్నునీ
లలనారెత్తిము దీనినెల్ల సరిచా • లాపంబులాడేల్పదక?

ఎడము,

శం॥ నాయ నెప్పుడు మాఱుమోమునకు క • న్యారత్నమిచ్చాని మో
హాయత్తిగను పల్క-లంపగ సహ • న్యాయత్తిమన నెదియో
మామోపాయమునన్ని దీవిగ్రహించు • సంజ్ఞలుచేకాని యీ
యాయత్తింబుల లత కేగగ సహ • హ్యంబుకరసాధానమా॥

కాపున నేయుచునును దీనినంబ్రహించువో? మిత్రమా! నీదియేభాము

శం — అగదా, నేను గ తించి యీమెకావించు ప్రాసముచే నీమెమనంబెక్వరి
దామిన్న నీ స్వయముగాఁ జెలిగోనమ్మను. నేనుచోయిగ న్యాలమునకవిక
వెనుక గా నీ యుండి యిప్పు కి న్నుగదా న్నీదియ నీమె గెనఁగద
నీ నీచో నుంకొదిలయుండుము.

క — నీమెమెప్పుడెలా కించంబున నీయంపదాగలు,

శం — (చేతి నెక్కువచేసియుండును)

సాక్షా — దేవకీయపుముగానిదిచి ప్రాంబలియ,

శం! విల్పి నన! కొంచెకాశ్యస్థి, నిపన్యాయు నాశ్రయించితి. చింత నా
మోక కన నన్న వి, మరొంతుకేయక విరహాగ్నినికొప్పవీచె యొక నాకవై
నన్ను తొలపుము లంబునాకా కేస్త్రంబుగ నగ్గలంబున కల్ల సాక్షిభూత
కగు నీను నామనోభావెది నో తెలియకన్నద తల్లీ! చూడు,

గ! అరియ సర్వేశ్వరధారా • వైచిరు

నీ నొంగిగెల నా • యిగిలెంబు?

ఆరై యున్న నాకుయ్యి • నాలకించి

యూరిగిపు మభిప్రవ • కోవలబ్ధి॥

ద్వ— వత్సా! సాత్రాశత! కియభీషు ఎక్కిగోగవానవముగావున్నది. పేమికి
హాకీ నీయంగితిమెరింగియున్నాము. కాని నీకందరానిద్రానికింబుసాదివావు
కలము విధికింబ్రతిసాలవాగునీకోరిక దుష్టమునుసా.

సాత్రా— హా! కృష్ణ! నేను నీక్కిలొక నీకందరావ్య మొనంబున విధికింబ్రతిసాల
మె పోయెనుగా హా! హావిధి! (అనిమొక్కుచును)

ద్వ— చిడ్డా! దుఃఖించిప్రయో నములేదు నేనుమా! లేటికి నీకీనమ్మున శాశ్వతము
చేతెనిమిటి కాచునమ్ము విధిచే నిష్టామెయిన్నా

సాత్రా— అయ్యో! అయ్యో! శాశ్వతమున హా! కలమున! అల్పవక్త్రావతి
త్యాగ మొనరించుకొననేనెల భాగించుకలము?

ద్వ— చిడ్డా! నీవ్రాక సాహసక కలములనినాము. శాశ్వతము నులంబున
ను పరుల గొలంబెవడినవాడొకాడ.

సాత్రా— చిడ్డా! నీవ్రాక నాపాతి శాశ్వతమున హా! కలమున! అల్పవక్త్రావతి
పూయలొక నీకలంబున హా! కలమున! అల్పవక్త్రావతి
కీయవలంబుగింప నేనుకీచించియుంచునా! హా! హా!

మ॥ అరురూపుగింబుచేయునా! శాశ్వతమున హా! కలమున!

ప్ర నిజు జేమియుగింబుచేయునా! శాశ్వతమున హా! కలమున!
జనని! యాతెధివ్యోగింబుచేమిసే • జన్మలకు • శాశ్వతము

దనువుంబానన ముచుచుజన్మమునా! శాశ్వతమున హా! కలమున!

(అని నిరాశతో) హాప్రాణం హా! హా! కిక్కిరించునా! హా! కలమున!

హా లామిహా! హా! కాపినినననా! హా! కలమున! అల్పవక్త్రావతి

యోజనము? హాశాకులొక నేను నీక ప్రా ప్త్యా మొనరించుకలము?

వచ్చెనుగా! కృష్ణ! కృష్ణ! నీచే గుణలంబున ని యానన కలము నాకల

ల యావిధివిధించునా! అకటకట! ఎంతకు నికొక కలమునా! హా! హా!

నీ॥ అకట! పెల్లనగ్రోవి • వైదగంపై నీ

యధరామృతముగొ త • యానుచుండు

నలతులనీచూల • నెనగంపై తి నీ

మెడగెగిరించి నె • మ్మిదనన

నలకొస్తుభమునుగా • వైత సంతతము ని

పేరురాబున నల • రాకుమిందు

నలనెప్పుడొక బు • వైనగానె

యైమాంధమునది • భక్తి-త్తుచుండు

గీ॥ బువెమిగొ • చుండుమునది • బువెమి

ప్రాయమా • నె • వడిలిగాక

విడుగు సిమిగొ • భక్తి • విడుగుచు

బువెమి • వైనగానె • వైనగానె

హా! కృష్ణ! విడుగుమునది నాకొక్క న్నియు వేటితో • విడుగుమునది

నీ! చున్నాకోడి • చున్నా చున్నా

చున్నా చున్నా • బువెమి

కొమ్మగుట్ట • భక్తి • విడుగుచు

విడుగు నా చున్నాకోడి • బువెమి

నెలి • విడుగు • విడుగు

చున్నా • చున్నా • చున్నా

చున్నా • చున్నా • చున్నా

చున్నా • చున్నా

గీ॥ చున్నా • చున్నా • చున్నా

చున్నా • చున్నా • చున్నా

చున్నా • చున్నా • చున్నా

చున్నా • చున్నా • చున్నా

చున్నా • చున్నా • చున్నా

గీ -- చున్నా • చున్నా

శా॥ చున్నా • చున్నా • చున్నా

చున్నా • చున్నా • చున్నా

చున్నా • చున్నా • చున్నా

చున్నా • చున్నా • చున్నా

సా॥ -- చున్నా • చున్నా • చున్నా

చున్నా • చున్నా • చున్నా

శత--- తెచ్చెనీ! నీకేముఁగొంతయని నీజీవనము మఱుభాజనమగు? అయ్యో! నీకీ
దొక్కడి సాహసము?

మ|| అలరుంబ్రాయమునేట్రద్రోసి, యిహసా • బ్యానందమున్ గోసి నె
చ్చెలిపిండుంబెడిఁగాసి, కన్నక పుపు • సంతాచితిఁజేసి
చెలిమింగోరి తపించునాబ్రదుకు గా • సిఁజేసి యేమంచుదొ
య్యలి! పిట్టలినోసికోఁగఁజగితా • హా! యోతగియ్యూ! వే!

సాత్రా--- అన్నా! శతభిన్న! నాద్రోహుగాకము.

చ|| ఎఱుఁగును నీమనోఽక్లిప్తి • నివసెఱు గునునామనస్థితిక్
దఱచిననేమిలాభము వృ • ధారురి యేమనమోహభోకునా
కొఱకు; మదీయమానసము • గోఁకీశోరుఁడయింకె హుమై
మఱలద నాకునన్నును • మా యిడిసి యెంతలాపుమానుమీ!

శత--- కామినీ! నీవు గొప్పగాఁబెడద్రోఁడు క్రొక్కమన్నావు నీసేమోహజేశమున
నాడినమాటలు గావు నీచేతేరించెప్పయింకిరి. స్థితిఁగొనుండు నీవెంతగో
డద్రాఁగితివోయియున్నావుగాని వానినడకడి సుతఁగొనింపవైతికి; మాదు.
నీ! అరయఁగొంపాగోడి • యావాఁకొకివంకి?

నుంట్లెన్నెయనువాని • యుంకింట్లె
తనవారునావార • లనియొక్కడిఁనాన?

క దఱుగానాగు • రితిఁవారు

అచ్చుగనొకగుణం • గావా? కివగుణం

బులగుణంబులచొక్క • లలి జరింపి

ఉపమింపనొకకులం • బున్నదె? కడజాతి

యెంగిలికేనియు • నేపడడు

గీ|| చక్కఁడనమెన్నుడిమింటన్న • నొక్కరూపు

చుడిమేర్పడునేవాని • యందూబోల్ప?

గోల! నీవిట్టి నామరూ • పాలులేరి

వెడఁగువలచిలి పిడియేమి • వెట్టిచెప్పరు?

సాత్రా--- ఛీ! ఛీ! కృష్ణరూపామెనరించు నీముఖముఁజూడఁగొడదసోమ్మ.

శత--- ఓసియజ్ఞానురాలా! ఎందునకై నానై నీకీయసూయ? నింబాడిననీకు నిష్కరహా
గాని,

ఉ॥ నాతిరా! కాలుమబ్బవలె • నల్లగ లేననియా? పదానువేళ
వ్రేతలతోడ వేగెడువ • విత్రుడగాననియా? మతెందుకీ
మూతిదిగింపునగ్గసిన? • ముద్దియ! సీకలవెన్నదొంగయే
తాతలనాటిచుట్టమము • తా శతధన్వంశుగాకపోయెనే?॥

సాత్రా—అయ్యా! శతధన్వి! నీవైనాటియనాయ? నీవు పాతాన్ననమన్మనుడనే
యనుకొమ్ము; అయినను నీకుండుగాక కృష్ణునియందు బద్ధాపరాగదగటకు
గాఁగములేప్పనిన్ను నీ శతధన్వంశుడు చూడు,

చ॥ తొగి మొగముక ముగించికొనఁగోయజమిత్రునిదోసమేమొయి
పుగివికొనఁజుద్రక్షత • పుణ్యమదేమొయెవఁజెటొగెడిక
బగమొ ప్రియగఁగొనకొని • పైన నొకప్పుడకారణాబుగా
దగులు; ననన్యవేద్యుని • తొగ్గము నీనెఱుంగుమర్మతీ!॥
మోయ.

గీ॥ చక్క దనముగాను • సరిసత్వముంగాను
కులముధనముచేసెను • గూడఁగాదు
పడలే నొకటిమేలు • పడుటనుమూలాబు
జడఁడ! వాఁపూర్వ • జన్మకృతము॥

శ3— ఏమి నేను ఒడుదను దుగ్గెనా? నీవు సమ్మతివా? కానీ యిప్పడేలే? నీవావెట్టి
గొల్లనో? గావునను నిట్టికొమటు నేనాడకపోవుదువా? అబ్బో! ఆభోగ
భాగ్యములెడలవా? నీవాగోపాని నే కట్టికొమ్ము,

సీ॥ చలిదిచిక్కఁబూని • నలగోలఁజేఁబూని
కానలోబసులను • గాయవచ్చు
ఊరూర “బిరుగువా • లోయమ్మకొను”డంచు
గుడచగఁపునఁబెట్టి • కులుకనచ్చు
పదియాలువేలస • నెతులతోసిగట్లు
ముచ్చునిరుబ్రాన్దు • బుచ్చవచ్చు
మఁదూరిగఁగఁగొం • ఎలదోచి షెచ్చిన
గడనతోనేవిల్లు • గడువనచ్చు

అ॥ వె॥ ఇన్ని సిరులకేమి • యింతటనంతట

గొల్లవారియింటి • కోడలవని

అవని లోకులెల్ల • ననుకొన్న దేచాలు

నన్నె వాసి నీకు • నన్ను విన్న!

సాత్రా— చీ! ఛీ! మూఢవాచీ! పరనిండాపరాయణా! అశోక గుణగంపన్నుండును భగవంతుడునగు కృష్ణుని దొంగయనిమాషించుటకు నీవా పాపాపహునిమహిమంజేమెఱుంగుదువు? మాక,

సీ॥ ఘనయోగిజనమనో • ధనముఁముచ్చిలియెగు

దొరకకూడెడుగజ • దొంగయతెడు

ముక్తికాంతామణి • సక్తుశావితులకు

వెరచుజూపెనుపెన్ద • విరుడతెడు

సలువకొండకృషి • పసులరునదలిచి

ఘనతఁజెందినమాద • గావతెడు

వసుమతియరుగోవు • నలన ధర్మంబులకు

బాలుబిగిశెడుగొల్ల • వాడతెడు

గీ॥ అన్ని గుణములతోనిండి • యున్నవాడు

గుణములకతేతులై నెల • కొన్నవాడు

నెడగ! నీవేలకేతె • ల్పవరువిరుము

దొంగలకుదొంగ దొరలకు • దొరయగుండు॥

శత— ప్రేమాశ్రికృష్ణముద్యోజుని భగవంతుడని యెన్నెనిశెప్పించు మాడు,

గీ॥ తనకుఁగెఱయమాదాదొంబు • ననుకొనత

యెంతయుండియెడల • దింతయేని

చండభానునిలోనివె • చ్చందనంబు

కలువకేకాక నల్లెక్కి • గావబులు?

సాత్రా— నిజమే కనబడదు కావుననే,

మ॥ అశియాసంపడఁబోకు నామలన నీ • కావలె మోసాస్యమే

ర్షడ దన్వోన్యము చిత్తముల్లడిసి నీ • రిల్లెమొట్టన్నయ

ప్పుడు సంసారము రక్తిగాని పెడమో • ముఁబట్టివాతోడ నీ

కడుగై నక బడిసాగునే? పడకనా • మైతన్ను వేధాంజీ?

శత—కాంతా! నీకింటిమూఢప్రచారముతగదు. నీతికామకాలజ్ఞివట్టు నాయంతవాడు
నిన్ను చేక్షింప పవిత్రమునఁ ద్రోసివేయుచున్నావు. ఏల నిష్కారణముగాఁ
జెడిపోయెదవు?

మ॥ ననబోడుల్లుదివేలు నీకుఁగను స • స్నక్ దాస్యముఁ సల్ప మ
న్ననగీఁచినగీటుదాటక త్వదా • జ్ఞల్ నేనుసాగింప నా
ధనముఁ గ్రాణము నియధనముగ ర • త్నస్సగ్ధసాధంబులం
దనుభోగితువు నన్వరించిన నన • న్యాయ త్తభోగంబులఁ

సాత్రా—అన్నా! యేమిటిహటలాడెదవు? నీవంతకంతకు నీమూఢత్వము బయలుపేసి
కొనుచున్నావు నీకు యుక్తాయుక్తజ్ఞానము భగవంతుఁ డేలప్రసాదింపఁడయ్యె?

శా॥ స్వాంతరిబితకుమున్నె యొక్కనిపయి • హత్తిచియున్నట్టి శు
ద్ధాంతస్త్రీ ఒలవతపెట్టి యిటురా • ధాంతంబుగావించె? నా
యంతర్వృత్తికి విరుద్ధముగ నీ • యైశ్వర్యమాపించి నీ
పొంతానేదనమాత్ర మెంతటిసుఖా • బుంగాంతు నాచెంతలఁ

ఉ॥ ముఖికిభోగభాగ్యముల • మాటఁ దలంతువు; మాధవంసు నీ
పాతియురాకియున్నె విధి • వంబున రాడచుకొమ్ము భాగ్యపు
నోటికిఁ బాతియొక్కడికి? • పొద్దికనబున కమ్మునట్టిరో
బోటికిఁగాక విధివ • పుగొడివల్కులకన్యకేటికి?

ఇంక నీవిడగించోకదల మానుము,

నీ॥ వివుల ధననాతులైన నీ • జ్ఞేదయైన
రూపవంతుండయైన గు • రూపియైన
కృష్ణునిదిక్కి నన్యువ • రింపఁబోను
అతనితో గుండయైన బా • యసమునాకు

ఇట్టి నావ మొనిశ్చయము బ్రహ్మదలుం ద్రిప్ప శేరరు నీవిక నావలకుంబామ్మ
శత—నీ॥ యంతచెప్పెను నీతాగగయ్యోతనము మానవైతివి. నీమమొనిశ్చయము
బ్రహ్మదలుం ద్రిప్ప శేరరుగా? ఎట్లు దిరుగదో మాచెద సామవాక్యముల నీ
వశంబుఁ జేకొనుట లెస్సయని యంతదనుకఁచెనంగిలిగాని యిప్పుడు విన్నాతి

కొనిపోయిన నీకిక్కడ దిక్కవ్యయ! ఇంక నీయందు దండోపాయము ప్రయోగింపవలయు.

సాత్రా—ఏమి శతధన్వీ! నీకింతటిదుగ్ధశ్రము పుట్టుటజూడ నీకు వివాళకాల మాప న్నమైనట్లున్నది. అకటకటా!

చ॥ మతకరి! నేటికెంత మతి • మాలినవెంగలివైతి నన్నలూ
త్సరిగహరించి తేనియు న • దింతు నెనిక? బ్రతిమాలుచున్న మొ
డితనము మానవైతివి; క • డింగిపనుల్ చనవితనుంకియున్
బ్రతుకుము నీకు నేల్పడిన • భార్యనుకెకొని యన్దుమున్నగన్

శత—చాలుజాలు నీబుద్ధలు నేనువివక్కిజలేదు. మిత్రమా! శంబరా! కమ్ము ఈజు
వెలాడికి దగిన కీటుగావించినగాని దీని దుర్మతముమానదు.

(శంబరుడు దేవిగుడినుండి ప్రవేశించును.)

సాత్రా—(సంక్రమముతో (తనలా) అక్కటా! నిక్కుమాలి యెంటిపాటున నీదు
ర్యాగులచే జిక్కిలింగదా. ఇప్పుడు నాచేరి నాయధమున్న నీరక్కసుల ను
క్కడింగించివైతుంగదా.

శంబ—హాటే! ఇంక నీయాటలు సాగిరావు నీవేరక నీవలయు మామధ రాఘమున నీ
కొఱకేప్పటివివ చెడపాలం బ్రవేశింతువుగాని.

సాత్రా—శతధన్వీ! నీవంశతయమగుట నీపూహింపక దురాత్ములగు కక్కసుల మ
రాలాచనములంటి చెడిపోవుచున్నావు. ఓరీ దుర్మతి!

మ॥ పరకాంతక హరియించి బాగుపడె నె • వ్యాఙ్గింతకుః రావణా
సురవృత్తాంతము నెన్నఁడున్ వినవె యె • చోచనాకునై నుభిసా
సరణంబేటికి నెత్తిగట్టుకొన యు • మృద్ధగత విధ్వంసన
స్ఫురదుత్పాతక సూమకేతువు నటం • చుః సమ్మి సస్విసుమా

మ॥ హితవాల్లింపక రాక్షసంబె కితవో • ద్వృష్టిబ్రయోగింప నె
చివా? నేనును నస్త్రుశస్త్రములవై • శేష్యంబు మెక్కింత నే
ర్చిత విల్లో కరవామోయెసగి వా • సింబోరుమా నేర్చుగా
వుత నాయాడుతనంబు నీమగతనం • వుంబీరముల్లోకముల్

కత—ఏమీ! యుద్ధ మొనర్చుగా! తొండముదిరి యూసర కల్లియనట్లున్నది. పెట్టెపెరిగి
పుంజయినదే! ఎట్లాచెప్పవు!

చ॥ వెలదిరొ! యంతపాటిమగ • బీరము తెప్పుడునేర్చినావు? గా
జాలుదొడిగిచుకొంచు సరి • జోటులతో సుకమూలనుండగా
వలసినయాడుపుట్టువులు • బంటుతనంబుననేడువాలునున్
బలకయుఁబూసి మేటిమగ • వారలఁబోలికి పేరుచుండెగా ॥

ఏమీ! కాలహస్తము! ఓసీందీ! నిన్ననలసినశ్రమ కాలమిట్లున్నదికాని నీదెద
తీంపులికఁజాలించి యథమెక్కము.

సాత్రా—స్థితి పరికపందా! ఏమిసచపుట్రతుకు బ్రతుకుమంటివరా?

గీ॥ పుడమిమగ వాడొచ్చె తల్లి • కడుపుఁ దెలుప
జనన మొంది గడ్డాలు మీ • సాలువెంచి
పడఁతచే యుద్ధమునకుఁ బి • ల్పొగఁబడియు
పందవలెయూకుందువే • పాడుబొడువ! ॥

చేరాగా శ్రీ జయమొనరించుట కాలహస్తముని యెకశక్తియులాడుదు
న్నావుగా విద్యాకూమ్యుడవైన యెవరువా! చూడు,

శా॥ విల్లుగొడ్డుపుఁదేతఁబూసి నమరొ • ట్విక్ ఘోరపీఠనాగో
ద్యస్త్రీలక్ విహరించికొదెలు నెలా • తల్ శౌర్యవిద్యాని భా
స్వల్పాధిగబులఁజ్రీలకేటికి బహి • ఘోరంబు? నివంటిపం
దలజ్జాత్రు పురాణపెరియువతీ • దర్శిద్ధతుల్ విన్నచో ॥
మూఁసఁదా! శ్రీ జయంతలాసనయ్యనేమి?

సీ॥ చండముంపాదిర • యెకోటిసొగపదే
యాదిగి శ్రేష్ఠి • యొసద్దు
ఖలులఁబెక్కు జననా • ర్యులరూపుమాపదే
వీరవ్రతాచార • విశ్వవాం
పరిపూర్ణరాగర్వ • భరిమణంపవె విశ్వ
లాదేవికర్త వ • ల్లరికేదావి

అరిభయంకినిక్రి • మాస్యగాదేవద్ర
వతియచునితి చె • ల్వలవలతి

గీ॥ వెడగియెన్నటమాటలో • తవవేల?
ప్రమిలయనుమీకాంతలు • వ్పదేకానె?
వీణలో నీవుచెప్పు మె • వ్వారికీహా
పాడుమగిరూపుగొన్న యో • యాడుదాన! ॥

శంబ—మిత్రమా! దీనికింతకంతకు మాటలుపెప్పుచున్నవి; దీనిని బలిమిపైపట్టి రథంబునఁబెట్టెద. (అని సరిపెంపఁబోవ)

సాత్రా—శతధన్వ! నిరాయుధుడైయుంటచే నీవెంతిక్కివలసివచ్చె కానీ! నేనేరథమెక్కడను? నన్నిట్లుచేఱుంబట్టి నీవనుభవించు సౌఖ్యమేదియో చూడెద. అర్జున! పరాయణుడైన శకంతుడు నన్నురక్షింపలేదునుగో చూడెద. యిదే రథమెక్కితిని. (రథమెక్కి)

సీ॥ నాఁడుగి జేంద్ర సేం • త్రావైచనయూరి
నేడు నాకునుదోడు • నీడగాఁడె
నాఁడు రావబుద్ధి • కోడు లిసఁబడు
నేడు నాకునుదోడు • నీడగాఁడె
నాఁడు పొంచాలి బ • న్నముచాపిచఁచునుండు
నేడు నాకును దోడు • నీడగాఁడె
నాఁడు దుక్కిణికి మ • న్ననఁజూపినమందు
నేడు నాకును దోడు • నీడగాఁడె

గీ॥ ఘనత నాన్నరక్షణాం • కప్రసిద్ధి
బద్ధకంకణుడైన కృ • పాపయోధి
సంతతాత్మైకచింత నా • స్వాంత, దుష్ట
పరిభవాక్రంతనగు నాకుగ్రభాపుగాఁడె

శత—శంబరా! చూచెదవేమి! మతెవ్వరడ్డమురాకమున్నే దీనిని మధురాపురమంబలికారాగృహముచేర్పవలయును; రథముపోవనిమ్ము. (రథమునడుపుచున్నాడు)

సాత్రా—

మ॥ అక్కటా! యెక్కడనుగట్టియదన కృ • స్థా! నీనమందార! న
న్నొకసీమండు పరాధవియనెడన • యో! పోవరిమ్మొచ్చుఁ జెం
తకునైనకాజనుదేర వింతకాన • త్వంబూస మేలయ్య! మా •
నక నిన్నే మదినమ్మియున్న పటివి • నట్టేటిలోముగనాదే? ॥

అక్కటా! నాకింకదిక్కవ్వరు నాయన నెవ్వరు నామనోహరునకటింగింతురు?
సీ॥ గోపాలునకునాన • గోపంగిరున

మనమున్నెడ నాల • మందలార!
మనసేధరునకు నా • మనస్సెల్ల
స్థానమున మధు • వ్రతములార!
రామానుజునకు నా • భాగముగిరి •
ద్రామమునెల్లు • చిలుకలార!
వనమాలినాప • మున్నె
సువానమునోహర • ద్రామములార!

గీ॥ అరులచే క్కరికిరి • యంగలార్చు
నాకు నెంతతొడిగి • పట్టిక
భాగ్యవనయ్య నీ స్థలం • బాజీయయ్య
కరుణ నీరాదయ్య • కర్మసాక్షి! ॥

కంబ—మిత్రమా! వాయువేగమున పదునొకటినిపోయి నీవు మన రాజునుకడకు
జీరుము. (హాస్యముగా) పోవుదు వనుకేవునింటికేగి పుత్రుండురామికిం
జిల్లుచుండెడు నాకృష్ణని పాటించియేప్పించినచ్చెడ; నీవుసామ్యు.
(అందఱు నిష్క్రమింతురు)

ఇది చతుర్థాంకము.

అసాత్రాజితీయము.

పంచమాంకము.

(రంగము వసుదేవుని మందిరము)

(వసుదేవుడును అశ్రూరుడును ప్రవేశించుచున్నారు)

వసు—అశ్రూరుడా! ఇన్ని దినములయినను స్పృహలేదు మరలిరాకుండుటకుంకల మేమై యుండును? నందాదులును గజ్జవానింజూడవలయునని యెంతో కుతూహలపడుచున్నారని నిన్ననే బృందావనమునుండి వర్తమానమువచ్చినది. శాత్రవభూయస్థమైన ప్రదేశములఁ బెద్దవాడు బలరాముడును వెంటలేకుండఁ గొండికి వాడిట్లు సంవరించుచు నింతకాలమునుబడుటచే నాకేమియుం దోషకయున్నదికదా.

అశ్రూ—రాజేంద్రా! స్పృహలేదు శత్రునికా శ్వేషణమునకై బయలుపెడలుట మిఁకలుంగుదురుకదా. అప్పుడికై యింకెందుఁబిందుఁగిగుమండెనో అమృతామహుడై కృష్ణదశసంవరించుచున్నను నరరాజేమిభయము? ధాత్రితలంబశేషంబలనిచే నీవరకేని శ్వేషణశాత్రవంబుగా మెదిరింపబడినది. ఇంక శాత్రవులవనిభయమెక్కడిది? కుజ్జవాని బలపరాక్రమంబులెఱింగియుండియు నేలభయమొందుచున్నారు?

ము॥ శకటారిక్ దెగిటూర్చె, నోచ్చ బకునిక్ • జాగూరుమర్దించె ముష్టికు నప్తంబూనరించె వత్సరునినాం • చెక్ జించెగాళింగుంగ నకులధ్వంస మొనర్చె నట్టతనయుక్ • సామాన్యుగానెంచి మిన్నకచింతించెదుగాని వాని కెట్లనై • నకగీడు చేకూడునే?

వసు—వానికేమిగీడుగాని యొందున్నాఁడో వర్తమానమైనరాకున్నదే యని దిగులాండుచున్నాను.

అశ్రూ—వర్తమానమేటికి? నేఁడో సాహాయకఁడే కృతకృత్యుడైనవచ్చును.

(భటుడు ప్రవేశించి) దేవా! ద్వారమునందొక యశీశ్వరుడు వేచియున్నాఁడు.

నమ్ర—అహూరుడా! ఆపహాపహాని పునశ్చ ప్రత్యుద్ధానముచేసి పిలుయకొనితత్తమ

కము (అని ద్వాకముకదకువత్తురు. పిమ్మట నుక కపటములిప్రవేశించును)

యతి—అహ! మిత్రకార్యముదీర్చుటకు శేరింతవరకన్ని పోచిలోలువనములుచేసితిని.

గీ॥ తెగువగి డాటు మీసాలు • దీసివేసి
ఆ పవేసాలతో నాట • లాడినాడె
మూతికడైముగా గడ్డ • మూతజేసి
మొంగి నైపు కపటత్రి • దంగినైతి ॥

ఎన్ని పాటుపడినను గాఢము సానుకూల్యమైనచో నంత దింతయుండదు. కార్య మనుకూలపడక యేమి వానిం గడింపకపోయినను సాత్రాజితినిహరించి శిరిధస్యనిచేత నుంచితి నా క్విష్టునకెట్లన వానిలభింపదు. లభించినను వానికాకన్యం దక్కనీయను. క్విష్టుడింకను మరలిరాల్సినది తెలిసినది. వాడెవచ్చువంతలో ననుభవములకొక దు ర్వాంధెలిపి ఎలగామాదులతో ననుభవము చిచ్చురువనట్లు చేసెదను. పిమ్మట నను హాయుడైనక్విష్టుని ననాయాసముగా దోచికొచ్చెద. అప్పుడుగా రా కింకుని ఋణము దీర్చినవాడనాడు.

నమ్ర—యతిగారి! నవ స్కాకము. నేను యాగింబలంకిరింపురకు

యతి—పొరుగు మీ పాకంబులగూరుమందుడు

నమ్ర—చిత్తము మునీంద్రా! తామెందుండి యిందులకే తెంచితదిరి? మావంటివిహానుభావు

లొక కిదేనిపాపాత్కారం ముండకపోదు. ఏమైనను,

శా॥ ధన్యంబు మొక్కచూంబు, జన్మముకృతా • ధన్యంబు మూర్ఖంబు స
న్యాయంబు ధవత్పదాంబుజ రత్న • న్యాయంబునక మానిమూ
ర్ఖనా! త్వాదృశయోగివగ్యుల సప • ర్యాలభి మావంటినా
మాన్యప్రాణులకు లభించెను తలగ • పంబుణ్య మింకేమనక ॥

యతి—(స్వగతము) అహ! పుణ్యముచెప్పవలసినదేమి స్వగతులు చేయారనున్నదికదా.

(ప్రకాశముగా) రాజచంద్రా! నీయుపచారవాక్యములకే శంతయుసంతసించితి కాని నెవంటి సంపన్న హాస్థునకు నామూటిమీదుగానొక దుర్వాస్త యెవరిం గి పడలినవచ్చినందులకు నేను లోలోగొప్పించుచున్నాను.

వసు—యోగివరా! దుర్వృత్త యవ్యవిషయమున?

యతి—ఎవరివిషయమో—చో నింక దింతయెందులకు? మనకృష్ణునివిషయమే

వసు—అయ్యో! మనీంద్రా! మాకృష్ణుని కేమికిదుమాడినది?

యతి—ఏకిదుమాడిన మనపేరుచేయగలము? మాడు,

మ|| ధరబుట్టొందినప్రాణికెక్కడి చిర • త్వంబాయువుల్ దీరఁ జ
త్తురు వేఱొక్కడెబుట్టుచుండుదు రలం • తుట్టాఘటై మోహనం
సరిగ్రాభాంతి సతీసుతాలయ దురా • శంజక్కి దుఃఖాతురొ
క్కరికై యొక్కరుప్రాజ్ఞలెంచెదరు దుః • ఖంబుకసుఖంబొక్కమై

వసు—యోగివరా! ఎందులకీ వేదాంతములు?

యతి—పుత్రవియోగ దుఃఖోపశమనమునకు

అగ్రా—మనీంద్రా! పుత్రవియోగదుఃఖ మెవ్వరికి?

యతి—ఈదేశకీ వసుదేవులకు

వసు—ఈ కృష్ణ (మూర్ఖిల్లును)

(దేశకీ ప్రవేశించి) అగ్రారుడా! ఏమి యప్రియము!

అగ్రా—అయ్యో! ఇంకేమున్నది. ప్రపంచమే మునిగిపోయినది.

వసు—ఈ కృష్ణ! హా! బలానుజా! హా! యదుపరిభురంధరా! హా! యశోదా
కీశోరా! హా! పాండవపత్నిపాతీ! హా! శక్తిటాసురభంజనా! హా! వేణు
నాద విశాలదా! హా భువనైక మోహన? (మూర్ఖిల్లును)

దేశకీ—కొడుకా! నేను చావ నేచచ్చితిని (మూర్ఖిల్లును)

అగ్రా—అయ్యో! అంతెబలపరాక్రమిశాలియైన కృష్ణుడెవ్వనిచే వధింపబడియె?

వసు—మనీంద్రా! నాకుమారునకు మారమండైన యాత్రూరుడెవ్వడో నెలవిండు?

యతి—మనీ నన్వేషింపబోయిన నీకుమారునిగంగసమిత్రుండగు శంబరాసురుడు పట్టి
వధించినాడు.

దేశకీ—హా! బిడ్డా! కన్నకాసులన్నియు నాకంసునిపొట్టఁబెట్టి నిన్నుకనినైన
మిగిల్చికొంటి ననుకొంటిగదరా తండ్రీ! దైవమునిన్ను గూడ మాకడఁజేసిన

వసు—అక్కటా! ఎంతదైవవీర్యము సంభవించెను.

మ! బకచాణూరక ముష్టికాదిరిపు సంహ • రోగ్ర బాహుబల
ప్రకటించు నుత్తుడొక్క శంబరునిచే • బ్రాణంబుకోల్పోక, సిం
హాకిశోరంబును గుక్క చంపుటయె త • భయంబిత్రప్రాబ్ధమా
అకటా! దేవకికన్న కాన్పులిటుల • న్యాయంబులై పోవునే!

అహ్ర—అకటకటా! ఈఘోరవార్తవిని మందభాగ్యురాలగు రుక్మిణియింకేమిబ్రతుక
గలదు! అయ్యో! కేటితో యాదవవంశిమంత్రియు నస్తమింపవలసిన దుర్యో
గము సంభవించెనుగదా.

దేవకి—అయ్యో! అహ్రాహదా! ఇంకఁ గోడలు రుక్మిణి బ్రతుకుట యక్కడిమాట!

రుక్మి—(అతురతతోఁ బ్రవేశించి) ఏమిసంభవించినది?

వసు—కుమారీ! ఇంకేమున్నది,

సీ! భాగ్యహీనయగుదే • వకి యెన్నిదవకాన్పు

యాదవాన్వయ భూరు • హంకురంబు

పడతి యశోదకే • ర్పడిన నోములపంట

వల్లవీ జనమనో • వల్లభుండు

కంసాది ఘోరరా • తున వీరిసంహరి

నిరత బృందావనాం • తరవిహారి

కాశీయఘణిఘణా • గ్రముల నట్టినకాఁడు

గోరక్షణము సల్పు • గొల్లవాఁడు

గీ॥ మకరకుండలమండన • మంజితుండు

వేణుగానసుధారస • విశ్రుతుండు

నాకుమారుండు నీమనో • నాయకుండు

భూమిపై లేడు మాయమై • పోయినాఁడు.

రుక్మి—హా జీవితేశ్వరా! హా భువనమాహన (మూర్ఛిల్లును)

దేవ—అయ్యో! కోడలా! మాకన్నలయెదుటనే నీకింతటి యవస్థసంభవించెనే.

అమ్మా! నిన్ను నేనేమని యూరడింతు?

వసు—హా కృష్ణా! ఏడ్లుగడచి చీకులమై తృదేశకరణ్యులమై జీవించుచున్న నీజననీ
జనకులగు మాకును నిన్ను గా కిరుతుని వరింపనని పట్టువట్టి నీయండఁజేరిన యీ

నీస్వయంవరవధువును దుక్కిరికిని నేదారిఁ జూపిపోయితివి? తండ్రీ! నీకుఁ
జెనుమృత్యువుగా నా శంబరుండెక్కడ దాఁపరించె? నాయనా!

మ॥ అవినీతిగ గరపాదబంధములఁగా • రాగారమందుంచి ము
మ్మవిధిగ బెట్టిన కంసునికదునిమి మా • ప్రాణంబులక నిల్పినాఁ
డప్ర; ఘోరంబుగ నీదురంతమును గూ • డక గంటిమద్దాన, నెం
త విరుద్ధంపుటవస్తకై మనిపెఁ బు • త్రా దైవ మీచీకులక॥

దుక్కి—హా! ఓవిశేష్యరా! భువనైకవిక్రమ కళాధురంధరుండవగు నీవు, నేటికొక నీచ
రాక్షసునివే వంత మొందుట నాదురదృష్టముగాక మరేమున్నది? హా! ప్రాణ
పతి! నన్ను బరిణయంబగువాఁడు శిశుపాలాది కూరులఁ బెక్కండ్ర నుక్క
డంచిన నీబాహుశార్యము నేఁడేమైనది? జనకునకు ననిష్టమైనను పోదరున కప
మృతమైనను నిన్నుగాక నన్యనివరింపనని పట్టువట్టి తుట్టకుదకు నిన్నే పెండ్లి
యాడిన యీదుక్కిరి కింతలోనిట్టియిక్కటుసంభవించునే? హా! హృదయేశ్వరా!
నిన్నునుసరించి చిత్తియు భవదాయత్తంబొసరించికొనిన యిల్లాలిఁ దెగ నాడఁ
జనునే? హా! కృష్ణా! నాసుదేవా!

ఉ॥ ఏగతి నన్ను గాసెమ హృ • దీశ్వర! నీవెటకేగుచుండినక
నీవెనువెంటనే నడుచు • నిడచు నన్నెడబాప నేరికా?
పావనశీలనశా సతికి • భర్తృవియోగమదేడ? చిత్తరా
జీవము నియెడకనిలిచె • ఛీ!తనువేటి కిదే త్యజించెడక.

శకు—బిడ్డా! దుక్కిరి! నీశత్రోవలబట్టెదనో నేను నాశ్రోవనే యనుసరించెదను.
వసు—మహారీ! ఊడ్చియు నీదుఃఖమునకిక మేర యెక్కడిది? నాయనా! కృష్ణా!
ఎంతకష్టము తెచ్చి పెట్టితివోయీ

చ॥ చుటచుటఁగాల్పు నీక మపు • శోకముచేతనే చచ్చుచుండఁగాఁ
బురపుర నీవియోగమునఁ • బొక్కుచుఁగన్గన బాష్పపూరముల్
గురియుచు నేచ్చు నీయరుఁగు • కోడలిదుఃఖముగూడ నయ్యయో
కఱకఱ అంపమై కడుపుఁ • గండలఁగోయుచుండుఁ బుత్రకా!

నాయనా! ఇంతదురంతమైన దుఃఖమున దినదినము కృపించి చచ్చుటకన్న నిష్క
డే మేనుండఱ మగ్ని ముఖంబునఁ బ్రాణపరిత్యాగంబొనర్చికొనుటయమేలుకాదే

యతి—రాజా! గోత్రపవిత్రుండగునట్టి పుత్రుండు గతించిన వెనుక మీకింకను నీశరీరములతో నేమిపని? మేము నీసాహసకర్మంబులకు జూడఁజాలము కానఁ బోయెదము (స్వగతము) నేటితో నీయాదవవంశమంతయు నంతమొందఁగలదు నన్నెవ్వరు గుఱింపకమున్ను నేనిక్కడనుండి వెడలిపోవుట మంచిది.

(నిష్క్రమించును)

అత్రా—(స్వగతము) దుఃఖోపశమం వాక్యంబులాడక యాహునియు నీవసుదేవుని సాహసకర్మంబులకుఁ బ్రోత్సాహము చేసిపోయెఁగదా. అయ్యో! యదవంశంబు నేటితోఁ బేరు మాసిపోవలసెనా! (ప్రకాశముగా) రాజేంద్రా! మీదుఃఖము తలంచికొన్నచో మేయేలేదు ఇంకొకరు చెప్పువలసినదేమున్నది? మీదుఃఖము మీరే యుపశమించుకొని పంచభాగ్యగానైన దేవకీదేవి గారిహారడింపుడు.

దేవ—అయ్యో! అత్రారుడా! ఇంక నాకెక్కడి యూహి?

వసు—అయ్యో! ఇంకెక్కడికాంతి. అట్టికొడుకేనాటికైనను అపునఁగచునట్లేయి? మ॥ లలితంపుంజిఱునవ్వు వెన్నెలలఁజేరి • ల్కంజాలు నామోము జాబిలియందంబు, దయామరందమస్పృహ • స్విన్నంబులాకిన్ను గల్వలచెల్వంబు మహేంద్రనీలశకలా • భంజిత యామేని క్రొందగుకా నెద్దపుమూర్తి యే మఱియొక • న్నకానెక్కిమే యెన్నఁచే॥

అత్రారుడా! నేనుగాదు ప్రపంచమున నాశేషిని పఱచి పోవఁగలవారెవ్వరు? అయ్యో! ఇంక లోకమునకు శోధయెక్కడికి? రండ్రీ! గోపాలకృపా!

చ॥ భువనములందుఁ జక్కఁడన • పున్ని, యారక్షిమోయె గోపికా యువతులగన్ను దామరల • యుత్సవముల సోపాయె మానిహృద్భవనములెల్ల శూన్యతను • బాడఁజూపాయె భవద్వియోగమెల్లవిధములందు లోకపు వి • లాసమె లోపముచేసె మాధనా!

అత్రా—అహ! అట్టిశోషామూర్తి యస్తమింప లోకమునకు గంపెడుచీకటిగాక మరే మున్నది?

వసు—నాయనా! కృష్ణా! నీబ్రతుకంతెల్ల ముగించుకొంటివి. తండ్రీ! విచారింపచూచిన,

ఉ॥ ఎందులకై జనించితివు • యెందులకై తనువుగ ద్యోచింపఁ
సందన! నీచరిత్రము వి • నక గన నేరికగమ్య మేల నా

యందొక తండ్రినావివెల • యా భువిపై నటియించి యంతలో
నిండఁజేరితడుఃఖముగ • నీగతి నాఱడివ్రోయితో సుతా!

చ॥ బ్రతికిన నాల్గునాథులు ప్ర • పంచమునందతిలోక వర్తనా
ద్భుత మహిమంబుచేవెలసి • పోయితి దిక్కులగ్గి ర్తినించి హా
సుత నినుగన్న వారికిక • శోకముమాత్రమెనిల్చె నింతకు
బ్రతికిన మాయభాగ్యపరి • పాకము దూఱెనఁగాకికేమనఁ॥

యక్తి—మామా! ఇంకేలయాలస్యము. పూజ్యులగు వర్తగారితోఁగూడ నేనికఁజే
య్యుటికి నాప్రియతమునిగలిపికొందును. మీరునుమీయిచ్చనట్లాచరింపుడు
నను—హా! ఎంతఘోరము సంభవించెను. దేవీ! దేవకీ! నీవెంతటియద్భుతహీనురాలవు.

క॥ కడుపెను సంతానము గన నే
ర్పడియెన్ దుది నీకు గొడ్డు • రాలితనంబే
పాడుగునఁ బొగలెగయుచు నీ
కడుపు దహించుచునె యుండెఁగా నిప్పటికిక॥

హా! తండ్రి! హా యశోహాశోరా!

చ॥ కడుపునఁగాంచుటే తడవు • గాఁ గనకందుని నిన్ యశోదచే
నిడితి నెఱుంగ నిచ్చెనుచు • టనియుఁ గంసునిబారికి భయం
పడి యెటనేనియున్ బ్రతికి • భాగుగ నుండినఁజాలు మంచపుం
టొడుగులమైనమాకుఁ దిల • శోయచులిత్తునటంచు నమ్మఁగాఁ
గడకిటు నీకె మేము కొను • కా! విడుచుంటిమి భాష్పపూరముల్!

అయ్యో! ఈఘోరవాస్తవ బృందావనమునందలి సందాదులును బలరాముఁడును విన్న
నేమగుదురో. వాయవా! బలరామా! నాప్రార్థమున నీవు నీతమ్మునికి సహ
యమగుట కాతని వెంటనుండమి లెట్లస్థించినదే.

(పిచ్చుట బలరామ సాత్యహేలు ప్రవేశింతురు)

బల—పూజ్యులగు సందాదల సందర్శింప బృందావనమునకేగి నేటికి నాల్గుదినములయ
నె. శృంగంతుకాన్వేషణంబునకై యేగినతమ్ముండింకను రాకుండునా? వానిం
కూడ నానేత్రములు త్వరపడుచున్నవి. తమ్ముడా! సాత్యకీ! ముందుఁ గృ
ష్ణనిరాక నారయదము రమ్ము. (అని హఠాఠు ద్వారము ప్రవేశించి)

తమ్ముడా! ఏమిది నేడు నగరంతయుఁ జిన్నవోయి చెన్నుతటిగి యున్నది.
పరిజనుఁడెవ్వఁడును ద్వారముకడ లేవండుటకుఁ గతమేమి? అదియుఁగాక,

సీ॥ వినఁబడదేమి యే • వేళ సందడిమోఁగు
వీణామృదంగ ని • క్వాణనంబు
కనబడదేమి కా • స్కలఁబట్టి పడిపంచఁ
గాచ సామంత భూ • కాంత వితతి
ఆగపడదేమి ని • త్యము హాసారము నిగు
స్వస్తివాచక వ్రేప • సముదయంబు
పనవినదేమి త • మ్మునకు సోత్పాఞ్చులై
నారాకఁదెలుప చా • వారికులును

గీ॥ అనుజ! నేఁడేమిమూడెనో • మనలఁగాంచి
పరిజనులు నించుచున్నారు • బాష్పవారి
ఎచటఁగనుగొన్న శక్తిమా • కృతివహించె
నల్లదే నగరునిండె హా • హారమాబు॥

సాత్య—అగ్రహ! ఏమా తెలియకున్నది? పూజ్యులైన దేవకీవసుదేవుల క్షేమమునకే
మియుఁ గొఱంతలేడుకదా.

అగ్రా—బలరామసాత్యకులువచ్చుచున్నారు. వారిదుర్వార్త యిదిహాకే విన్నారు
కాఁబోలు.

వసు—అయ్యో! అగ్రారుడా! వారిమొగము నేనెట్లుచూచును. హా! కృష్ణ!

బల—(అక్కరించి) తమ్ముడా! సాత్యకీ! తండ్రిగారిమాటయే వినవచ్చుచున్నది. త్వర
గఁ జోవుదముపద (అని దేవకీవసుదేవులకడకుఁ జోవుచున్నాడు.)

వసు—దేవకీ-నాయనా! బలరామా! నీతమ్ముఁడుమాయ మైపోయెనుగద. (అనిమూర్ఛిల్లుదురు)

బల—అక్కటా! ఏమి యీదైన్యము. అగ్రారుడా! ఏమిసంభవించినది?

అగ్రా—నాయనలారా! మనకృష్ణుఁడు.....అయ్యో! ఏమని చెప్పుదును?

బల—ఏమి! ఏమి!

వసు—నాయనా! ఇంకేమున్నది?

మ॥ యమవంశాంకురమెవ్వఁడెవ్వఁడు త్రిలోకానంద సంధాత దు
ర్బద కంసాద్యఖిలాసురా? నశిసి • మత్తేభమెవ్వఁడు నా
హృదయాభీప్సమెవండు నంకుల వ • నిఘండు నాకృష్ణుఁడీ
ముదుసళ్ళ దిగనాడి యక్కటకటా! • పోయెంగదా మాయమై॥

బల—ఏమిది యెక్కడకోనాడు? ఎక్కడకోనను వానికేమి భయము?

వసు—నాయనా! కంఠమిత్రుండగు శంకరుఁడు నీతిమ్మునివధించి మిత్రుని ఋణము
దీర్చుకొన్నాఁడట.

బల—ఎవరు చెప్పిరి?

అశ్రు—ఒక ఋషీశ్వరుఁడు.

బల—ఎవ్వఁడా! మాయలమాటిఋషి?

వసు—ఎవ్వఁడో నేను పేరుగ మఱచితిని.

బల—అయ్యో! వెట్టితండ్రీ! ఎంతటి యమాయకపు వృత్తియిది. చిన్ననాటనుండి
నీతియైన బలపరాక్రమ క్రీడలం గన్నాఁజూచుచుండినవారు మిరిట్టియనం
భావ్యపునాఁక శ్వసించితిల్లు? ఒకశకటాదిరత్న రాజులచెక్కుండ్రనుక్క
డంచిన యతిలోకి విక్రమక్రీడాసంధుండగు నీకొడుకును సుకశంబరుఁడు
గాఁడీతి లోకములొక్కచెట్ట నెత్తివచ్చినను నిర్జింపఁగలుగునే?

శా॥ కాద్రస్థుఁడైవహించెనా? పెలుచుచు • ర్వచక్రమల్లాడదే?
కద్రూజాతఃకాసహస్రములు వ్ర • క్కల్లానె?యాశాతటి
భద్రదేభంబులుక్రుంగివే? హఠహయబ్రహ్మల్ ప్రకంపింపలే
రుద్రాక్షుడలలాటదృక్పిఘశేఖాఃరోషంబు చల్లారిదే॥

అట్టి నానహాదయండగు కృష్ణుని నొక నికృష్టపు రక్కసుండా వధించువాడు?
ఇట్టి యపవేషంపువార్త మిగందఁజెట్లు విశ్వసించితిరి? చూడఁడు,

మ॥ భువనక్షోభము పుట్టలేదు; ప్రళయం • భోవాహముల్ భూర్యస్య
జ్ఞానహంబుల్లురియింపలేదు భయకృ • నిర్భూతసంఘాతముల్,
రవిచంద్రగ్రహతారకల్ జలజల • రాలంగలే, దూరకే
యవతారంబుదొరింగెఁగృష్ణుడన నయ్యా! నమ్మి శోకింతువే?

సాత్య—తండ్రీ! ఈదుర్మార్గు బాతుగా నమృదగినదికాదు. ఎవ్వడో తుద్రరా
తునుండొక్కఁడు మిమ్ము మోసగించివాఁడు.

యక్కి—అత్తగారూ! ఈమాట నిజమైయుండు.

దేవకి—నాయనా! నిజమేకదా?

బల—తల్లీ! ఏలదుఃఖించెదవు? నీకొడుకుని కేకీడును లేదు. ఏటికీడు మూడివను
దమ్మునిందెచ్చి నీయొడింగూర్పుండలెట్టునున్న నే గురుజనంబుల పానంబుల
కుం దప్పినవాడనగుదు. నేను బ్రతికియుండఁగా నాతిమ్ముని నీడఁద్రొక్కుట
కునైన వేటిొక్కఁడు శస్త్రండుగనే మాడు,

శా॥ చింతూర్ గంతుహరుఁ, గృతాంతకుని శి • ధీంతుఁ, బలారాతి సా
ధింతుఁ, లోకపతిఁ గలంతు, నమర • ద్విత్కాండముంబట్టి బా
ధింతుఁ, సాగరసప్తకంబు పరిశో • ధంతుఁ భవచ్చిత్త మొ
ప్పింతుఁ, జూడుమిదే జగత్త్రితయముఁ • వేధించి శాత్రుఁ వారిఁ॥

అక్రూరుడా! ముందా దొంగముని యెటుపోయినో చెప్పము?

అక్రూ—అయ్యా! ఇప్పుడేవాడికంక నేగను.

బల—తమ్ముడా! సాత్యకీ! రమ్ము అదుర్మార్గునిఁబట్టికొని చేయవలసినపనిచేయుదము.

సాత్య—ఇదిగో ధనుర్బాణములతో నేను సిద్ధముగా నేయున్నాను. వెళువును.

(అని యరువును పరువునఁ బోవుదురు.)

వసు—అక్రూరుడా! బలరాముఁడు మిగుల తొందరవాఁడు. కోపతీవ్రమున నెవ్వరి
నేమి చేయునోగదా!

అక్రూ—అయ్యా! ఎంతతొందరవాడైనను యుక్తాయుక్తములు విచారింపకపోడు.
అతఁడనివల్లెవ్వడో రక్కసుఁడొసరించిన మోసకృత్యము గానే నాయుధికిఁ బా
డగట్టుచున్నది.

(పిమ్మట శంబరాసురుఁడు పరువెత్తుచుఁ బ్రవేశించుచున్నాఁడు.)

ఏటికో బలరామసాత్యకు లుక్రక్షమున నాకెదురుగాఁ బరువెత్తుకొని వచ్చుచున్నా
రు. నేజేసిన మోసకృత్యము వారికిఁ దెలిసినదికాబోలు నేనిక వారికంటఁ
బడితి నా నాపని కున్నయే. ఇందెందైన దాగియుండు. (అని యొకమూల
జూగుచుండ బలరామసాత్యకులు పరుగునఁ బ్రవేశింతురు.)

శంబ--ఎవరయ్యా! మీరు? ఎక్కడ శత్రుతో సంబంధములేని యశాకికపరబ్రాజకుల నిర్బంధించుచున్నారు.

సాత్య--అహ! ఏమి తపస్తజము గాంధీశ్యముమా స్తీభవించినదే.

బల--(అపహాస్యముతో)

క॥ తారుపర్జివాజకుల

య్యా? రాజడివాణమునకు • నరుడెంచినవా

శంబ--(స్వగతము) క్షీరేకా? (నేనిష్ఠశీలనను) వారెవరో

పోరయ్యా మమ్మునష్టభోలదుమీకు

బల--అహ! మహానుభావులుమీరు

శా॥ వ్యాసాదుల్కిముఃఖోల్లరైవ రగ • స్త్యభాతలా యేమి తా
మీసన్యాసమునూనినందులకు నే • న మీకునీయైహికం

కాసంబంధములన్నియుంవోలగుఁ మో • తోవాస్త్రీశా, బాదుగో

వ్యేసావ్యేయు నవస్థయుగడచు ను • క్విభారముగ దూరమా॥

సాత్య--అగ్రజా! అగ్రాదునిగూడ మనవెంటఁ దీసికొనివచ్చిన బాగుండుచుదా. అతఁ
కు చూచినవాఁడు గాన గొంతుమునిగుర్తింపఁజరుగు

(అంటు నగ్రార వసంతులుప్రవేశించుచున్నారు)

శంబ--అగ్రారుడా! నీవు ముందుఁబయిడి బలరామ సాత్యకులఁ గలసికొనుము. నే
నేండుగడచిన ముఁగివాడనగుటచే నీతోఁ బరువైతేను. నయనునఁ గొంతె
మెచ్చువర్గమునందు ముందుఁబయిడి రాజుగారి సువాసులునుండు రాఁబం
గుడవొలుచే శరీరగ్భ్యాసు నీంతెగాఁ దల్లలేదు.

అగ్రా--శంభరా! ఇప్పుడును హాస్యములేనా?

శంబ--నాబ్రతుకీ హాస్యముగ నా.

అగ్రా--(తృప్తగఁబరుచుచు) బలరామా! వాడే వాడే పోనీయు.

(అనుమఁ గలిసికొనుచు)

బల--అగ్రారుడా! కిందకి నా గూరురాత్ముండు (అని వానినిఁగొట్టుచు) శంభరా!

క॥ ఇప్పుడేమనివాగితిరా

కపటపునన్నాసిసీపు • గావా చెవుమా

నృపునకు వెగటుగనేదో

విపరీతము వినిచినట్టి • వీటడివి ఖిలా!

చెప్పము నిన్నింకవిడువను.

చ॥ వెడవెడసీచవుంబగటి • వేసపు బాండితియెల్లజూపి నీ

కొడుకుగతిం చెనంచటవ • గూతలుగూసి నృపాలుచిత్తమా

అడియొనరించి తెవ్వడపు • రా? అవురా! యిటువంటిమీసమా!

నడుననుమింక రాజధవ • నంబునకు మెడగోస్తినై చెడె॥

(అని లాగుచుండ వాడు వెనగులాడును)

క॥ ఈసీలుగేలయింకం

బోనేర్తు వెమమ్ముగడచి? • బుద్ధిగలిగిమా

జేనికడ నిజముచెప్పుదు

వా నినువిడువదువునదున • వా మెడగోతుక

వసం--(కజ్జితట్టుచు) అయ్యా! వానికెడగినకాస్తాగావింప బ్రాహ్మణశూరుండనైన నే

నువచ్చుచున్నాను. నీవువానినిగట్టిగాఁ బట్టికొమ్ము 'అనుచుఁ బ్రవేశించి వాని

నిఁ దనదండముతోఁ గొట్టుచు)

క॥ భడవా! యెంతకుఁ దెగితివి

నడిపగఁటనె కన్నపెట్టు • నాలిపినిన్నా

డడవేసి కడుపు నలగు

మృడికాయంబోలెఁ గోసి • మడపెదరమ్మా

(బలకామునితో) అయ్యా! ఈఋషీశ్వరులెవరో మీరెరుంగరుకాబోలు

బల--రసంకరా! ఎవరేమి?

(సం--ఈరు శంబరఋషీశ్వరులు

సాత్య--అదేగా మాయాబుఘటనియా?

వసు--అయ్యో! మీకింకను దెలియకయ్యెనా? మీరందఱు నన్న మందబుద్ధియని నవ్వ
చుందురుకా నేనే యిప్పుడు మత్తగ్రబుద్ధివైతిని మీ శంభరాసురబుష్కత్వములు
ఇప్పుటికి నెఱిగినదా?

బల--ఎట్లా! నేననుకొన్న జేర్చునని, కంఠమిత్రుఁడు శంభరుఁడావీఁడు కంఠునిపరివా
రములూ: బావక మిగిలినవాఁడావీడు. వీనినింకనూరక పోనీయరాదు లే! శంబ
రా! కదలుము నేటితో నీయంకముముగించు (అని లాగికొనిపోవుచున్నాడు)
వసు--ఓరీ శంభరుడా! నీవ్రా నేడేమిబాగున్నదికదురా కన్నములోఁబిక్కినపగ
టిదొంగవైతివి. ఓరీ బానిసకాదుకా! యెన్ని వేషములు వేసితివిగా

గీ॥ కులిశిలివి సత్యభామువై • యెంతోదప

సచపు గతి మొడిసె • న్నాసెవైతి

పాడుశతధన్వసయి • పాకులాడి

గోత్రబడితివినేడు నీ • కొంపములింగె

అ! ఏమిగా మిట్టిమిట్టిచాచెదవు (బలరామునితో) ఆర్యావీరవలదిడిచెదవు
సుమీ బ్రాహ్మణహస్తముకొనును నాకొల్లాయిగుడ్డనిచ్చెదను వీనికొక్కలువిడిచి
కట్టము.

బల--ఇంక వీరదొంగిడవలెనోవలెనో (అని నగులలోనికిఁ జేరుదురు)

వసు--నాయనా? ఓరీ నీయుగాదొంగయేకదా?

వసు--దొంగకాక దొంగయాదేమి వీఁడు కంఠునిపరివారములొనిశంభరుఁడు.

వసు--ఓరీ దుర్మార్గుడా! శంభరుడా! యెంతపనిచేసితివిరా?

వసు--ఏదోచిపాతిరాయఁడునచ్చినను నెత్తిమీఁది దేవతయని మీరునమ్ముచుండరు ఆ
జ్ఞివారే కొంపలాపువారు అగస్త్యుఁడొకయెత్తు అమనకమండలపు నొకయె
త్తు అమనట్లు వీరదొకయెత్తు వీనిగడ్డమొక మెత్తు చూడుఁడు బావురుపిల్లనలె
నెట్లుజూచుచున్నాడో. మనకృష్ణునకు బ్రతికక్షియై వీరదెంతలేసి సాహస
ములుచేయుచుండెనో మీరలుగరు ఇప్పుడేమి మనకృష్ణుఁడురానీ వీనిధరణి
ముపట్టించును

కందుకి--(ప్రవేశించి) అయ్యా! మనచిరంజీవి కృష్ణుడిదేవచ్చుచున్నాడు
వసుదేవాదులు--ఎక్కడెక్కడ

అంతటరథాధూఢుడై సాత్రాజితితోడను సుకమాలఁ బెడఁజుకొలుచితివి
కట్టఁబడిన శతధన్వితోడను గృష్ణుడు ప్రవేశించుచు

ఉ॥ ప్రాకటధర్మసగచరణ • పౌరవరులనుగొంచు రండు వీఁ

డేకులపాంసనుండును దు • రీహూఢునౌ శతధన్వివీనిపై

నీ కులకన్యలంబలిమి • చేఁ జెఱఁబట్టుటకూడదంచు నం

బూకృతమాచరింపుడన • పుంగన మీరునుమీరుమీరును

వసు--(ఇంతలోవసుదేవాదుల దెరువవచ్చి) కృష్ణ ఎన్నొక్క మాకంటబడితివిరాద్రీ.

కృష్ణ--జననీజనకులారా! అభివాదనము- అగ్రజా! నమస్కారము.

దేవకీ-వసు-బల--చిరాయుష్కుతుండవైయుండుము!

దేవ--అబ్బాయి, ఈయమౌమౌనసత్రాజిత్తునిద్వగదా అమ్మ ఇటురా రథమునెమ్మ
దిగా దిగుము.

కృష్ణ--అమ్మా! పాపమాకన్యంబలీమై బట్టిరథంబునఁజెట్టికొని దురాత్ముడగు నీశత
ధన్విసామ్రాటగా నేనీదురువడి వీనిని భంబునఁగట్టి యిక్కడకుఁ జెచ్చితిని.

దుక్కి--నాథా! అభినందనము.

కృష్ణ--దేవీ! కుశలమా

దుక్కి--నాధునియనుగ్రహమున్నఁ గుశలమునకేమి?

దేవ--ఎంతటిదుర్మార్గుఁడవీరు

దుక్కి--(స్వ)ఈడిడకేకదా నాధుఁడు మణిపింజరతోయినది. చెల్లెలా! అద్భుత
వశమున మృత్యుముఖమునుండూడిపడితివి. సాభాగ్యవతివికమ్మ.

వసు--దేవిగారనుగ్రహించినలోపమేమి?

దుక్కి--(స్వగతము)ఈబ్రహ్మచారి తనవక్రతమాపించుచున్నాడు.

కృష్ణ--అంద్రీ! సత్రాజిత్తునకివాగ్తఁడెరియఁబంపుడు అతఁడునాపైవేసినందకైయా
తని శత్రుమంతకపుజాడనెట్టింగి తెచ్చితి. ఇందటిలోనాతనికి మణిపింజరముగాక.

(ఇంతలో సత్రాజిత్తు అతురతతోఁ బ్రవేశించి) అయ్యా! వసుదేవా! మీకృష్ణు
డెక్కడ?

వసు---కన్నులువిప్పిచూచుము. అతడేకృష్ణుడు. ఈనడుమకృష్ణవేషగాండ్రు బయలు
దేరుటచే మోసపోయి నిజమైనకృష్ణుడెవ్వనిది తెలిపికో లేకున్నాడవు.
కాబోలు.

సత్రా---కృష్ణ! నాటూతు మాయవీయైన శత్రుధన్యుడైతికొనిపోయి నాచేట నాచేట
నీకంటబడలేదా?

వసు---వాడు మాయవీయగుట యిప్పుడు తెలిసినదికాబోలు తొలుతమమ్మునిగ్ర
హించునప్పుడు వాడే పరమ బంధుడు వీడైనను నెత్తికి శత్రులువచ్చినప్పుడు
గాని తెలియదు.

కృష్ణ---అయ్యో! వాడు నాకంటబడెను. అతడేశత్రుధన్యుడు పట్టితెచ్చితిని. అదిగో
నీతనయ. ఇదిగో సత్రుమంతకమాణికృష్ణము.

సత్రా---(శత్రుధన్వతో) ఓరీ బంధుద్రోహి! ఎంతసాహసము చేసితివిరా అమృతత్యా!
ఈదుర్మార్గునివలన నెంతపరిభవము వొందితివోరీ.

కృష్ణ---సత్రాజిత్తా! నాడునిన్నీరుకముగనన్న నిందించితివిగాని నిజమారయ్యవైతివి.
ఇది జరిగిన వృత్తాంతమాకర్ణింపుము.

క॥ అడవికిజనిన ప్రసేనుక

గడపిమణిగొనియె హరియొకండద్దాన్క

గడపిగొనె బాంబవంతుడు

కడకతని నెటోజయించి కంటికి నీకై॥

సత్రా---కృష్ణ! నేనపరాధిని. ఎటుకలేనికలిమిన నిన్నెంతయోతులనాడితి నానేర
ముతుమింపబడుగాక

శా॥ క్రూరశ్రేణికిజక్కి దిక్కు సెడియా • క్రోసించునాకూర్చి క
న్యారత్నంబునుబంధులంగలిపి, ప్రాణాపాయముంబొపి, ముగ్ధ
జోరగ్రస్తమునాశ్రయంతకమణిక్ • శోధించిసాధించితి
కారుణ్యంబునకేమిప్రత్యుపకృతిక్ • గావింపగాజూలుదుక్॥

కృష్ణ! నాడునిన్నంతగానిందించినను నాకింతటియపకారమొనర్చినన్ని నే
నెంతనికొనియాడుదు. ఆహా యిదికదామహోపకారియగుము.

చ॥ ఇలవపకారికేనినిర • పేక్షీతులైయుపకారమేతగక

నలుపుమరుత్తుముల్ • సుగుణశాంతనమగులనుగ్రహంబునక

లలనుమనోగణావిసుమ • దాళికిదాడవకోర్చితేనెవ్వా

ర్తులఫలమిచ్చెమక ఘనత • రుల్ తమకొమ్మలగొట్టెవానికే॥

కృష్ణ! ఇంక గతంబెల్ల వజ్జుని నావేడికోలంగీకరింపుము.

చ॥ ఎఱుంగకదుష్టబోధనల • కేచెవియొగ్గి మహాపరాధముల్

జఱపిన నాయనజ్జతకు ప్పె • చి, దయామతి బంధుభావముల్

నెఱపుము నీగణించిన మణింద • న యామనీయుగ్రహింపుచుం

దఱదనియింపు నాకులము • ధన్యతమబాసరింపు మాధవా! ॥

కృష్ణ--అయ్యో! ఇందునాచేసిన వహోపకారమేమన్నది. నేనీహనిని సాధించినట్టిది నది నానిందఁ బాపికొనుటకుఁ గాని నీయపకారాత్మకమైన కృష్ణుని నీహనిని నీవయుంచినాము. (మణినిచ్చుచున్నాఁడు)

సత్రా--అలానా నా కమారీహనింబోగ్రహింపకలేవ్వుదు. ననుచేనా! మనము సంబంధముకలిపికొనుట లెస్సవదా.

కను---నాయనా! కృష్ణ! ఈతఁడు మనసంబంధమునకెంతయు ననుకూలఁడు. నీవింక నీసత్రాజిత్తుప్రాప్తన వంగీకరించి యాతనికి న్యంబోగ్రహించి యనగ్రహింపుము కను--ఈవియముమై జేవి గాననగ్రహింపవలయు.

రుక్మి-- (స్వగతము) ఏమి యీబ్రాహ్మచారి యెంతటి మౌలికవాడు. (సత్రాజితి చేయింబట్టుకొని, చెల్లెలా! నావలెనే నీవును నీ సామ్యమునకొనుమునర్వజగ ద్భరణుడైన యీమహామథావుడు మనకర్వ్యుని సాత్రయుడఁబాఁబాలఁడా! (అని కృష్ణునిచేయివోగలిపుచు)

గీ॥ మస్యణమకరందరసమిదిమావిమోక

నేనుతల్లినమైనఛాయానుకృతిని

అల్లికొనుమీపు నిటజాతివల్లినగుచు

భువనముల సదృశస్సమంబులుచెలంగ॥

ననం--దేవి! ఈమాదిమోక్షము నీజాతిలోను నీర నీచేచక్కని దోహదమిచ్చికాపా
డరలయు.

దుక్కి--తోటచూలివి నీవున్నావుకదా.

ననం--సద్బ్రాహ్మణుడనైన నాకుతోటచూలి పనియెందుకు. నేనిప్పుడు స్వస్తివా
చకుండవయ్యెదను. «దేవిం వాచహం నయంతిదేవాః» అని చెప్పచు సంధ్యావం
దనము నెఱుంగుకన్న నీలాటి స్వస్తిరచనములతో నేను వదిలుండవలెనని.

నను--నాయనా కృష్ణ! ఇంకనీదుట్టుల శుభాక్షణముగా క్షిించి భూభారము కొం
రత్తింపుము.

శత--- (చేతులుకోడించి) కృష్ణ! నేనపరాధిని దుష్కృతమున నింతచేరి నన్నింక
నీచేమిమొనర్చినను సంకెనువ భరింతుఁగాక (నమస్కరించును)

శంబ--అయ్యా! ఈతినికలనే నేనుకెడితి నాయపరాధము తుమింతురుగాక నేనిదే
నీచరణమువేడుచున్నాను. శ్రీరాముడల్లవిభీషణునివలె నన్నునీవుక్షింపవల
యు (నమస్కరించును)

కృ---శంక్రీ! శరణాగతుడైన కిందివంటిచుటపాడిగాదు. ఓరీ శంబరా! ఓరీ శతధ
నా! ఇంతటనే నాబుద్ధిని వంచుమామున కర్తింపుడు.

శా! దేవగ్రాహ్యుణ్ణిగోతపిస్త్వలకు • నాన్తింగూర్పకుండవ్యకాం

తావారంబులఁదలులంగ నెడు • కంటంజుండుడస్తోకవి

ద్యావై శద్యమున స్కెలంగుడి • సురవ్యాసంగముల్మానుడి

స్తైవన్తింపరయేని వ్రేల్చెదను • నీయత్రూరచక్రాగ్నులకా॥

శంబర శతధ్యమన--దేవా ఆశ్లేకన్తంచెదము.

కృ--అత్రూరుడా! ఈశతధ్య బంధమున్తినిగావించి పండితముము.

(అత్రూరుడట్లుచేయుచున్నాఁడు)

శంబర శతధ్యము--నమస్కరించి (విష్క్రమింతురు)

నను--కృష్ణ! ఏ నవందఱము కృతార్థులమైతిమి. శుభములన్నియు నమకూరె నింకేమి
ఁజూర

కృ--మీయాశీర్వాదోబలమున నన్నియుసమకూడె. మరియు నిట్లుగూడె.

గీ॥ పరససస్యాశ్శయై వ • సుంధరరహింతు

నననిపులకెచ్చుగాక • ప్రజానురక్తి

ఆర్యధర్మంబులెల్లెడ • నలరుగాక

జయముగొనుగాక స్కా • వీశ్వరులకృతులు॥

ఈసుదేవ బలరామాదులు--కథాస్తు కథాస్తు. అంతట నందఱునిష్క్రమింతురు)

సంపూర్ణము.

శుద్ధపత్రిక.

పుట. పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1 11	గుడిది.	గనిసి.
10 16	మానికపుంగ్రమునిల్వమిగు.	మానికపుంజిగియుగరము
11 6	తమ్ముజంపెన్.	తోడునార్పెన్.
12 19	మొగమోడెను.	వెలుపొందెను.
14 17	కొండెకారులు.	కొండెకాండ్రును.
45 14	పరిపాటింపక.	పరిభాషింపక.
46 21	జెజుంగు.	వితాన.
56 18	మీనుల.	మీలను.
57 21	పూర్థర.	దుర్ధర.
68 27	నెమ్మిదనన్తు.	నెమ్మి రహింతు. [ఱు.
69 5	కడకునీమందలో కొక్కకదాపు	తుదకునీమందలో నెక్కతొ
„ 19	ఇదిగొ.	నిక.
72 28	గావిరక్తి.	రక్తిగాకి.
73 20	గురూపియైన.	గురూపుడైన.
77 2	యదన.	యెడను.
81 5	చిరి.	స్థిరి.
82 1	సంహారోగ్ర.	సంభాధోగ్ర,
86 4	క్వాణనంబు.	క్వాణపటిమ.
87 17	పెలుచనున్యచక్రమొడదే.	ధరణిచక్రంబెల్లనల్లాడదే.
89 6	రాచదివాణము.	రాచదివాణము.
91 10	నీచపు,	మోసపు.

శతధన్వి అను శబ్దమును శతధన్వ అని దిద్దుకొన నగును.

చంద్రికామద్రాక్షరశాలయం

వెలకుదొరకు గ్రంథములు.

బ్రహ్మశ్రీ బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతకవి విరచితములు.

సత్యహాశ్చంద్రియము	రు	1	0
బుద్ధిమతీవిలాసం					...
సాత్వాశీయము		0	14
సాగ్రధి కేవానందలహరి		0	10 1
శ్రీమద్ కాళిక్ బెండు		1	0 0
పీఠిక (చక్కనివల)		0	10 0
చిత్రమాధవము		0	12 0
దంభ సుబ్బావధాని కవిచిత్రము					
కామిణి ఆర్ యెరర్పు శేఖరు					
శ్రీకృతాస్రయం వరము		0	4 0

15248

(గ) క్షేపణ తగ్గించు

చ / నిం - 72 ల్

15232

